

FERENCZI SÁRI

ÁGNESZKA ELMENT

KÉT ELBESZÉLÉS

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

1920

10008/10163. — Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

A MARCIPOREMBAI SZÉPASSZONY.

Marciporemba minden lakója egyetértett abban, hogy emberemlékezet óta nem hullott le márciusban annyi hó, mint 1915-ben. Az öreg községi előljáró állította csak, hogy ötven éve, mikor az ő esküvője volt, legalább félméterrel magasabb feneketlen fehér takaró borította a földet, pedig március 25-én tartotta a lakodalmát. Egészen világosan emlékezett az öreg, hogy ölben vitte menyasszonyát a szekérig, nehogy belevesszen új cipője a hóba. A felesége azonban olyan nagy és vállas, a kis Kozsenovszki meg olyan gyenge, sovány volt, hogy senki sem hitte el. Mindenki mosolygott emlékein, még a tisztok is, kik a falu határában dolgoztak az erődítéseken.

Öt tiszt lakott Marciporembán, négyen közülök decemberben érkeztek. Mikor jöttek, felfordult a kis galíciai falu, most már megszokták őket, nem sokat törődtek velük, és még a tanítókisasszonyok sem rebbentek minduntalan az ablakhoz, ha valamelyikük elment házuk előtt.

Mióta az erődítési munkálatok megkezdődtek, nem volt a tanítókisasszonyoknak semmi dolguk, pedig nagyon féltek ettől a téltől, mert

mind a két tanítót elvitték katonának. De aztán jöttek a tisztek, lefoglalták lakásnak az iskolát és az igazgató gyönyörrel szüntette be a tanítást. Boldog idők jártak Marciporembán!

Az igazgató, Luzarovszki Vincenti is az iskolaépületben lakott. Két kis szobája meg egy konyhája volt a földszinten. Mert emeletes volt az iskola, messzi földön a legszebb ház, csak két éve épült és akkoriban csudájára járt a környék. Egy domb oldalában állt, nem messze a templomtól, szemben a fűszerkereskedéssel. Itt volt Marciporemba központja és aztán szanaszét épült négy kilométernyi körzetben a község. Nyolc kilométer hosszú volt a falu, de sehol sem állt két ház egymás mellett, sehol sem volt utca, kis kunyhók épültek itt is, ott is, amerre a szem ellátott, és ha nem szúrják be a táblát a sáros út mellé a következő község nevével, senki sem tudta volna meghatározni, hol szűnik meg Marciporemba és hol kezdődik Visoka.

Négy téглаépület volt a faluban, az iskola, a paplak, az öreg Kozsenovszki parasztpalotája, no meg az a ház, melyben a tanítóék laktak, de az már bizony csak félig készült el. A tulajdonosa annak idején, mikor tető alá került a fele, kiment Amerikába és otthagya házát. A község lefoglalta az épületet. Ami már fedél alatt volt, azt belülről kivakoltatta és kinevezte tanítói laknak. A többi része úgy romladozott tető nélkül.

Négy téglaház volt a faluban, és két úr, a pap és az igazgató. A tisztek szemében azonban csak az igazgató számított, mert ő tudott valamit németül. Még a mamája is beszélt nagynehezen pár szót, ha kellett. Ő főzött az uraknak.

Özvegyasszony volt, Przemyslből menekült fiához és most ő vezette a háztartást, a menyé ügysem értett hozzá; szégyen, gyalázat elgondolni is, de cselédet tartott és az főzött rendesen az urának.

Persze minden nyomban megváltozott, az anyós nézete szerint, abban a pillanatban, mikor ő betette lábát a marciporembai iskolába. Ezt ezerszer elmondta. A fiatal asszony orosz-lengyel származású volt, egy szót sem értett németül és így az öregasszony nyugodtan szidhatta. Türelemmel hallgatták végig a tisztek panaszait, bár igazán nem tudták elképzelni, hogy lehetett még nagyobb piszok és rendetlenség az igazgatóéknál, és hogy még rosszabb az étel, mert az is éppen elég rossz volt, amit olyan büszke megalégedéssel tált fel minden nap az öreg Luzarovszkiné.

Az úgynevezett belső szobában ettek a tisztek, ott állt két ágy, meg két szekrény, a nagy asztal, hat szék és a tükör. Ezeket mind újonnan vette az igazgató, mikor megházasodott, a másik szobába pedig legénykori bútorát helyezték el.

— Mert die Frau — magyarázta az öregasszony — semmit, éppen semmit sem hozott a házhoz, csak egy vörös bársony albumot, no meg egy falra akasztható levelezőlaptartót, de azt is csak bosszúságnak, mert a beleillő képeslapokat mind fiatal emberek irogatták neki annak idején, ami természetesen nagyon bántotta az igazgatót. Nászajándékot sem kapott az asszony, — nix, nix — mert az ágyak felett lógó két képet is ő adta a fiatal párnak, azt a gyönyörű két drága szentképet. Valamikor, mikor az ő boldogult ura élt, az ő ágyuk felett

lógtak éppen így... ja bizony... És sírni kezdett az öreg mama, míg a tisztek újra meg újra megbámulhatták a nagy olajnyomatú Jézust és Szűz Máriát, akik poros rámaikból már olyan régen nyújtogatják vérző szíveiket a galíciai piszok felé.

Rendesen Schwarz kapitány jött haza az ebédhez legelőbb; mint az erődítési vonal parancsnokának, természetesen, a legkevesebb dolga neki volt. Mikor belépett a konyhába, először is beleszagolt a lábasokba, de az eset reménytelen volt, mert mindennap egyformán megütötte orrát az elengedhetetlen foghagymaszag.

A piszkos öregasszony mosolygott, ő meg belépett az első szobába, hol a fiatal asszony a postát rendezgette. A postakezelés is az igazgatóék dolga volt, de az igazgatóné ilyenkor csak a tisztek postáját választotta ki, a többit bedobta az asztalfiókba, mert délután előbb mindig elolvasta a falu postáját és csak aztán kézbesítette a címzetteknek.

A kapitány köszönt, az asszony bólintott és ráemelte hatalmasan pompás ostobasággal teli kék szemét. Miután oroszul értett csak, meg lengyelül, gömbölyű mellének és rezgő csípőjének játékaival szólt a tisztekhez. A kapitány azonban ezt a nyelvet sem értette meg, duzzadt, vörös arca nem derült fel a pirosblúzos, fehérkötényes asszony láttára, ő csak fáradt és éhes volt állandóan.

Sapkáját az egyik ágyra hajította, türelmetlenül várt, míg az asszony szépen odarakta az urak szalvétájára postájukat, aztán, mikor egyedül maradt, végignézegette levelezésüket, minden levelezőlapot elolvasott és minden zárt

boríték halálra bosszantotta. Kíváncsi volt, mint mindenki. kinek nincs dolga és nincsenek gondolatai. Végül elvette a bécsi hadnagy újságját, arra fősvény volt, hogy személyesen fizessen elő, hatalmas testét rádobta egy székre és elmerült az olvasásban.

Félegy felé a többi urak szánkói is megérkeztek nagy csilingeléssel. Elsőnek közülök a pörgebajuszos magyar mérnök-hadnagy jött be az ebédhez, mert ő a kapitánnyal tartott és felesleges fényűzésnek tartotta napközben a kézmosást.

A kapitány azt mondta: — Szervusz! — aztán tovább olvasott, mert Félegyházának szerencsétlen főmérnöke árva szót sem tudott németül és így ki volt zárva az értekezés. Az igazgatóék kis piszkos lánya, Helenka mindjárt előbujt egy sarokból és ott termett mellette. A kis Helenka a nagymamájához hasonlított, sárgabőrű volt ő is, csak még nem olyan ráncosképű és nagyhasú, a szeme éppen olyan gonddal, aggódással telt okos, szürke szem, mint az öregasszonyé. a körme meg szakasztott olyan piszkos és fekete. Ez azonban általában az egész családot jellemezte, még az aránylag nagyon ápolt igazgatónét is, és talán Helenka azért tette olyan nagy bizalommal maszatos kezét a csikósbajuszú, apró vadmagyar kezébe, mert az éppen olyan sötéten koszorúzott volt, amint azt saját hozzátartozóinál megszokta.

Dömötör hadnagy megfogta a kis lány fésületlen hajfonatát és azt mondta: — Vnadne Helenka! — (Szép Helenka). Megcibálta mocsos kötényét és ugyanezt mondta, lyukas cipőjét is szépnek találta és a gyermek kacagott, mint egy gerle.

Az igazgató is betolta himlőhelyes arcát, báránybőr sapkáját, nagy pipáját a szobába. — Guten Tag — köszönt az uraknak. A kis lánya ijedten rebbent ki a konyhába, a kapitány biccentett fejével és Dömötör azt mondta: — Guten Tag, polyák testvér! — aztán nagyon sajnálta, hogy lengyelül sem tud. Az igazgató pedig nekidőlt a kályhának és füstölt, általában csak akkor vette ki a pipát a szájából, mikor evett.

Mord ember volt, elkeseredett arcát fekete, rövid, kócos szakáll vette körül, hatalmas vállas testén foltos volt a ruha, óraláncán ezüst halálfej, meg egy pisztolyocska lógott, és félt tőle az egész családja nagyon...

Az urak közül csak a csendes, magas, szőke magyar mérnököt szerette, még az arca is mintha felderült volna egy pillanatra, mikor Veres Imre jelent meg az ajtóban. A fiatalember azonban már köszönés közben is a szalvétájára lesett, van-e levél a menyasszonyától? Ritka nap volt, mikor nem érkezett és Dömötör nevetve nyújtotta feléje a lila borítékot:

— Itt van tesvér, itt van!

Az öreg mama tálalni kezdett, a szeplős arcú bécsi hadnagy, Wolf, nevetve jelent meg az ajtóban és vele szobatársa, a szép tüzér. A szép tüzérfőhadnagy, Mátrai, decemberben sebesült meg, februárban került ki a kórházból és akkor ide helyezték üdülni, míg teljesen meggyógyul a karja. Egy hónapja volt még csak Marciporembán, de ez alatt a hónap alatt jobban megértette az igazgatóné szemének, mosolyának, csípőjének néma beszédét, mint három hónap alatt a többiek.

A fiatal asszony a külső szobában ült a dí-

vány sarkában, onnan egy pillanatra rátapadt szeme a szép főhadnagyra, aztán az urak leültek az asztal köré és az igazgató mamája átadta a levesestálat a tisztiszolgának.

Az asszonyok nem ettek az urakkal, csak az igazgató, mint házigazda, de ő a külső szobába vezető ajtónak háttal ült és így a felesége lopva be-benézett a tisztekhez.

Az igazgatónét nagyon szép asszonynak tartotta az egész környék és csinos is volt, csak elől hibás foga rontotta arcának üdeségét, de szép, nagy, göndör, szőke haja volt és pompásan egészséges, telt alakja. Saját szellemének kicsit otromba határai között a hódítás mesterségéhez is nagyon értett, miután sohasem takarékoskodott kegyeivel, alkalma volt beletanulni. Tudta róla ezt mindenki, tudta még az ura is és ettől lett olyan mord. Megvetette, lenézte, utálta az asszonyt, goromba volt hozzá, már régen egy ujjal sem érintette, de azért emésztő lázzal bolondult utána. Fellélekzett, mikor november végén elvitték a két fiatal tanítót katonának, aztán alig két hétre rá megjöttek a tisztek, az altisztek, a katonák, egy egész sereg dühös, ragadozó ellenség, egy század férfi. Melyik a sok közül? — kérdezgette magát azóta nap-hosszat az igazgató, mert rajtacsípnie még egyetlenegyszer sem sikerült a feleségét. A szép Sztaniszlava asszony mosolygott, ringatta telt alakját, és ha az ura szidta, ha átkozta, akkor is mosolygott, akkor is éppen úgy hintázott szélesre taposott cipőjének magas gummisarkán, mint rendesen. Ezzel bolondította meg Luza-rovski Vincentit.

A kapitány kimert a levesből és tovább olvasott, miközben enni kezdett. Nem is volt érde-

mes az ételre pillantani, mindennap ugyanazt ették. Délben levest, kétféle kemény, foghagymás húst krumplival, meg mustárral, este egyféle kemény, foghagymás húst a délről maradt krumplival és mustárral.

A kapitány csámcsogva evett és Wolf vágyó pillantásokat vetett újságja felé. Mindig csak este olvashatta el, mert mikor végre abbahagyta az olvasást a kapitány, akkor diskurálni kezdett és oda kellett hallgatniok mindnyájuknak. Ő volt a parancsnok és mint parancsnok is szeretett volna fellépni, tartózkodó akart lenni és leereszkedő, de az volt a baj, hogy mihelyt felmerült beszélgetés közben valami neki tetsző téma, kikapta a szót bárki szájából és aztán végnélküli előadásba kezdett, bécsi dialektusban, dörmögő hangon, hogy mondanivalójának fele legalább, beleveszett a bajuszába.

— Mi hír Przemyslről? — kérdezte Wolf Mátraitól, aki saját budapesti újságjába volt elmerülve.

— Nincs baj, — felelte Mátrai — nem hinném, hogy bevennék! Élelem van elég és így tudják tartani a felmentésig; majdnem lehetetlen minden veszély.

— Mi, mi? — szólt bele a kapitány.

— Hogy Przemyslt bevegység az oroszok — mondta Wolf.

A kapitány azonnal letette az újságot és előadásba kezdett, szokása szerint rövid szaggatott mondatokban, rengeteg sok hm-hm-mal keverve:

— Én meg azt hiszem, már nem sokáig tart a dolog. Semmi bizalmam sincs az üggyhöz. Egyáltalán alig telik bele két hét és kitör az olasz háború. Akkor végünk van. A kárpáti harcok

is rosszul mennek. A feleségem írja, hogy Bécsben nagy az izgalom... Szóltatok valamit, urak?

De senki sem tartotta érdeemesnek mondani valamit. A kapitány hümmögött, egy gyűrött levelet vett elő zsebéből, aztán folytatta:

— Igaz, urak, a feleségem azt is írja, hogy valamelyik nap érkezik. Tegnap óta szánkó várja az állomáson, de nem hinném, hogy már ma ideér. Várni azért kell... Bolondság tőle... Mindent látni akar.... Én nem bánom.

— De ebben a rettenetes időjárásban — jegyezte meg Wolf.

— Az idő olyan, ahogy vesszük! — mondta a kapitány.

— Ma igazán pompás — szólt közbe Veres Imre. — Olyan Marciporemba és környéke, mintha az ember egy svájci téli üdülőhelyen volna.

— Na, ha neked gyönyörű márciusban 10 fok hidegben egy méteres havat gázolni, akkor gratulálok — mondta Mátrai.

— Ó, mit beszéltek, mit beszéltek? — szólalt meg kétségbeesetten Dömötör.

Mátrai és Veres nevetni kezdtek, aztán megmondták neki, hogy az időjárás felett elegyedtek vitába és hogy jön a kapitányné, ma, holnap, vagy holnapután.

— Tyűh a piculádat, — mondta erre a kis hadnagy — az idő fenének való, de ez a gondolat sem jobb az időnél egy krajcárral sem. Mit fog az itt csinálni és mit fog enni? Bátor aszszony, mondhatom. De itt foghagymaszagú lesz a bécsi menyecske is.

Ezen nagyon jól mulatott, aztán Mátrai se-

gítségével megkérdezte a kapitánytól, hogy van-e ágy a nagyságos asszony számára?

— Ágy? — csudálkozott a kapitány — ah úgy? hm! hm! Nincs ágy. Honnan lenne ágy? Galíciában nincs ágy, azt tudhatja.

— No, ha nincs, Herr Hauptmann, akkor én majd csinállok olyat, hogy a tündérek is elhálnának benne — mondta Dömötör.

— Was, was? — morgott a kapitány.

Lefordították neki, amit Dömötör mondott, de ő csak legyintett a kezével és a feketekávéját kérte.

Közben morgott ugyan valamit, ágyról, tündérről, asszonyi örültségről, ebből azonban senki sem értett egy árva szót sem. Végül aztán kiemelkedett két világosabb mondat:

— Csak a feleségem kellett még ide. Torkig vagyok ezzel a piszokfészekkel!

— Nem vagy egyedül nézetteddel, kapitány úr — szólalt meg Mátrai. — Biztosítlak, én is gyönyörrel mennék vissza a harcra. Végre ott legalább, ha az ember nem kap enni és szalmán hál, tudja, hogy van valami értelme, de így, itt penészedni Marciporembán, ez igazán utolsó dolog.

Az igazgató „egészségére“ kívánt az uraknak, vette nagy báránybőr-süvegét és ment. Nem szerette, ha Marciporembát szidták, túlságosan közléről érintette. Valaha ő is másnak készült, Krakóban járt egyetemre, de nem volt elég pénze és elkerült házitanítónak egy úri családhoz. Ott volt akkor házvezetőnő a felesége, beleszeretett és mindent elhagyott ezért a nőért. Elfogadta az első állást, melyet a pártfogói kínáltak. Bár ne tette volna! Ezerszer megbánta!

Mindegy már no, csak ne szidják még hozzá ezt az elátkozott helyet.

Az igazgató ment és az ajtóban megjelent Sztaniszlava asszony. Szerényen állt ott, ijedt, kérdő szemei Mátrai arcára tapadtak. Borzasztó volt beszélni hallania szerelmét, megéreznie türelmetlenségét és mégsem érteni egyetlen hangot sem abból, amit közömbös embereknek mond, akik egyedvüen hallgatják, mikor neki minden szava drága volt, drága, drága, bolondulásig drága!

— Azért hálátlanság tőletek úgy szidni a helyzetünket, — mondta Veres — végre van száraz lakásunk, aránylag tisztán is tarthatjuk. Gondoljatok szegény Horvátra. Multkor mesélték a városban, hogy mikor áthelyezték Lehotára, csak a zsidó koreszmárosnál kapott nagynehezen éjjeli szállást. Reggelre meg már tele volt tetüvel. Az nem történik itt velünk. Még terített asztalnál is eszünk.

— Foghagymát — szólalt meg újra Mátrai és az igazgatóné összerendezte az ajtóban — terített asztal mellett, igaz. Persze, az semmi, hogy az igazgatónak csúfolt emlősállat ebéd közben orrát és fülét piszkálja. Az semmi, úgy-e, hogy a levesben mult évi legyeket eszünk? Mert csak nem mondhatod te sem, hogy márciusban idei szárnyasokról lehet szó. Nem, azokat számmunkra konzerválta az ablakdeszkán az a nagyhasú boszorkány.

— Pfuj, pfuj! — mondta Wolf. — Hallgass már, különben többé egy falatot sem tudok enni!

— Nem kell olyan kényesnek lenni — elegyedett bele a kapitány is. — Mikor fiatal tiszt-helyettes koromban hadgyakorlaton voltam,

akkor... hm, hm... akkor. No, szóval, mit meg nem ettem akkor. Ja, ja! — aztán kivette óráját. — Félkettő, uraim. Én most aludni megyek... Éjjel nem aludtam. Hm, hm. Nem aludtam... Viszontlátásra.

Indult, de csak az ajtóig ért, aztán megállt, mert csilingelve érkezett egy szánkó a ház elé. Az urak az ablakhoz mentek. A szánkóból pedig egy hölgy szállt le. A kapitány is kinézett, aztán megállapította:

— A feleségem!

Wolf, meg a kis Dömötör eléje szaladtak, a kapitány lassan ment utánuk és közben dörögött. Mátrai nem mozdult az ablaktól, türelmetlenül dobolt az üvegen, az igazgatóné pedig aggódván nézte őt. Kint a kapitány ordított a szolgája után:

— Frantz! Frantz!

Aztán egy kicsit igen zajosan női kacagás hallatszott be a szobába. Veres, aki türeimesen várta a történeendőket, összerezent, nem szeretete a hangos nőket és finom, csendes, okos kis menyasszonyára gondolt. Mátrai érdeklődve kezdett fülelni, kitárta az ablakot is, de akkorra már a ház felé jött a társaság és csak a podgyással bibelődő tisztiszolgák voltak lenn a szánkónál. Az igazgatóné még mindig mozdulatlanul állt, egy másik asszony jött, annyit megértett és ösztönszerű rémület töltötte be nagy kék szemét.

Mátrai most már sajnálta, hogy nem ment ő is a kapitányné elébe és szinte félt, hogy nem is jönnek be hozzájuk, hanem egyenesen felmennek a szobájukba, azaz a marciporembai elemi IV. osztályába.

Végre ez mégis egy kis változatosság, akár-

hogy is vesszük, gondolta, és a kapitányné nagy utazóbundája mintha ígért is volna valamit. Egy bécsi asszony, az biztos!

Ekkor már jöttek is. A konyhában megállapodtak, az öreg igazgatónéval ismerkedtek meg. Megint behallatszott a kapitányné hangos kacagása, mely majdnem minden szava után felcsendült.

Sztaniszlava asszony hol a konyhaajtóra nézett, hol Mátraira, amíg aztán előtte is ott nem állott a nagy, prémes, barna bunda, a különös formájú utazósapka és feléje nem nyúlt egy nagy muff mélyéből a kapitányné keztyús keze.

— Kegyed is tud németül, mint a kedves mamája? — kérdezte az igazgatónéól.

Sztaniszlava asszony elpirult és merő szokásból még mosolygott is.

A kapitány türelmetlen lett.

— Nem tud németül, kár fecsegned, Matild. Az öregasszony kinn anyósa és ezek a többi urak.

Bemutatta Verest és Mátrait, kik már egyszer jobban felkeltették az asszony érdeklődését, mint szeplős honfitársa és a betyárképű kis magyar. Veres érdekes jelenség volt, hideg, finom, tartózkodó és Mátrai nagyon fess fiú, azonkívül tüzér is, aki szép barna lovaglósizmájának a sarkantyúit pengetve köszönt neki. Matild egyszerre élénk lett és még a rendesnél is hangosabban kacagott. Nem volt szép asszony, sötét haja volt és sötét bőre. A szája meg nagy volt, vagy talán csak azért látszott annak, mert mindig nevetett. Ellenben az orra határozottan cseh orr volt, a szeme fényes, fekete, sűrű, sötét szemöldök alatt. Haját frufu-

ban homlokába fésülve viselte és fülében gyémántfüggő csillogott.

Magas volt és erős! Szóval, egészben véve egy igazi jómódú, jól táplált, jól tartott, jól öltözött úriasszonyt fujt valami különös téli szél Marciporembára.

— Na, nagyságos asszony, mit szól Galíciához? — kérdezte Mátrai.

— Ó, Istenem, pompás, úgy örülök, hogy itt lehetek. És az idő milyen gyönyörű, nagyszerű volt számkóznai a napfényben.

— Igen, — mondta Mátrai — az idő gyönyörű, nagyszerű, pompás. Nagyságos asszonynak igaza van, az egész világ olyan, mint egy unalmas, fehér sajt és az ég meg mint egy világoskék sajtúra.

Ezen a kapitányné végnélkül tudott volna kacagni, ha Wolf az utazása iránt nem érdeklődik. Erre ő készségesen el is akart mesélni mindent és már készült levetni a bundáját is, de a kapitány megakadályozta:

— Kérlek, kérlek, most menjünk! Majd vascsoránál. Az uraknak dolguk van... Én aludni akarok... éjjel nem aludtam.

— A várakozás tartott ébren, úgy-e? — kérdezte tréfálkozva a felesége.

— Jó, jó, Tilda — morgott Schwarz. — Szervusztok urak. Viszontlátásra.

Az asszony is köszönt, nevetett és mentek.

— No? — kérdezte Wolf.

— Nekem igen nagy a fehérszemély — mondta Dömötör, ezt a no-t megértette, mert ez a kapitányné érkezése után nyomban a világ minden nyelvén ugyanazt jelentette. — Különben jó asszony lehet. Mulatságos az öreg így, a felesége mellett. Hatalmas egy emberpár.

Dömötör ilyenformán közölte összes megfigyeléseit, de a többiek nem járultak hozzá.

Veres sapkája után nyult.

— No, jöttök, fiúk?

— Én bizony nem megyek, — mondta Mátrai — elég undok a vén számártól, hogy a feleségének is mindjárt azzal állt elő: az uraknak dolguk van.

— Hiszen csak aludni akart menni — felelte Dömötör.

— Hát tőlem alhatik, amennyit akar, de én sem kutyálkodom.

— Szervusz, szép tűzér — mondta Dömötör és ő is vette a sapkáját.

Veres visszafordult az ajtóból.

— Gyere, gyere, Dömötör, ma együtt mehetünk ki.

Mátrai nem szerette Verest, mert Veres egy cseppet sem volt hajlandó benne a lovastisztet bámulni és azért, ahol lehetett, bántotta.

— Csak menjetek, — szólt gúnyosan az urak után — nektek ez a hivatástok, ti békében is csak a földet túrjátok.

Veres szavába vágott:

— Azaz mérnökök vagyunk békében is, úgy érted, míg te? Neked főfoglalkozásod akkor is a nőhódítás és azt teszed itt is. Kiki maga mesterségét folytassa. Szervusz!

Wolf a magyarok után ment és Mátrai egyedül maradt. Rágyújtott egy cigarettára és akkor az igazgatóné egyszerre ott állt mellette, nyaka köré fonta karjait és vállára hajtotta szalagos szőke fejét.

Három hete volt a Mátrai kedvese és azóta mindig úgy érezte, hogy sorsának tetőpontjára érkezett el. Egy úr, egy katona, egy lovastiszt!

ó, micsoda álmokat szövögetett ennek kapcsán, össze-vissza fonogatta a jövő lehetőségek összes szárait, amíg úgy belebogozódott ábrándjainak hálójába, hogy egészen, egészen rabja lett bálványának.

Mátrai megsimogatta az asszony fejét.

— Vadne, vadne! — mondta. Ennyi volt a lengyel tudománya és ezt is Dömötörtől tanulta.

Sztaniszlava még közelebb simult hozzá, aztán megcsókolta, alázatosan, félve, nagy szerelemmel és kérdőleg nézett a főhadnagyra.

Mátrai ujjain hatot mutatott, aztán kiintett a fehér világba. Ezt megértette az asszony, hatkor fognak találkozni a Mátrai kész állásainak egyikében, fenn a hegyen. Boldogan nézett a tüzérre, mert vele már nem kacérkodott és elfelejtette rátarti ringó járását is. Mátrait csak imádta és hirtelen lehajolva, nagy elragadtatásban megcsókolta kezét. A főhadnagy természetesen fogadta ezt is, megveregette kedvese arcát és ment.

*

A kapitányné nagyon megszerette Marciporembát. Dömötör csakugyan még aznap pompás ágyat csináltatott számára, fehér nyírfatörzsekből voltak az ágyfák, úgy, amint kivágták őket az erdőn, és nyers deszkák tartották össze a saját tervei szerint készült remekművet. A kapitány persze menten utánozta és határozottan hálószoza jelleget nyert a marciporembai iskola IV-ik osztálya. Dawnej Polszki térképe lógott az ágyak felett, a falakon köröskörül pedig sok színes tábla, melyek békében a lengyelkék természetrajzi ismereteit voltak hivatva tarkítani. Szelíd és mérges gombák,

házi- és vaddisznó, gyümölcsök, egy barna rendőrkutya, virágok, egy kőszáli sas, gólya, gém és néhány majom. A szoba közepén asztal állt, egy sarkában a katedra, felette a király képe és a megfeszített Krisztus, a kályha mellett mosdótál, négy szék, fogasok, egy kék köpöcsésze, ez volt a szoba berendezése.

Mindezt hamar megszokta Tilda asszony, és bárkit is állítottak volna helyébe, minden emberi lény biztosan úgy találta volna, hogy az összes körülötte levő dolgok közül határozottan legnehezebb a kapitányt megszokni, miután azonban ezen ő már tízévi házasság után túlesett, egész lelkéből élvezhette a galíciai primitív életet.

Negyedik napja volt már Marciporembán. Mindig jókedvű volt és mindenkinek megakarta nyerni a szeretetét, ami megkönnyítette számára az alkalmazkodást és az egész életet. Délelőtt kinn kószált a hóban és el-ellátogatott az urakhoz, kik a munkálataikat vezették. Dömötör dolgozott az iskolához legközelebb, már messziről hallotta kiabálását, amint a lengyel munkásokkal civódott. Nehezen ment a dolog, de tartalom híján teli tor-kából ordított a kis ember:

— Fein robis! (Jól dolgozzatok.) — Ennyit lengyelül mondott, aztán magyarul folytatta: — A piculátokat, polyák népség, hogy a föld nyelne el benneteket... stb. stb.

Nagyobb nyomaték kedvéért öklét is rázta, de mikor megjelent a kapitányné, azonnal megszelidült és mosolyogva mutogatta neki a ké-szülő állásokat.

Verest már második nap elkerülte az asszony,

igen csendes volt, igen komoly, nála semmit sem tudott elérni, torkára fagyott zengő kacagása is, pedig talán legjobban ez a finom, komoly fiú tetszett neki. De azért nem sokat törődött kudarcával és annál hangosabb derüvel fogadta Mátrai léha udvarlását.

Mátrai értett hozzá, megdicsérte magasszárú cipőjét, kurta szoknyáját, kis bundáját, minden nap tudott újat mondani a szeméről, hajáról és valami finom, alig áttetsző gúnnyal beszélt a kapitányról. Miközben pedig a lengyel munkások a földet hányták körülöttük és egymás mellé bevert fenyőtörzsekkel erősítették meg a kiásott árkok oldalait, az asszony lassan felmelegedve, házaseletének csalódásait fonta bele a diskurzusba, közelebb engedve magához így a leghathatósabb módon, talán öntudatlanul, az idegen férfit.

Negyedik napja volt már Schwarzné Marciporembán és az éppen egy szombatra esett. Munkásokat fizetett ki a kapitány a szobájukban, ahol a levegő hamarosan tűrhetetlen lett. Tilda asszony teát készített, ma is, mint rendszeren, meghívta az urakat és úgy telt el aztán a délután. Vízet tett úti forralójába, kirakta a magával hozott süteményeket is, de még mindig tömegben álltak kinn asszonyok, férfiak a folyosón és a kapitány türelmetlenül, dörögve szólították őket. A kapitányné belátta, hogy még soká eltart a dolog, azért vette a bundáját és elindult a téli alkonyatban sétálni. Éppen abbahagyták a munkát mindenfelé, hosszú sorban jöttek munkásokkal megrakott szekerek és a szapőrök is siettek hazafelé. Holnap vasárnap és kivételesen munkaszünet, ez ott csengett a levegőben, fel volt írva az emberek arcára és

talán ma még a rózsaszínt is ez varázsolta a lemenő nap nyomába.

Gyönyörű téli nap volt, pedig az igazgató már ebédnél megmondta, hogy estére vagy éjjelre ismét havazni fog.

Egy darabig ment a kapitányné, aztán ismét visszafordult az iskola felé, a kapuban találkozott a Veres szánkójával, nagy csilingeléssel jött az ellenkező irányból. Alig fordult be azonban a szánkó a kapun, mikor Mátrai is megérkezett, ő természetesen lóháton. Amint meglátta az asszonyt, leugrott lováról, a kantárt odalökte várakozó szolgájának és köszöntötte a kapitánynét:

— Hogy van, mit csinál, miért van kinn ilyenkor este?

— Mert kiüldözött az uram a szobából, ott fizeti a munkásokat — mondta Schwarzné.

— A maga szobájában? Na hallja, ez tapintatlan.

— Az ő szobája is!

— Nagyságos asszonyom, abban a pillanatban, mikor én egy hölgyel együtt lakom, a szoba, ha addig mégannyira is az enyém volt, többé már nem az enyém, hanem az övé és ő kegyes eltűrni jelenlétemet. Az ura nagyon jól kifizethetné ezt a népséget az igazgatóéknál, a falu korcsmájában... szóval bárhol, csak nem a kegyed szobájában. Ezt nem tűrném el, asszonyom.

— Na hallja. Én nem így fogtam fel a dolgot. Sajnos, nem vagyok nagyon elkényeztetve!

— Nem is érdemli meg magát az ura. Hát most mit akar csinálni?

— Jön kicsit sétálni? — kérdezte viszont Tilda asszony.

— Gyönyörrel. Kegyeddel mindig gyönyörrel.

Elindultak, az igazgatóné az ablakból leste őket, dühösen, elkeseredve. Mátrai találgát ígért neki délben és most elment az idegen asszony-nyal, mikor ő már felöltözve leste a pillanatot, hogy rohanhasson fel a hegytetőre, le a kész állás mélyébe, a föld alá, hol a katonák számára kideszkázott pihenőhelyen rá kellett volna várnia a főhadnagynak.

Mátrai keveset törődött már az igazgatónéval, nem mintha Tilda asszony tetszett volna neki, de érdekelte, mert még olyan nagyon tisztességes volt, ártatlan és gyerekes.

— Hónapok óta kegyed az első úri hölgy, akivel beszélhetek — mondta némi keserűséggel hangjában, miközben nekivágtak a szomszéd dombtetőnek.

A hó csikorgott lábuk alatt, csend volt körülöttük, a kis templomban hat órát harangoztak, mindez olyan alkalmas volt arra, hogy elágyuljon és megpuhítson vele egy asszonyt.

— Nem hiszi, milyen szenvedés volt ez számomra, és nem tudja elképzelni, mit jelent nekem a maga idejövetele. A cipellője, keztyűje, finom bundácskája, ruhájának illata, a tea, amit szép, fehér kezével tölt ki számomra minden nap és...

— Na és ?

— Azt már mondani sem merem.

— Mondja csak bátran.

Felértek a dombra, előttük sorban gyúltak ki a kis házakban a fények, az iskola ablakai odavilágítottak; szép téli este volt, édeskés, fehér, mint egy családi képeslap színes melléklete. Mátrai lehajolt, felvett egy marok havat

és miközben szétmorzsolta, meleg, alázatos hangon beszélt:

— Különben igaza van, bátran mondhatom. Végre is csak egy benyomás, egy élmény, igaz, nagyon a maga személyével van összefüggésben, de mélyen érintett, higgye el. Ma reggel történt, korán reggel, maga még aludt, a kapitány úr is biztosan. Hét óra előtt volt valamivel, én indultam lefelé a régen megszokott, kopott, unalmas lépcsőn, mikor szembejött velem egy leány, egy idevaló parasztleány és a kezében hozott valami fehér csomagot. Megálltam és utána néztem. Az emeleten már várta a szolgáljuk és a leány bontogatni kezdte a csomagot. Ami aztán a kendőből előkerült, attól engem majdnem szédület fogott el, csipkés, fehér, könnyű valamit láttam, rosszul vasalva, elgyötörten, de mégis habos sejtelmekkel lett tele a levegő körülöttem. Magának hozta haza az a leány! Tudja, mi volt a csomagban, Tilda asszony?

— Menjünk most már haza — mondta elpirulva a kapitányné és ez egyszer nem nevetett.

A kapitány befejezte a fizetést és Tilda asszony teát adott az uraknak. Csinos, rózsaszínű háziruhát vett fel minden délután, amiben ugyan még a rendesnél is feketébb volt az arca, karja, haja, de tiszta volt, illatos, úri, ujjain gyűrűk csillogtak, kezében kis csipke zsebkendőt tartott, a szobában meg itt is, ott is egy-egy női ruhadarab lógott, hevert. A fal mellett, az utazóbőrönd tetején fehér fésűk és asszonyi apróságok voltak kirakva, ami egészen új varázssal töltötte meg ezt a galíciái tantermet. A tiszték vidáman teáztak, a kapitány sokat evett és sokat dörmögött, az asszony

kacagott és valahányszor az ágyra tévedt tekintete, hol frissen mosott fehérneműje még elrakatlanul volt halomba rakva, nagyon piros lett. Ilyenkor rendszeren a Mátrai pillantásával is találkozott, aki figyelemmel leste sikerének biztos jeleit.

Dömötör persze egy szót sem értett a társalgásból, de azért nagyon jól mulatott. Wolffal meg is próbált beszélgetni. Odatolta neki a süteményes tálat és mondta: Egyél, testvér! — Wolf, miután magyar szót egyet sem tudott, egy rendelkezésére álló lengyellel felelt és azt mondta: dobre, — illetőleg csak azt akarta mondani, mert bécsi létére úgy ejtette ki: toprá! — Ezt minden délután elmondták így és a társaság minden délután újra mulatott rajta.

Veres nem volt ott. Veres a szobájában ült és levelet írt a menyasszonyának. Áldotta a kapitányné teásdélutánjait, mert ilyenkor megszabadult lakótársától, Dömötörtől és zavartalanul övé volt az idő vacsoráig. Ők a harmadik osztályban laktak és lakosztályuk csak abban különbözött a kapitányétól, hogy nekik nem volt ágyuk, hanem egy csomó, lepedővel leterített szalmán háltak a szoba sarkában. Különböznél ugyanazok a képek a falon: állatok, növények, a király, a megfeszített Krisztus, ugyanaz a köpöcsésze, mosdótál, a fogason ruhadarabok, pisztolyok, kardok, nagy rend a Veres-részben és minden képzeletet felülmúló rendetlenség Dömötör birodalmában.

Veres a petróleumlámpa világánál írt:

»Drága kis lelkem, még mindig tél van, márciusban januári erővel tél. Azért három hét alatt csak elkészülünk itt és akkor áthelyezés

közben, remélem, sikerül meglátogatnom téged, Egyetlenem. Persze, nehezen megy a munka! A hó több mint félméteres és ma hét fok hideg volt. A fákat éjjel ellepte a zuzmara, némely helyen a fenyők földig hajoltak a hó súlya alatt, de délben mégis tavaszi erővel süttött a nap, megolvasztotta kicsit a havat, azonban amint csepegni kezdett az ágak vége, a fagy ismét belemarkolt a fényes vízcseppekbe és a szivárvány minden színében ragyogó jégcsapokkal ékesítette fel a fenyőket, mint megannyi karácsonyfát. Most szél kerekedett, beborult és úgy látszik, ismét havazni fog. A fák suhognak, zúgnak, az iskola kéményében diskurál a vihar, és miközben a szabadban töltött egész hosszú nap emléke még meg-megborzongat, hajlandó vagyok nagyon is megbecsülni ezt a harmadik osztályt, mely jelenleg otthonom. Csak te lennél itt, kicsi Nina! Miért is nem te és miért a kapitányné? Kérded, milyen a kapitányné? Nagy, zajos, fekete asszony! Általában szemrehányást tettél utolsó leveledben, hogy nem írok neked eleget itteni társaságomról és az itteni viszonyokról. Nem írok, mert nem neked való az, pici lelkem, még bütükben sem. A piszok, indolencia és romlottság világa ez, hidd el. Igaz, mindent eltakar a vallás bő, határtalan palástja. Soha életemben nem láttam még annyi szentet, mint Marciporembán, elhiheted. A szegénységnek és nélkülözésnek ebben a primitív világában, mégis csak egy igazi jele van a nyomorúságnak, ha nincs szent a ház mellett. Minél módosabb a tulajdonos, annál nagyszerűbb a szent. Mondhatnám azt is, hogy annál förtelmesebb, mert a falba, vagy külön állványra illesztett szekrényké-

ben ülő, álló vagy megfeszített naiv, színes fa-Krisztusokban még van valami szerény eredetiség, de mikor a hatalmasan bemázolt, lehetetlen gipszszobrokat valóságos sírkőszerű alkotmányra állítják, melyre arany betűkkel van felírva a szent neve, alatta egy hozzáintézett könyörgéssel, meg a megokolással, hogy a ház ura miért éppen őt választotta ki külön áldást-hozó közegnek, akkor igazán nem érti az ember, hogy van ilyesminek maradása az Isten gyönyörű ege alatt. A templom minden vásárnap zsúfolásig megtelik és időnkint nekünk is meg kell tartanunk a munkaszünetet, hogy gyónni mehessenek munkásaink. Multkor bementem a templomba, a pap éppen prédikált. Padok csak az előkelőségek számára vannak az oltár két oldalán, a hívők mind állnak, az oltár felé fordulva. Hátról a férfiak, elől a nők. Miután pedig a szószék a templom közepe táján van, a nők egész idő alatt háttal fordulva a paphoz, hallgatják a szentbeszédet. Ez azonban mit sem von le áhitatukból. Megkérdeztem az igazgatót, hogy miről beszél a kis kövér papocska és így jutott tudomásomra, hogy a beszéd lényege arra vonatkozott, miszerint kinn a sáncokon (így hívják a mi munkálatainkat), az ifjak és lányok, sőt a menyecskék is, szépen kifejezve, udvarlásba elegyednek és nincs senki, aki képükbe köpjön. Mindenesetre magasztos előadás abban a kis hangulatos, ártatlan fatemplomban, a domb tetején, egy fehéren ragyogó téli világ kellő közepében. A mi igazgatónénk is ott ült oldalt egy padban és verte a mellét és morzsolta az olvasót, mint aki szentnek készül, de ez egyáltalán nem gátolta meg abban, hogy még aznap délután találkára ne menjen Mát-

raival. Most ugyan, mióta itt a kapitányné, lankad ez a flirt, mert Mátrai a bécsi asszonynak udvarol inkább. Bocsáss meg, édes kis angyalom, hogy ilyeneket írok neked, de elfog a keserűség engem is, hidd el. Annyi szenvedés van a világon, annyi vér folyik el és az emberek nem tanulnak, nem lesznek jobbak, nemesebbek, sőt ellenkezőleg, mintha fékevesztetten felszabadulva tombolnának alacsony szenvedélyek mindenfelé. Szeretném, ha az urak kötelességtudásáról írhatnék, vagy a kapitányné nemes jóságáról, mindennek azonban nyoma sincs. Mit is várjak akkor az orosz-lengyel igazgatónétól ?«

*

A szél mindig erősebben fujt, kilenc óra felé havazni is kezdett és nemsokára hatalmas hóvihár dühöngött. Tíz óra után, mikor már mindenki aludt, a rettenetes havazásban szánkó állt meg az iskola előtt. Egy didergő férfi ugrott le a szánról és megkocogtatta az igazgatóék ablakát.

Az igazgatóné és anyósa aludtak az első szobában, az igazgató a külsőben, a bőrdíványon. Sztaniszlava ébredt fel legelőbb, gyertyát gyújtott és mezítláb az ablakhoz szaladt, félrehúzta a függönyt, kicsit kinyitotta az ablakot és a résen kiszólt:

— Ki az ?

— Jaj, de szép vagy, sógorasszony — szólt be a férfi kívülről. — Meg sem ismersz, úgy-e ?

— Jesszus, Ceszlausz, te vagy az ? — sikított az igazgatóné.

— Eressz be, eressz be sógorasszony, — enyelgett az ifjabb Luzarovszki — úgyis, mióta megláttalak így, még jobban vágyom a szobádba.

Sztanislava elnevette magát, kacéran, már úgy szokása szerint, erre a kacagásra aztán az igazgató is felébredt.

— Mi az, mi történt?

A felesége magára kapott valamit, az igazgató bebújt a bundájába és kimentek a ház elé.

Addig leszedelőzködött a szánkóról a sógorasszony is, kendőkbe csavarva, ölbe hozta nyolc hónapos kis fiát. Az oroszok elől menekültek, csak úgy, jóformán podgyász nélkül, mindenük odaveszett; Ceszlausz postamester volt a faluban és állítása szerint utoljára hagyta el helyét. Ez így szépen hangzott ugyan, de tulajdonképpen a szomszéd falu tanítójánál ivott és úgy késte le a menekvést. Sztanislava megölelte, megcsókolta didergő sógorasszonyát, aztán elvette tőle a gyermeket és beszaladt vele a házba.

Az öreg mama sopánkodva készített teát a menekülteknek; Sztanislava kis unokaöccsét altatgatta, Helenka riadt szemekkel egyenesen ült ágyában, az igazgató pipára gyújtott és elgondolta, hogy ezek most meddig fognak itt ülni a nyakán. Nem szerette szép, fekete-bajuszos, kártyás, iszákos öccsét, aki egészen más vérmérsékletű ember volt, mint ő. Most is, hogy levetette vékony felöltőjét és nyakáról lecsavarta kötött sálját, jól beretvált álla és hetyke nyakkendője egyáltalán nem árulták el, hogy az oroszok elől menekült.

A szán tulajdonosa egy csésze teát ivott a konyhában, aztán várakozásteljesen állt meg a szoba ajtajában:

— Na, mi az, barátom? — kérdezte Ceszlausz.

— A fizetés, uram! Mennék már tovább, reggelre a városban kell lennem.

— Csak nem fogsz szegény menekülőktől pénzt kérni — méltatlankodott a postamester.

— De bizony, uram, előre ki volt az alkudva. Jó egy órai kerülőt is tettem, azt megérik a lovaim nagyon. Aztán az alku alku, be kell tartani mindkét félnek!

Ceszlausz odament az emberhez, vállára tette a kezét és kedélyeskedni kezdett: — Nézzed, barátom, én sem ígértem neked teát, aztán még kétszersültet is kaptál. Többet ér az a kis meleg ital ebben a hidegben száz koronánál, hidd el.

— A tea jól esett, hálás vagyok érte, ha más-ként nem megy, meg is fizetem, de a pénzemet nem hagyom.

— Azt pedig rajtam ki nem vasalod, barátom, ha addig élsz is — nevetett Ceszlausz, aztán a felöltője zsebébe nyúlt, kivett egy borotvát, szappant, bajuszkötőt, egy doboz pomádét, meg egy zsebkendőt. — Ez mindenem, jó ember, látod, csak nem veszed el tőlem és fosztasz meg a tisztálkodás lehetőségétől. Az asszonykám cipellőjét akarnád? Mutassad csak, Valéria, lyukas az, barátom, nem érsz te azzal semmit. A fiamnak, ha-ha-ha, a fiamnak van három pelenkája, meg két állkötője. Azt akarnád? Nem, úgy-e? Na látod, nincs nekem semmim, ha csak egyetlen kincseimet el nem veszed: a fiút vagy az asszonyt...

— Ceszlausz, Ceszlausz, jó uram, az Istenért — könyörgött összetett kezekkel a felesége.

— Elég is lenne talán a tréfából, — mondta a szános paraszt — én indulnék és várom a hat koronámat, Isten a megmondhatója, nem pénz ez ezért az útért, húszért sem vinné el senki ilyen időben. Na, fizet, uram, vagy nem?

— De ha nincs! Miből fizessek? Már felajánlottam mindenemet: borotvám, nőmet, gyermekemet! Mit akarsz még, mit akarsz még?

Olyan komikus kétségbeeséssel mondta ezt, hogy Sztaniszlava asszony felkacagott. Nagyon mulattatta az egész dolog. Valéria azonban sírni kezdett:

— Látod, Ceszlausz, látod, mondtam, jöjjünk gyalog, akkor azt felelted, hogy van pénzed elég, most meg itt van az eredmény? Hogy szégyenlem magam, de úgy szégyenlem. Bár fagyunk volna meg inkább a kicsikémmel együtt.

— Te mindjárt kész vagy a halálra, még egyszer megteszed és igazán elpusztulsz, csak-hogy engem bosszants vele. De nem is fogok olyan nagyon bosszankodni — ezt még mindig tréfásan mondta a postamester és folytatni is akarta, de az igazgató az asztalra csapott.

— Most már elég! — kiáltotta. — Befogd a szádat, ha jót akarsz!

Zsebébe nyúlt, kivett hat koronát és oda dobta az öccse elé. A papírpénz az asztalon maradt, de két korona csörömpölve hullott a földre és egyik az ágy alá, másik az asztal alá gurult.

— Nesze! Szégyenlem, hogy öcsém vagy!

Ceszlausz alázatos gúnnyal hajolt meg a bátyja előtt.

— Köszönöm jóságodat és én, ellenkezőleg, büszke vagyok rád. — Kedvesen mondta és nagyon tetszett a fiatal asszonyoknak, míg az igazgatót kiálthatatlannak, durvának találták.

— Fiaim, fiaim — nyögte az öreg mama, kezeit tördelve.

Az igazgató kiment a szobából, Ceszlausz pedig kicsit felhúzta térdben a nadrágját, bemászott az ágy alá, meg az asztal alá, előkotorta a két koronát és átadta a parasztnak.

— Nesze, barátom — aztán, miközben gondosan levette a port ruhájáról, az asszonyokhoz fordult: — Nagyon örülök, hogy így megoldogtam ezért a kis pénzért, most már legalább nyugodtan elfogadhatom.

Sztaniszlava nevetett, az öreg mama elmosolyodott, Valéria meg szokott alázatos imádatával nézett szép urára, aki ezzel el is foglalta az első helyet a nők szívében és egyúttal a házban, éppen csak a pénzt adta hozzá a bőrdívány sarkában zordonan pipázó igazgató.

*

Másnap vasárnapi munkaszünet lévén, a tisztek mind bementek a kis városba. Csak estére jöttek haza és az igazgatóéknál ilyenformán nyugodtan folyhatott a rendezkedés.

A külső szoba a postamesterék lakosztálya lett, a belsőben az igazgató aludt a mamájával, Sztaniszlava asszony a konyhában ütötte fel tanyáját, az öreg cselédet meg kitették a kamrába. Sztaniszlava rendezte el így és rokonai ezerszer megcsudálták önfeláldozó jóságát. Megcsodálták jóságát is, szépségét is. Ceszlausz már másnap majd megbolondult érte. Bajos dolog is volt büntetlenül lakni a szép asszony mellett, aki reggel minduntalan beszaladt a belső szobába cipőért is, blúzért is és hol a meztelen karját mutatta meg sikongva, hol meg nagy, nyitott, fésületlen szőke haját.

Milyen más nő volt ez, mint az ő felesége, aki a zsámolyon ülve szoptatta fiát. Nem lehe-

tett őket egy napon se említeni, hiszen a szegény, kis Valéria még sánta is volt hozzá. Sánta, határozottan sánta és ő maga is szomorú bámulattal telt szemekkel kísérte sógornője minden mozdulatát. Ceszlausz még a rendesnél is tovább viselte bajuszkötőjét és Valériának csendes, elfojtott zokogás járta át egész lényét. Hétfőn már igyekezett utánaozni legalább Sztanislava hajviseletét és úgy tűzni fel gyér, síma, barna haját, mint Sztanislava szép, göndör, hatalmas szőke hajfonatát. Nem egészen sikerült, csak egy-egy kontyocska jutott a füle mellé, míg az igazgatóné háromszor vezette haját ide-oda, fültől-fülig, hátul a nyakában. Fekete szalagot fűzött át Sztanislava végül az egészen és nagy csokorban kötötte meg két oldalt, ilyen szalagot kapott tőle kölesön a postamesterné és ő is odaillesztette lapos, sápadt kis arca mellé.

Mikor jóval ebéd előtt a kapitánynét lehozta kíváncsisága, ott találta az egyformán fésült két asszonyt. A postamesterné nagyon kövér, fehérarcú fiát szoptatta, és mikor Tilda meglátta sovány, barna nyakát, vékony testét, szinte hihetetlennek tűnt fel előtte, hogy táplálhatja ez a kicsi nő az ölében levő vasgyúrot. Sztanislava mellette ült egy zsámolyon és gusztuscsinálóan cuppogtatott a kis fiúnak, vagy talán Ceszlausznak, ki a bőrdíványon hevert és cigarettázva nézte a jelenetet.

Amint belépett a kapitányné, felugrott, köszönt, aztán kiment az udvarra. — Olyan, mint egy szép bandita, gondolta Tilda, és az asszonyokhoz lépett. Valéria sem értett németül és a kapitányné kérdéseire csak szép, szelíd sötét szemét emelte rá félénken. Zavartan hagyta

abba a szoptatást, összekapta blúzát és nagyon kicsi és megható volt így, nagy fiával ölében. Sztaniszlava nevetve rejtegette a konyha valamelyik sarkából előbujt, piszkos Helenkáját, közben szaporán szidta a kislányt lengyelül, mintha értené a kapitányné, hogy éppen csak most öltöztette fel tisztán és máris oda a ruhája. Szegény Helenka szentül elhatározta, hogy csak azért is megtanul németül és megmondja ennek a szép panyinak (asszonynak), hogy ő bizony egy hete kapott utoljára tiszta ruhát, és borzas feje, melyet édesanyja köténye alá takargat, négy napja nem látott már fésűt.

Az öreg mama abbahagyta a főzést, bejött a szobába ő is, hellyel kínálta meg a kapitánynét és boldogan kezdett mesélni. Most az egyszer nem Sztaniszlava gonoszságáról, hanem a kis sápadt Valériáról, kit még szép menyénél is jobban utált, pedig jó volt, szelíd, egyszerű, de sántított és ezt nem tudta megbocsájtani az anyósa.

— Tönkreteszi a fiamat ez a nyavalyás, hogy legyen az én daliás fiamnak egy ilyen felesége!

— De hát mért vette el? — kérdezte Tilda.

— Lange Märchen das, lange...

Tilda szerette volna hallani és az öreg készségesen adta elő ennek a házasságnak történetét.

Hogy hát igaz, ami igaz, volt az asszonynak valami pénzecskéje, Cezlauszt figyelmeztették a lányra és ő el is ment a házukhoz. Valéria az ablakban ült akkor és hímezett, egész szemrevaló volt, meg aztán jó és szelíd és Cezlausz szívesen társalgott vele. Aztán, akárhányszor jött, mindig ott találta az ablaknál ülve, munkával kezében és dolgozott „Wissen

immer, immer“. Mikor Ceszlausz négy hét múlva megkérte, akkor is hímzett, attól fogva meg aztán százszoros buzgalommal varrt persze, kelengyéjét varrta és a postamester úgy találta minden délután eltemetkezve vásznakban, hímzésekben. Valéria sohasem állt fel, sohasem kísérté ki vőlegényét, sohasem ment vele sétálni, de Ceszlausz nem is kívánta, megszokta, megszerette így az ablakban szorgalmasan, egyszerűen, szerényen. Mikor aztán megtörtént az esküvő és kifelé jöttek a templomból, akkor, csak akkor vette észre szegény, szerencsétlen fia, hogy a felesége sánta. „Betrügt hat sie meine Sohn, betrügt..“

Kétségbeesett keserőséggel mondta az öreg asszony és ő el is hitte a történetet így, amint a fia az ő számára annyi ravaszsággal kigondolta. „Betrügt hat sie ja... meine Ceszlausz betrügt... schrecklich wissen die Frau...“

Valéria ezalatt nyugodtan ringatta fiát és nem is sejtette, hogy az anyósa mit mesél róla idegen hölgynek. Rámosolygott Tildára, táncoltatta kis gyermekét, miközben anyósa esküvel bizonygatta, hogy ő ott volt a lakodalmon, de ő sem vett észre semmit Valérián, mikor bementek a templomba, úgy be volt bonyálva fátyolokba a ravasz és olyan óvatosan lépkedett. Persze, mikor már megkaparintotta a férjét magának, szabadon bicegett hazafelé.

Igaz ugyan, hogy mikor Wolf sajnálkozott a szegény kicsi asszony testi fogyatkozásán, az igazgató röviden és szárazon csak annyit mondott:

— Azért nem kell sajnálni, akinek tízezer korona volt a rövidebbik lába alatt, azon nem veszik észre, hogy sánta, csak azért sajnálatra-

méltó, hogy éppen az őszémre akadt, aki hamarosan elverte a pénzt és most ő látja legjobban, hogy nyomorék a felesége, pedig annak idején ugyancsak nem akarta észrevenni.

Milyen csúnya volt így és milyen romantikus úgy, ahogy az öreg asszony mesélte.

Mesélt ő még aztán olyan sokat Tildának, hogy el is késett az ebéddel, ami nem éppen hangolta jókedvre a kapitányt.

Persze a postamester is az urakkal evett. Nem szólt egy szót sem, de figyelt mindenre, amit mások mondtak. Nem tudott többet németül, mint a bátyja, de ezerszer jobban érdeklődött. Ostoba volt, ha bármi komoly dologról volt szó, de csodálatos készséggel tudott hazudni, és ravasz volt, mint egy történelmi dráma intrikusa.

Wolf izgatottan rontott be, mikor már a társaság a hűsnál tartott.

— Na, mi az? Miért voltál ma olyan szorgalmas? Mikor én fiatalabb voltam, igaz én is hm... hm... hát igen, hosszú történet... Most nem mondom el, hm... Ül le és egyél hm... hm — dörmögött a kapitány.

Wolf leült és beszélni kezdett:

— Borzasztó, mit hallottam. Lenn a keresztútnál találkoztam Mautnerrel és ő mesélte, hogy egy kollégája írta neki, hogy egyik barátja, aki a kárpáti erődítményeken dolgozik... szóval egy mérnökhadnagy, olyan, mint én, vagy Veres, vagy Dömötör, elvesztette munkáinak rajzát, mikor két napra hazautazott.

— Na és aztán megtalálta, de milyen rémületet állt ki, képzelhetitek — gúnyolódott Mátrai.

— Kár viccelned, — folytatta Wolf — a dolog komolyabb, mint hiszed, mert nem ő találta meg, hanem egy főhadnagy, az leadta a Befestigungsbaudirectionál, rajta volt a fiú neve és elítélték kétévi várfogságra.

— Megérdemelte, — mondotta a kapitány — miért nem vigyáz. Fontos az ilyesmi. Egyszer én is... érdekes történet hm... hm... Majd elmondom. Wolf, told közelebb a tálat, ma jó a hús, nem olyan sovány. Egyél, Tilda.

— Na, már engedj meg, kapitány úr, — szólott ismét Mátrai — mégis kegyetlenség becsukni két évre valakit, mert három gödör rajzát elvesztette.

— És hátha az ellenség kezébe kerül? — kérdezte Wolf.

— De nem került — mondta Mátrai.

— De kerülhetett volna. És senki sem tudhatja, nem éppen azzal a célzattal vesztette-e el. Háborúban mindenki gyanus — vitatkozott tovább Wolf.

— Na hallod, én is elveszthetném azt az ostoba rajzot, — szólott ismét Mátrai — de ugyan csak kikérném magamnak, hogy azért árulónak nézzenek.

— Pedig még érted sem tennének kivételt — jegyezte meg Veres.

— Különben minek vitatkozunk — mondta Mátrai. — Nektek fontosabbnak tetszik munkátok, mint megérdemli, biztosítlak, az ellenség kevesebbet törődik vele.

— Azt majd meglátnád, ha valamelyik terünkkel megkínálnád az orosz — pattogott sértődötten Wolf. — Szép összeget adnának érte, elhiheted.

— Ilyenekről én nem beszélnék, fiúk — mondta Veres.

— Ó szent óvatosság! — gúnyolódott ismét Mátrai.

— Mit beszéltek? Oh mondjátok — könyörgött Dömötör.

— Szóval, egyszer én is... — kezdte történetét mesélni a kapitány, amint elköltötte második porcióját, véget vetvén az urak vitájának hosszan és unalmasan eldörmögött régi élményével.

A kapitányné ült az asztalfőn, tőle jobbra az ura, balra Mátrai, akivel többször elmerült egész külön, független, halk diskurzusba. Láttá ezt a postamester jól, de látta azt is, hogy Sztaniszlava minduntalan megjelenik az ajtóban, odales Mátrai felé és a főhadnagy meg int neki néha szemével. Persze ő jobban észrevehette, mint a bátyja, aki háttal ült az ajtónak.

Mátrai csakugyan feltűnően kacérkodott Sztaniszlavával, féltékennyé akarta tenni a kapitánynét, kinél csak nem tudott kedvére való eredményt elérni. Tilda asszony mulatott vele, elpirult merész bókjaira, elment sétálni is szívesen, de nem mutatott hajlandóságot semmi egyébire. Sztaniszlava természetesen meg volt győződve, hogy már régen elfoglalta helyét Mátrainál, ő nem is tudott másként elképzelni egy ötnapos udvarlást: kétségbeesetten leste a pillanatot, mikor egyedül lehet kedvesével és megmondhatja neki véresen, komolyan... s nagyon sok mindent készült ő megmondani és eszébe sem jutott, hogy abból egy szót sem értene meg Mátrai.

Az urak megitták feketekávéjukat, mindenki elszívta cigarettáját, a kapitányék aludni men-

tek, a többiek visszatértek munkájukra, csak Mátrai olvasta még az újságot az ebédlőben és Ceszlausz támogatta a kályhát, mintha őrhelye lenne, melyet elhagynia lehetetlen. Akkor jött be Sztaniszlava, Mátrai felé ment, de észrevette sógorát és így csak az asztalról szedett le néhány csészét és visszatért a konyhába.

Ja úgy, gondolta a postamester, kiment a mellékszobába, ledobta magát a bőrdíványra és két perc múlva horkolni kezdett, mintha mély álomba lenne merülve.

Jól számított, mert rövid idő múlva lábujjhegyen osont el mellette az igazgatóné és amint a díványról jól láthatta, odament Mátraihoz, aztán kicsit félénk mozdulattal átfonta nyakát két karjával. A főhadnagy megveregette Sztaniszlava arcát, Ceszlauszt pedig majd megölte a féltékeny düh, de azért figyelt tovább.

Sztaniszlava megcsókolta Mátrai fejét, simogatta haját, kezét, karját, régen elfeledte minden dühös gondolatát és a főhadnagy elfogadva ezt a kínálkozó nagy szerelmet, hatot mutatott ujjain és kiintett a téli, fehér világba.

Ceszlausz nem értette ezt a gesztust, de látta, hogy Sztaniszlava hálás imádattal szorítja szívéhez a tiszt kezét és elhatározta, hogy résen lesz, kenyere volt úgyis a leskelődés és most még hozzá keserű féltékenységgel is gyötörte.

A főhadnagyot nem ereszttem szem elől, gondolta és szorgalmasan horkolt, mikor Mátrai átment a szobán. Mellette állt Sztaniszlava asszony és a főhadnagy megállt egy pillanatra, végigsimított saját arcán, aztán rámutatott az alvó postamesterre és tréfálkozva mondta magyarázó gesztusai után:

— Vadne!

Sztaniszlava rántott egyet vállán és elcagta magát megvető fölénnyel. Erre persze még dühösebb lett a szép Ceszlausz és most már egyszerűen meg tudta volna ölni a főhadnagyot.

Távolról kísérte egész délután. A nap lement és rózsaszínű volt a havas hegyek orma, mikor a kapitányné megjelent Mátrai félig kész lövészárkánál. Dideregve melengette kezeit a tűz mellett, melyen pattogva égtek és vörösen izzottak nagy fenyőgalyak. A közeli erdőben még egy utolsó karcsú fa lábát fűrészelték át a lengyel munkások, a fenyő egy picit meg-ingott és nagyot nyögve terült el a fehér hómezőn. Sok, sok ilyen büszke fát irtottak ki mindennap, földre hullott gyönyörű hósapkás koronájuk. Kellett a munkához a rengeteg fa! Háború volt ez is, háború az erdő ellen.

Hazamentek aztán a munkások és hazasétált Mátrai is a kapitánynéval, messziről követte őket Ceszlausz, de nem látott érdekeset éppen semmit.

A postamester kinn maradt a kapuban. Este lett, fény gyúlt ki az iskola minden ablakában és akkor nagy kendőjébe burkolva kiosont Sztaniszlava. Összerezzent, mikor a sógora köszönt neki, de aztán leküzdve zavarát, visszaszólt:

— A tanítókisasszonyokhoz szaladok át egy percre.

— Jó mulatást — mondta Ceszlausz és várt tovább. Nem telt bele öt perc és rövid bundájában Mátrai sietett el mellette.

Óvatosan követte a postamester és mire felkelt a hold, hogy tüneményes fénybe burkolja a havas Galíciát, már tudta Ceszlausz, hol ta-

lálkoznak Mátrai főhadnagy és szép sógornője, Sztaniszlava asszony.

Nem is ment haza aznap este vacsorára, a koresmában ivott kilenc óráig hitelben, ezt csak meg kellett ünnepelni. Ott találta az öreg Kozsenovszkit, az előljárót, meg a fiát, végül pedig a nagyszakállú zsidó koresmáros is odaült hozzájuk, aki elismert tekintély volt már Marciporembán.

Az idősebbik zsidólány hordta nekik az italt, a fiatalabbik a nehéz meleggel és fojtó szaggal teli ivóajtóban állt. Úgy tizenkétéves lehetett, nagy bámuló szemeit rászegezte a társaságra és aztán képes volt úgy is maradni órák hosszat mozdulatlanul. A galíciai fiatal zsidó lányok majdnem mind szépek, ugyan rövid ideig tart szépségük, de amíg virágzik, különös és idegenszerű. Ez a kis lány is úgy állt ott a mocskos koreσμα ajtajában, mint egy igazi Mignon, mint egy kép, melyre a piszok és rendetlenség csak festve van és így nem rút, nem rosszszagú, hanem költészet, művészet az is. Lábánál nagy tarka macska ült, sápadt, színtelen arcában komoly, sötét szemek égtek, haja két rövid borzas, fekete fonatban hullott előre a vállára és zöld szoknyája alól térden felül látszott vörös harisnyája.

Nagyon hasonlított a nénjéhez, de azon már minden virult és élt, a közeli hervadás előtt, fürgén jött-ment és piros szája tüzesen, forrón világított kipirult arcában.

— Szép a lányod — mondta Ceszlausz az öreg zsidónak.

— Szép. Csak kapjak férjet neki. Bajos manapság, drága a kenyér, a sok gyerek meg mindjárt itt van.

— Neked is csak kettő van.

— Kettő, mert meghalt a feleségem, mikor a kicsi született, he, he, he.

— Nekem tizenegy van, — mondta az öreg Kozsenovszki — nehéz is boldogulni velük. Most, hogy behívták a vejeimet, a lányok mind hazajöttek, bizony Isten nem is tudom, hány unokát etetek össze-vissza.

— Átkozott háború — szólalt meg Ceszlausz.

— Hát maga mért nem katona? — kérdezte a zsidólány.

— Felmentettek! Fontos az állásom, postamestere vagyok három falunak.

— Jó hogy nem vitték el, — mondta a zsidó — maradt legalább valaki, ki a pálinkát fogyassza. Azok a disznó tisztek úgyis megtiltották a katonáknak a korezmábajarást, sőt még a munkásoknak is, kik a sáncon dolgoznak. Azzal persze semmit sem törődnek, hogy éhen vész a tisztességes kereskedő.

— Zsidó korezmáros vagy te, nem tisztességes kereskedő, — nevetett Kozsenovszki — különben sem féltelek, van aki rosszabbul áll, mint te, elhahotod. Elviszi a pénzt a háború!

— Hát minek háborúskodnak? — szólott újra a zsidó. — Maradnának békekességben. Beleölik a milliókat a sánckba. Hogy itt a falu körül már mennyit emésztettek el azok a fene árkok, azt kiszámítani sem lehet. Az egyik hadnagy itt fizet nálam az ivóban, egész vasárnap délelőttre lefoglalja az üzletet, verné meg az én Istenem. Na, hát tulajdon szememmel láttam, hogy a multkor is 15.000 koronát vittek el a munkásai. Tizenötezer korona! . . . És ezt egy héten egy, de vannak öten és már hány hete

dolgoznak itt. Várost építhetnének Marciporemba helyén, ha mienk lenne az a pénz.

— Miért nem mondd úgy, zsidó, — szólt közbe Ceszlausz — hogy ha a tied lenne, báró meg gróf venné el a lányaidat? Úgy gondoltad te ezt!

— Hát az is okosabb lenne, mint hogy fel-túrták a falu határát. Nincs már biztonságban az ember élete, nem a muszka fog bántani minket, ott törjük ki a nyakunkat az árkokban, meglátjátok. Bár törte volna ki inkább az, aki kitalálta őket.

— Aztán te, hogy jön ide az a sok pénz? — kérdezte Ceszlausz.

— Nem tudja, postamester úr? — mondta titokzatosan Kozsenovszki. — Persze, csak tegnapelőtt jött. Hát minden héten bemennek az urak a városba és kihozzák az izétől . . . no, hogyis mondjam . . . hát a katonai előljáró-ságtól egy bőrtáskában. A kapitány kocsisa mondta, hogy teli van a táska minden héten és még megemelni is nehéz.

Egy bőrtáska, nem, öt táska, melyek mindenikében tizenötezer vagy még több korona van, erről sokat lehet beszélni a marciporembai korcsma ivójában.

A kisebbik zsidólány úgy hallgatta, mint egy mesét, a nagyobbik pillantása is tüzesebb lett. Ceszlausz átfogta a derekát:

— Kéne neked egy olyan táska, mi? — kérdezte a lánytól.

— Ne bántsa a lányomat, uram — morogta az öreg zsidó.

— Előbb legyen egy olyan táskája — kacagott a lánya.

Csak volna, de akkor nem te kellenél hozzá, gondolta Ceszlausz.

Míg ő a zsidólánnyal enyelgett és legendás ezresekről álmódott, azalatt az iskola udvarán dideregve várt rá szerelmes, sánta, kis felesége, mint már életében annyiszor, hogy aztán zokszó nélkül segítsen lefeküdni szép, korhely urának, ki a hozományára és sok szenvedése árán lett az övé. Megható volt ennek az asszonynak szerelme, tiszta mint a hó körülötte, ezüstös mint a holdfény, tavasz melegét dideregve váró, mint a márciusi tél Galíciában.

Ceszlausz szerelmes volt Sztaniszlavába. Talán éppen azért olyan hatalmas erővel, mert nem törődött vele a szép asszony. Egy hét telt el az emlékezetes este óta és a postamester tudta jól, hogy nem találkoztak egyszer sem azóta sógornője és a főhadnagy. Ceszlauszt nagyon bántotta sikertelen imádata, hozzá szokott már apró diadalokhoz a falu szépeinél, elég volt megpödörítenie illatos bajuszát és hullott karjába asszony is, meg lány is. Tudta jól, hogy csak a főhadnagy áll útjában és el akarta tüntetni ezt az akadályt, mert soha nő még olyan forró epedést nem bírt benne felkelteni, mint Sztaniszlava szépsége és hideg tartózkodása. Sztaniszlava ott élt mellette, behallotta éjjel lélekzetvételét, látta reggel nyitott haját és elérhetetlen volt számára mégis. Elérhetetlen volt, mint a titokzatos börtáskák, melyek szemeláttára érkeztek haza az urakkal szombat este, hogy szinte érezte a belőlük áradó bankószagot, úgy mint Sztaniszlava hajának illatát.

Nem volt semmi dolga és naphosszat álmódott elérhetetlen paradicsomról, melyet elzárt

a sors előle. Egy olyan táska lenne az övé, meg a szőke asszony hozzá és a legboldogabb ember volna Luzarovszki Ceszlausz! No addig is nagyokat ivott a koresmában és szőtte, szövögette szebbnél szebb terveit.

Csütörtökön délben megkapta behívóját az igazgató és mint egy megsebzett tehetetlen vadállat ketrecében, úgy járt fel és alá a szobákban. Most kell elmennie, éppen most! Itt hagyni a házát, melyben, ha ő egyszer távol van, tetszése szerint fog uralkodni az öccse. És Sztaniszlava! Elhagyja Sztaniszlavát, szabadjára engedve gonosz könnyelműségével. Beleizzadt kínos gondolataiba, még a pipát is félretette, leült a terített asztal mellé, megszokott helyére, kezébe tette fejét, hogy két haragos ökle magasra nyomta homlokán a ráncokat és úgy maradt sokáig.

Közben egyszer Valéria jött be félénken és lábujjhegyen ment a szekrényig, hogy kivegyen valamit.

— Te... — szólt rá az igazgató.

Az asszony összerezsent, aztán alázatosan kérdezte:

— Tessék?

— Gyere ide!

Valéria megállt a haragos ember előtt és Vincenti megragadta csuklóját, belenézett az arcába.

— Te, Valéria, vigyázz Sztaniszlavára.

— Igenis — mondta engedelmesen az asszony, aztán lesütötte szemét.

Az igazgató erősen fogta csuklóját, kutatólag nézte őt, s a megértésnek, barátságának kereste egy parányi morzsáját, de csak alázatos félelmet látott sógorasszonyának halvány ar-

cán, kinek nagy szája sírásra készen remegett. A férfi dühbe jött, ellökte az asszony kezét és haragosan fakadt ki:

— Majd te vigyázol, úgy-e? Sírva panaszkod inkább, milyen vadállat az ura, te... te...

Keresett valami keserves sértést, hogy bántsa és megalázza, de aztán hirtelen szánalom fogta el a kis nyomorék nővel, kinek ismerte minden szenvedését és szánakozó keserőséggel mondta:

— Te, te szegény nyavalyás ostoba bogár. Menj, menj.

Valéria sírva bicegett ki a másik szobába, ráborult alvó fiára és úgy zokogta el bánatát.

Az igazgató újra gondolataiba merült, tovább szorította öklével homlokát, míg barázdák szántódtak a ráncok nyomán.

Kinn a konyhán édesanyja főzte sírva az ebédet és folytonos panasza olyan volt, mint egy őszi légy zümmögése, melyet az ember meg se hall, észre sem vesz rendszeren, de ha egyszer ráeszmél, halálra tudja bosszantani.

Aztán a kapitányné jött le. Jó napot! Jó napot! Miért sír? Hát a fiam, elviszik a fiamat, rég bevették, de már el is feledtük, most egyszerre behívják stb. stb.

Beszélt az öreg asszony, beszélt, beszélt. Közben aztán felkapott egy zsíros papirost és végigtörölte vele előbb a Helenka, aztán a kis fiú fejét.

— Mit csinál? — kérdezte Tilda.

— Zsír volt a papirosban, kár eldobni, jó a gyermek hajának — magyarázta az öreg.

Tilda ránézett a Helenka fejére, húsdarabkák, morzsa, liszt ragadt rajta a nagyanya kezéről.

— Ó most milyen lett szegényke! — mondta szánalommal.

— Nem baj — nyugtatta meg az öreg asszony. — Nemsokára husvét lesz és megmosuk a fejét. Akkor behozunk egy nagy dézsát a konyhába és sorba mind megfürdünk, ha az Isten éltet és egészségesek maradunk addig.

Tilda összeborzadt és megutálta aznapra a kosztjukat. Az öreg asszony meg Sztaniszlavához fordult, ki tétlenül ült a padkán és lengyelül kérdezte tőle, hogy vajjon ez idén ki kezdi meg a husvéti fürdést, ő és Helenka, vagy Valéria meg a fia?

Sztaniszlava ezt nagyon humorosnak találta és elkacagta magát. Kacagása behallszott az urához, akit felriasztott tünődéséből és haragra ingerelt. Durván kiáltotta:

— Sztaniszlava!

Sztaniszlava mosolyogva állt meg férje előtt:

— Parancsolsz, jó uram?

— Én parancsolok? Milyen kedvesen kérded. Én parancsolok? Alázatosan könyörgök... — Rácsapott az asztalra. — Az ördögbe is!

— Mi baj, jó uram? — kérdezte szelíd hangon az asszony.

— Készítsd ki a katonaruhámat. Hol van?

— A padláson egy ládában, ebéd után lehozom.

— Most hozd, ha mondom, és menj a szemem elé!

— Igen, de...

— Semmi igen, de tedd, ha mondom! Vagy tán nincs kedvedre? Majd megmutatom én neked! — Dühösen beszélt, sűrűn csapkodta az asztalt, aztán egyszerre lecsendesedett, szomorúan legyintett a kezével, — eredj már, no!

Luzaŋovszki Vincenti mint önkéntes szolgált annak idején, megvolt a ruhája, bővítettett

rajta minden berukkolásnál és mikor az urak hazajöttek, ott keféltette Sztaniszlava az udvaron a régi gyalogsági uniformist.

— No, mi az? — kérdezte Wolf.

— Behívták az uramat — mondta az asszony.

— Ejnye, ejnye, az baj.

Sorra sajnálkoztak az urak. Mátrai jött utol-sónak, de ő semmit sem mondott, a kapitányné állt az ebédlő ablakában, neki köszönt. Sztaniszlavának elszorult a szíve.

— Pan Oberleutnant — szólt utána halkán, könnyörögve.

De a főhadnagy úgy tett, mintha nem hal-laná, meg sem fordult, így volt ez most már mindig, és mikor eltűnt a ház sarkánál, Sztaniszlava belétemetve arcát az ura naftalinszagú ruháiba, keservesen kezdett zokogni.

Úgy találta az igazgató a téli napfényben, a poroló mellett sírva, mikor egy idő múlva ki-jött, hogy a ruha után nézzen. Luzarovszki Vincenti csak állt, nézte, nem tudott betelni látásával, minden idegszála remegett, valahány-szor megrázta az asszony testét a keserűség. Kezét összekulcsolta a hasán, éppen az óra-láncán, a halálfej és a kis pisztoly felett, himlő-helyes arcát melegítette a márciusi nap, derűsre mosták az asszony könnyei. Megérte egyszer, hogy annyi keserűséggel imádozott felesége nem mosolygott, hanem sírt, Sztaniszlava sírt, érte sírt! Boldog perc volt az életében, nekidőlt a ház falának, úgy nézte a zokogó asszonyt és hallgatta keserves szipogását. Zene volt ez neki, mennyei muzsika, angyalok énekeltek fülébe, mert a piszkos udvaron gömbölyű felesége sírta bele könnyeit naftalinszagú mondúrájába.

Sztaniszlava megmozdult, az igazgató össze-

rezzent, félve osont be a házba, olyan sohasem érzett melegség járta át szívét, hogy ennek nem tudott most kifejezést adni, megbénította karját és megmerevítette zord, kemény, keserű szavakhoz szokott ajkait.

Luzarovszki Vincenti életében utoljára boldog volt! A családja nem ismerte rá, délután ölébe vette Helenkát, játszott vele, a feleségére rámosolygott, egyszer kezét is megfogta és Ceszlausznak ajándékozott tíz koronát. Persze erre még jobb kedvre derült a postamester, aki amúgy is egész lelkéből örült bátyja berukkolásának, félt tőle nagyon, jobb lesz, ha nem látja szigorú arcát, no meg így szabad kezét nyer a pénzdolgozóknak is, mert ha egyszer asszonyok kezére kerül a fizetés, akkor biztos nem lesz neki adóssága a zsidónál. És Sztaniszlava?... s majd megpuhul Sztaniszlava is, ha egyszer elmennek a tisztek. Jó lesz akkor ő is! Nem értette sehogyan sem a bátyja jókedvét, szelíd hangját, melyen a feleségét szólította. Egyszer-kétszer mintha közeledni is akart volna hozzá egész gyengédséggel és csak valami különös jelenség bénította volna meg karját, melyet már-már Sztaniszlava dereka köré font.

A búcsú megpuhítja az öreget, gondolta Ceszlausz, a szegény igazgató pedig nem tudta, hogy törje meg az utolsó évek ridegségét, hogyan ölelje magához annyi idő után ismét szép asszonyát, aki ma is éppen úgy viselkedett, mint rendesen.

Leszállt az este, megették a vacsorát, aludni mentek a tisztek és Luzarovszki Vincenti még mindig azon törte a fejét, hogy csókolhatná meg szőke feleségét.

Ceszlausz megjött a korecsmából, Helenka mélyen aludt egyik nagy ágyban a fal mellett, nagymamája is melléje feküdt és az igazgató még mindig ott ült szemben Sztaniszlavával, aki a katonaruháját foldozgatta. Egyikük sem szólt, az igazgató gyönyörködve nézte felesége szőke haját, mikor egyszerre megtört a varázs és minden várakozásnak vége lett. Sztaniszlava letette varrását és jóéjszakát kívánt. Ott állt az ura előtt. Az igazgató megfogta karját, aztán megsimogatta piros, csodálkozó arcát, aztán a vállára tette simogató kezét és... az asszony idegenül nézett rá. Ceszlausz fütyülni kezdett a szomszéd szobában és Luzarovszki Vincenti elszégyelte magát. — Jóéjszakát, Sztaniszlava — azt mondta csak és utána tette halkán :

— Majd holnap, kedves feleségem !

Sztaniszlava, Sztaniszlava, jóéjszakát, Sztaniszlava ! Kedves feleségem ! Majd holnap, kedves feleségem, aki visszajöttél hozzám ! Majd holnap ! Majd holnap ! Ezzel a szerelemmel teli, nagy ígérettel ajándékozta meg magát Luzarovszki Vincenti és életében utoljára szépet álmodott.

Sztaniszlava nem aludt, nem mintha férjének megváltozott viselkedése ejtette volna gondolkozóba, volt neki annál nagyobb gondja, nagyobb bánata. A főhadnagyot siratta, ruhástól dobta magát ágyára és az ura mondúrja helyett most párnájába sirt bele a konyha mélyén, elfojtott, kínos zokogással. Ceszlausz türelmetlenül várta, míg mindenki elaludt, aztán felöltözött újra és nesztelenül kiosont Sztaniszlavához. Az asszony ijedten kapta fel fejét, de sógora megnyugtatóan pissegett, aztán melléje ült a vaságy szélére.

— Miért sírsz, Sztaniszlava? — kérdezte gyengéden.

— Nem is sírok.

— Dehogyanem, én hallottam és szívemet hasogatta bánatod. Ne tagadd, mondd meg inkább, miért búsulsz. Hiszen le sem feküdtél, Sztaniszlava.

— Berukkol az uram, nem elég az? — jutott eszébe mint legjobb kifogás az asszonynak.

— Az elég ok lenne, ha úgy vesszük, — mondta kicsit gúnyosan Ceszlausz — de nem azért sírsz te.

— Hát miért?

— Úgy, te kérdezed tőlem? Tudod te ezt magad is, de tudom én is.

— Igazán szeretném tudni, mit tudsz?

— Mondjam?

— Mondjad.

— Elhagyott a szeretőd — jelentette ki a világ legtermészetesebb hangján Ceszlausz.

— Ki? — riadt fel Sztaniszlava.

— A pan Oberleutnant — felelte sógora.

— Nem igaz, nem igaz — ismételtette dermedten az asszony.

— Bizony igaz, tudom én jól, utoljára mult hétfőn találkoztatok, fenn a hegyen a...

Sztaniszlava a szájára tapasztotta kezét:

— Hallgass, hallgass!

Ceszlausz megsókolta az asszony tenyerét.

— Ó Ceszlausz, ne kínozz még te is — nyögte Sztaniszlava és újra sírni kezdett.

— Nem akarlak én kínozni, csak azt akarom, hogy tudd, hogy van egy barátod, van valaki, aki törődik veled, aki szeret, én szeretlek, Sztaniszlava.

— Akkor öld meg azt a kutyát.

— De, Sztaniszlava, — suttogta Ceszlausz — mi lenne, ha az urad tudná ?

— Elpusztítna engem, az biztos. De én nem bánám, csak előbb pusztuljon ő is, pusztuljon el, ha elhagyott azért a bécsi személyért. Gyűlölöm, gyűlölöm !

— Ne félj, Sztaniszlava, — vigasztalta sógora — majd bosszút állok én érted, de aztán nekem szöknöm is kell innen. Eljössz-e akkor velem ?

— Elmegyek én az ördöggel a pokolba is — jelentette ki az asszony.

— Megígéred ?

— Meg ! — zokogta Sztaniszlava.

— Szép szerelmem te, csókolj meg — könyörgött Ceszlausz.

— Ó hagyj most, ne kínozz, ne gyötörj.

— No jó, majd akkor ! Ne sírj, Sztaniszlava, lesz pénz, lesz minden, elfelejted még azt az embert te, aztán éljük világunkat. Jó éjszakát, galambom.

Másnap délután kellett elmennie az igazgatónak, de reggel már felvette katonaruháját. Nagyon különös volt szűk, kurta nadrágjában, azonban jól érezte magát a kinőtt ruhában is, derűsen jött-ment, rendelkezett, csomagolt és ezer dolgot beszélt meg Sztaniszlavával. Az asszony mosolya fáradt volt, nem közeledett férjéhez, de sápadt arca, kisírt szeme elég volt Vincetinek, ez már magában véve meggyőzte Sztaniszlava titkolt ragaszkodásáról. Fél tőlem szegényke, gondolta megkönnyebbült sóhaj kíséretében az igazgató, hogy ropogott rajta szűk mondúrja.

Amint azonban az órák teltek és ő még mindig nem szakasztotta le számára nyíló virágát egyiknek sem, lassan mind türelmetlenebb lett.

Két órára rendelte a szánkót, hogy négyre a városban legyen, meg is ebédeltek, az urak sorra búcsúztak tőle és neki meg voltak szám-lálva percei. Mindegy no, gondolta, most men-nem kell, de majd visszajövök én még, addig várj csak, Sztaniszlavám. Várj rám, kedves feleségem.

Még egyszer rágyújtott pipájára, még egy-szer nekidőlt a honi kályhának, hogy folyton ropogtak a varrások a hátán, derűs mosollyal búcsúzott otthonától. Már csak egy félórája volt, mikor odajött hozzá Ceszlausz:

— Bátyám, valami mondanivalóm van.

— Na mi, csak ki vele bátran. Pénz kell?

— Nem kell, elment nekem a kedvem min-dentől a világon.

— Mi történt, mi bajod?

— Nem is az én bajom, hanem a tied — és Ceszlausz nagyot sóhajtott a részvétteljes ki-jelentés után.

Az igazgató kivette a pipát a szájából és ijedten kérdezte:

— Az Istenért, mi az?

— Gyere ki, itt nem beszélhetek — mondta Ceszlausz és a szomszéd szobában ülő asszo-nyokra mutatott.

Az igazgató vette a sapkáját és ment, hideg borzongást érzett, sejtette, hogy most valami borzasztót fog hallani. Ceszlausz belekarolt a bátyjába, kivezette a fagyos, havas útra, mely a temető felé vezetett és halkán, titokzatosan mondta:

— A becsületed késztet rá, hogy szóljak. Véletlenül tudtam meg a dolgot, nem akartam neked eddig megmondani, de olyan jó vagy

ahhoz a rossz asszonyhoz, nem nézhetem tovább és...

— Sztaniszlava! — ordította Vincenti.

— Szegény bátyám, csillapodj — könyörgött Ceszlausz. — Igen, igen, Sztaniszlaváról van szó. Oly rideg voltál hozzá eddig, hogy azt hittem, magad is sejtet, most azonban, látva szerelmedet, nem tűrhetem szó nélkül.

— Ó, a gonosz, a gonosz.

— Nem látod, mennyit sír, egész éjjel hallom a zokogását, — folytatta a postamester — mert elhanyagolja a babája.

— Ki az? Te tudod, ki az? — kérdezte a két-ségbeesett igazgató.

— Tudom — mondta tompa hangon Ceszlausz.

— Honnan tudod?

— Láttam.

— Mit láttál? Te, vigyázz! — nyögte Vincenti és felemelte öklét, de aztán csak saját combjához sujtott hatalmas erővel és csendesen folytatta: — Bocsáss meg, a keserűség beszél belőlem. Annyit szenvedtem már azért az asszonyért, kutattam, kísértem majd minden lépését, de nem tudtam meg róla soha semmi biztosat és most, éppen most, mikor már azt hittem... Jó, na, hagyjuk ezt. Ki az az ember, Ceszlausz?

— Pan Oberleutnant Mátrai!

— Biztos az, te?

— Biztos. Fenn a hegyen, egy lövészárookban találkoztak, láttam, mikor...

— Hallgass, hallgass, Ceszlausz. Nem tévedsz te mégis?

— Kérdezd meg Sztaniszlavát.

— Sztaniszlavát? — kérdezte ámulva az igazgató.

— Öt, öt! — mondta meggyőző erővel Ceszlausz. — Nem fogja tagadni tudni. Nekem is bevallotta!

Az igazgató az órájára nézett, mennie kellett, öt pernyi ideje volt csak és most szakadt rá életének nagy tragédiája. Amire annyi éven át lesett, végre ismerte felesége szeretőjét, bosszút állhatott, büntethetett kedve szerint. De mit tegyen? Nem keserűség, nem vadság járta át sebzett lelkét, hanem valami mélységes, mindent beborító bánat. Sztaniszlava a szeretőjét siratta, nem őt! Hazug volt boldog éjszakája, minden álma, Sztaniszlava elveszett számára örökre. És ha most sem lesz erőm elkergetni? — gondolta fájó ijedtséggel, ha elém kerül, ha rám mosolyog, ha szép lesz, mint mindig, hogy úzzem ki a hideg télbe, a hóba, elhagyottan. A szeretőjének sem kell már! El tudta hagyni ezt az asszonyt a kutya! A szeretője! Azt nem érheti el bosszúja, valahol kinn jár, messze, a munkáján. Legjobb lenne talán elmennie szó nélkül, nesztelenül és otthagyni majd valahol nagy, néma bánatát életével együtt a harc-téren.

— Most mit fogsz tenni, szegény bátyám? — szólalt meg Ceszlausz.

— Mennem kell. Hozd ki a csomagomat. Nem búcsúzom senkitől. Indulok.

— És ezek itt maradnak büntetlenül? — kérdezte méltatlankodó haraggal Ceszlausz. — Én nem nézhetem azt az embert, hátha kibékülnek, hátha úira öleli majd Sztaniszlavát, a te feleségedet? Hogy tűrjem el én, mint férfi, hogy a bátyám becsületében gázoljanak?

Hátha kibékülnek, hátha újra öleli?... Az igazgatót elöntötte a mérég:

— Visszajövök én még és akkor megölöm, megölöm mind a kettőt, kiirtom az egész világot — mondta vad haraggal.

— Tudok én a halálnál jobb büntetést száma-ra — jegyezte meg titokzatosan Ceszlausz.

— Megölöm, megölöm — ismételte az igazgató.

— A becsületedet vette el, vedd el te az ő becsületét cserébe — szólt újra Ceszlausz.

— A becsületét ?

— A becsületét ! Hallottam tegnap, ebéd után beszéltek meg az urak, hogy jövő héten lesz itt kinn a felülvizsgálat, jön az ezredes és ők holnap, szombaton hozzák ki a pénzzel együtt a városból a vázlatuk alapján elkészült erődítési terveket. A terveket vesszük el a főhadnagytól, ott lesznek biztosan a táskában a pénzzel együtt, és akkor becsukják, akkor oda a becsülete, a jövője, mindene. Nem jobb ez, mint párbajt vívni vele ? Te végzett ember vagy, nem ütheted le orozva, mint egy vad paraszt. Párbajozni meg hogy akarnál egy főhadnaggal ? Biztosan ő ölne meg téged és még azt is csak a háború után, addig nem szabad verekedni. Évekig akarnád esetleg még magadba fojtva hordozni haragodat, jogos, szent haragodat ?

— Azt akarod, hogy lopják, rabolják, mint egy útszéli bandita ? Eredj, Ceszlausz, hozd a podgyászomat, megyek. Nem akarom látni többé azt az asszonyt, vissza se jövök soha — mondta az igazgató.

— No, az mindenesetre a legkellemesebb lesz a feleségednek meg a főhadnagynak is, de legyen úgy, amint akarod.

Ceszlausz bement a csomagokért és Luza-rovszki Vincenti gondolataiba elmerülve indult

a szánkó felé. Úgy érezte, mintha valami nagy, súlyos tárgy esett volna váratlanul fejére és ő nem ura többé érzéseinek és gondolatainak. Hányszor várta már a pillanatot, hogy elsípjé a felesége udvarlóját, hányszor képzelte el a bosszút kiszínezve, borzalmasan, a kielégültség varázsos világításában. Most itt van a megtorlás pillanata és most nem tudja, mit tegyen. Most mennie kell, hívja a kötelesség. Ez biztos! És ha újra öleli, ha újra csókolja?... Hogy éljen ő ezzel a képpel maga előtt? Ha itt maradna? Abból is mi haszna? Nem ütheti le a főhadnagyot orozva, mint egy kutyát, holnap különben is fegyveres erővel hurcolnák el és őt zárnák be. Bezáratni a főhadnagyot! Így jó lenne. Kétévi várfogság neki, meg katonai pályájának vége! Ez már valami!

Felült a szánra, ijedt csoportban látta az asszonyokat az ebédlő ablakában. Ceszlausz felrakta csomagjait. Egy pillanatra találkozott pillantása a Sztaniszlava riadt szemével, akkor felemelte öklét, megfenyegette vadul és öccséhez hajolva, suttogásba fült haraggal kérdezte:

— Hogy akarod te megszerezni azokat a terveket?

— Bízd csak rám! — felelte Ceszlausz. — Holnap az urakkal együtt bejövök a városba, te úgy igazítod, hogy négy órára szabad légy, akkor találkozunk és megmondom a többit. Bűnhödni fog a gazember és sohasem csókolja többé Sztaniszlavát.

Olyan keserőséggel, olyan őszinte felháborodással mondta Ceszlausz, hogy a szegény igazgató teljesen bízott öccse önzetlen, megértő haragjában.

Sehogyan sem akart tavasz lenni; szombat délelőtt ismét havazott, akárcsak januárban. A hó sűrű pelyhekben hullott, mint éles, csillogokba fagyott millió apró jégcsap, úgy csapódott az emberek arcába és a földön feneketlen volt, mint a tengerparti fövény. A kapitányné is bement a városba. Csilingelve rohant egyik szánkó a másik után. Csak Wolf maradt otthon, és Mátrai így egyedül lévén szánkóján, a postamester megkérte, hogy vigye magával. Gyönyörű volt a világ, a fenyők mindenütt földrekonyult ágakkal, roskadtan álltak a fehér teher alatt és a sűrűn hulló pelyhek néhány perc alatt eltörölték az úton az elhaladó szánkók nyomát.

Vidáman érkezett meg a társaság a városba, együtt ebédeltek, mire aztán kipróbálta Tilda a cukrászdát is, az urak pedig megkapták pénzeiket, öt óra felé járt az idő, sötétedni kezdett és a kapitány sürgette az indulást.

Két szánkó ott is állt a katonai parancsnokság épülete előtt, de Mátraié sehol sem volt.

— Pavlik? — kiáltott rá a főhadnagy kérdő gesztussal a kapitány kocsisára.

Osoba Jan vállat vont:

— Ik nix wisse!

A kapitány felült már a szánkóra és türelmetlenül mondta:

— Prentko, prentko! (Gyorsan, gyorsan.)

— Megvárjunk? — kérdezte Mátrait Dömötör, aki Veres mellett ült a második szánon.

— Nem, nem, köszönöm, megtalálom én azt a gazembert egy-kettőre, bizonyosan a kantinban van, vagy a sarki koreshmában. Jövök utánatok azonnal.

A szánkók eltűntek a sűrű havazásban, és

Mátrai, kezében táskájával, a főtér felé indult, hogy megkeresse kocsisát. Alig tett meg tíz lépést, Ceszlausszal találkozott. A postamester csodálkozó tisztelettel köszönt és Mátrai megállította:

— Nem látta a kocsisomat?

— Pavlikot éppen nem láttam, de talán a főhadnagy úr szánkója áll a koresma előtt és a betyár benn iszik. Tessék csak jönni! — mondta Ceszlausz és a táska után nyúlt. — Majd én viszem!

— Köszönöm, ne fáradjon.

— Félti a főhadnagy úr?

— Öntől persze nem, — felelte Mátrai — csak miért cipelje helyettem. Másként bizony sok pénz és fontos iratok vannak benne.

Eközben a koresmához értek, csakugyan ott állt Mátrai szánkója. Ceszlausz bement a pálinkásboltba és nemsokára visszatért, Pavlikot lökdösve maga előtt.

Pavlik nem vette mindjárt észre gazdáját és ordítózva járt a lovai körül:

— Wo ist Pan Oberleutnant? Wo ist meiner schöne Oberleutnant?

A járókelők megálltak, nevettek, Mátrai pedig dühösen csípte nyakon Pavlikot és jól meg-rázta:

— Itt vagyok, gazember! Úgy-e, ittál? Na, ülj fel és menjünk, de ha valami baj lesz, le-lőlek.

Mátrai felült a szánra, bebújt a lábzsákiába és Pavlik is felkapaszkodott nagy kínnal-bajjal a bakra.

— No, prentko, prentko! — mondta Mátrai.

— Elvisz engem is a főhadnagy úr? — kér-dezte Ceszlausz.

— Hogyne, csak üljön fel.

— Majd ide mászom a kocsis mellé és vigyázok rá.

Ceszlausz felült, de elhelyezkedés közben kicsit meglökte Pavlikot, ki nagyot káromkodva esett lovai közé.

Dühösen ugrott le a szánról Mátrai, néhány hatalmas pofot adott a szitkozódó Pavliknak, mint egy rossz zsákot, úgy lökte fel a szánra, aztán a rendőrségre hajtott és a folyton átkozódó, teljesen részeg lengyelt becsukatta két napra.

Szinte megkönnyebbülve tért vissza szánkójához, de mikor a sűrű havazást és a leszálló alkonyatot tudomásul vette, tanácstalanul állt meg a lovak mellett. Hogy fog most hazajutni? Ő soha életében meg nem találja az utat ebben az időben. Már azon törte fejét, hogy benn tölti az éjszakát és reggel, megkegyelmeztén az addig kijózanodott Pavliknak, nyugodtan hazaszánkózik Marciporembára, mikor egyszerre csak ott állt előtte Ceszlausz egy katonaruhás zord alak kíséretében.

— Nini, az igazgató úr — ismert rá Mátrai.

— Jó estét! Látja, milyen bajban vagyok?

— Jó estét — morogta az idősebb Luzarovszki.

— Főhadnagy úr, — szólt most szolgálatkészen Ceszlausz — a bátyám holnap reggelig ráér és hazaviszi a főhadnagy urat, ő úgy ismeri az utat hóban, sötétben, hogy nem téved el. Nyugodtan rábízhatja magát.

— De hogy fogadiam én el ezt a nagy áldozatot? — kérdezte Mátrai.

— Ó az semmi. — feleli ismét Ceszlausz a bátyja helyett — ő boldog, ha megláthatja ilyen módon a családját és, ha a főhadnagy úr meg-

engedi, hajnalban valamelyik embere visszahozza egy szánkón a városba, úgy hogy hat órára már ismét a kaszárnyában lesz.

— Hát ha olyan szíves, igazgató úr! Engem nagy kellemetlenségtől szabadít meg és igazán lekötelez — mondta Mátrai és felmászott a szánra.

Ceszlausz rásegítette lábzsákját, a táskát lábaihoz helyezte és olyan jól bebonyálta a főhadnagyot, hogy mozdulni sem tudott.

Az igazgató még mindig egy szót sem szólt, némán helyezkedett el a bakon, kezébe vette a gyeplőt és várta, hogy Mátrai megadja a jelt az indulásra. Az öccse melléje ült és lengyelül mondta:

— Na, most jól csináld a dolgot. Húsz koronánkat itta meg az a disznó Pavlik, amíg le tudtam szedni lábáról.

Aztán hátrafordult Mátraihoz:

— Mehetünk, főhadnagy úr?

— Tőlem igen! Előre is köszönöm jószágukat.

Iszonyúan hullott a hó, nemsokára centiméteres rétegben pihent meg a takarókon, de a szánkó vidám csilingeléssel szaladt és melegen felöltözve élvezet volt az utazás a széles, kényelmes országúton. Mikor azonban befordultak Marciporemba felé a mezei útra, egyszerre megváltozott a világ, egyetlen nagy fehérség volt ég, föld, levegő, minden. Mátrai az első pillanatban megdöbrent, hogy vajjon jó helyen is járnak, de a szánkó megnyugtató biztonsággal haladt előre a mély szőnyegen. Az igazgató és a lovak, úgy látszik, igazán tudták az utat, pedig nyoma sem volt sehol, fa sem jelezte, ház sem jelezte a völgyön át. Arra emlékezett Mátrai, hogy két mély árok között halad és

keskeny hidak vezetnek át a vízmosásokon. Most persze mindezt egyformán eltakarta a hó és egy színvonalra helyezett utat, árkot, hidat, vízmosást, mindent.

Két órája mentek már így a fehéren világitó éjszakában, mikor apró fények tűntek fel a távolban, mint tejüvegbura alatt égő mécsek.

— Ez már Marciporemba! — gondolta Mátrai. Az is eszébe jutott, hogy talán ezóta már a kapitányné is aggódik érte és a gondolat jóleső melegséggel járta át lelkét. Hiszen ilyesmi néha diadalra vezet hosszú, haszontalan udvarlást is.

A bakon ezalatt suttogva oktatgatta a bátyját Ceszlausz:

— A mély ároknál felfordítod a szánt, míg ő kibujik lábzsákjából, te azalatt magadhoz veszed a rajzokat és elszaladsz a város felé. Én azt mondom, hogy segítségért siettél. Ő csak otthon fogja észrevenni, hogy a rajzok hiányzanak, de miután a pénz meglesz, előbb azt fogja hinni, hogy az irodában felejtette őket. Te holnap már elmész az ezrededdel, a rajzokat elégeted, sohasem találják meg. Őt becsukják és nem öleli már Sztaniszlavát.

— Sztaniszlava, Sztaniszlava! — nyögte az igazgató és vadul csapott a lovak közé.

Teljesen elmerült ábrándjaiban Mátrai, mikor egyszerre recsegni, ropogni kezdett körülötte minden és ő, úgy amint volt, tehetetlenül bebónyálva lábzsákjában, arccal lefelé fordulva, ott feküdt a mély hóban, besüppedve, elmerülve egészen.

Ceszlausz mászott ki elsőnek a szétesett szán alól, magával hozva a táskát, vágyainak, áskálódásának, gonoszságának diadalmas jelvényét. Esengő kapzsisággal nyitotta fel, az ezre-

seket zsebébe gyömöszölte, az aprópénzt benne hagyta, hogy súlya megmaradjon, a rajzokat pedig átadta bátyjának, ki fehér szakáilal, fehér szemöldökkel, mint egy otromba hóember bujt elő valahonnan a mélységből.

A felfordítás nagyszerűen sikerült, a lovak meg a bak már túl voltak az árkon, de a szán hátuljáról mélyen esett be a hóval kitöltött, feneketlen vízmosás mélyébe a főhadnagy.

Az igazgató eltette a rajzokat, fellelegzett, mint aki rettenetes teher súlyától szabadul, aztán tanácstalanul állt Ceszlausz előtt.

— Siess, siess! — suttogta gyorsan, halkán a postamester és a táskát az árok szélére dobta, egész közel a hóban evickélő Mátraihoz.

A lovak mozdulatlanul álltak, a szán darabokban feküdt, az igazgató elszaladt vissza a város felé és Ceszlausz Mátrainak sietett segítségére.

A főhadnagy valahogyan már kikecmergett, és miután legelőbb száját szabadította ki, hatalmasan kezdett káromkodni. Ceszlausz kihálászta egészen a lábzsákból és a pokrócok közül, Mátrai talpraállt és azonnal a táska után nyúlt, mely mintegy elfeledve hevert mellette a hóban. Szétnézett.

— Hát az igazgató hol van?

— Ott megy ni, — mutatott rá Ceszlausz egy kicsi, távolodó, fekete tömegre — itt a szomszédban lakik egy ismerős paraszt, attól hoz segítséget. De mi talán nem várunk rá, hanem elvezetjük a lovakat és hazagyalogolunk.

— Az igazgató úr, úgy látszik, fél tőlem. Van is oka rá, de hát a fülét nem harapnám le —

nevetett Mátrai. — Mennyire vagyunk különben Marciporembától ?

— Negyedóra járás legfeljebb — mondta Ceszlausz.

Kifogták a lovakat, egyiket ő, másikat a főhadnagy vezette, úgy indultak hazafelé, és miután a lovak tudták a járást, szerencsésen meg is érkeztek az iskolához.

A kapuban Ceszlausz megállt:

— No most, főhadnagy úr, tessék csak bemenni, én meg hazavezetem a lovakat és megmondom Pavliknének, hol maradt az ura. Egy óra alatt megjárom, azt hiszem. Kicsit ugyan bajos most hegynek gyalogolni, de a bátyám biztosan mindjárt itt lesz a szánkó romjaival.

— Köszönöm a jóságát — mondta Mátrai. — Majd elküldöm önnel a szolgálomat.

— Ha olyan szíves a főhadnagy úr! . . . Különben tessék csak hagyni, a Pirekék Ádám fia elkísér, itt laknak az iskola mögött, ő legalább tudja az utat.

Mindez igen természetesen és magától értetődően hangzott, és a főhadnagy látta is bemenni Ceszlauszt a Pirekék udvarára. Ott megkötötte a lovakat a postamester és megkérte Ádámot, hogy jöjjön vele.

Künn aztán a fiút elküldte egyedül Pavliknéhez az üzenettel, hogy férje a városban maradt biztosítván magát ilyenformán, hogy sem a szánt, sem a lovakat nem fogja keresni az asszony.

Alig tűnt el Ádám a havas estében, Ceszlausz gyorsan leszedte a csenőket a lovakról és befogta őket az igazgatóék ócska szánkójába. Mikor elkészült a fogással, a szánt kivezette az állomás felé vivő útra, ő maga meg a ház

elé került és benézett az igazgatói lakás ablakán.

Szerencséje volt, Sztaniszlava egyedül ült a belső szobában az asztal mellett és valami kézimunkán dolgozott. Ceszlausz megkocogtatta az ablakot. Sztaniszlava felállt, odajött és kinézett. A sógora halkán szólította, aztán ajkára helyezve ujját, így óvatosságra intette az asszonyt.

Sztaniszlava kicsit kinyitotta az ablakot és Ceszlausz suttogva kérdezte :

— Hol van Valéria és a mama ?

— Mama vacsorát főz és Valéria a konyhában szoptat — susogta Sztaniszlava.

— Nem hallhatja senki, mit beszélünk ?

— Nem, nem, de mi bajod, miért titkolódzol ?

— Sztaniszlava, az urad mindent tud, estére visszajön, hogy megöljön téged és a főhadnagyot is. Délelőtt revolvert vásárolt, egy óra múlva már itt lehet. Siess, gyere velem. Pénzem is van, elviszlek magammal.

— Honnan van pénzed? — kérdezte a meg-rémült asszony.

— Ó Istenem, majd az úton elmondom. Siess, Sztaniszlava, az életeddel játszol. Az urad azt mondta, a főhadnagynak könyörül, de téged megöl, lelő. Siess, siess! Add ki a holmidat az ablakon, aztán kendőben gyere ki. Mamának mondd, hogy a tanítókisasszonyokhoz mégy és ott maradsz estére.

Sztaniszlava még mindig tanácstalanul állt. Ceszlausz türelmetlen lett :

— Istenem, siess, ha mondom. El akarsz pusztulni ?

— Honnan tudja Vincenti ? — kérdezte az asszony.

— Majd az úton elmondom azt is. Csak siess, az Istenért. Tudod, hogy szeretlek, javadat akarom.

— És Valéria? — kérdezte Sztanislava, hogy időt nyerjen.

— Hagyj már békén ostoba kérdéseiddel, mondtam már, hogy az életedről van szó. A szűz Mária irgalmára könyörgöm, gyere. Add ide a kabátodat gyorsan, még bejönnek és mindennek vége. Vincenti minden percben itt lehet, pillanatok kérdése a menekülés. Siess, siess, édes Sztanislava, drága szerelmem, gyere. Ha az urad végleg elment, visszajöhetsz. Gyere, édes Sztanislava.

Rekedten, suttogva össze-vissza könyörgött Ceszlausz, és Sztanislava végre kidobta az ablakon kis bundáját, kalapját, muffját, egypár apróságot gyömöszölt egy ócska táskába, aztán kendőt kapott magára, a konyhában megmondta, hogy a tanítónékhoz megy, aztán kiszaladt a ház elé.

Ceszlausz már várta a reszkető asszonyt, karjába kapta és Sztanislava sírva borult vállára.

— Drága, drága, drága életem. Téged akart megölni az a vadállat. Gyere velem, én imádni foglak utolsó lehelletemig. Hogy reszketsz. Sies-sünk, angyalom.

Forró szavakat suttogott a félig ájult Sztanislava fülébe, ráadta kabátját, becsavarta kendőjébe, felültette a szánkóra, melléje mászott maga is, aztán a lovak közé csapott és eltűntek a fehér éjszakában. A lovak gyorsan mentek a havas úton, Ceszlausz ezerszer megbámulta bátyját, hogy egyáltalán fel tudta bírítani Mátrait, hiszen ezt a két szürkét erő-

szakkal kellett belerángatnia az árokba, úgy ismerték Marciporemba környékét.

A postamester egyik karjával magához ölelte csendesen sírdogáló szerelméi és halkán kérdezte :

— Szeretsz te egy kicsit, Sztaniszlava ?

— Ó hagyj el, Ceszlausz, olyan boldogtalan vagyok — sírta az asszony.

— Amiatt a rongyos főhadnagy miatt, vagy talán az uradat siratod?

— Nagyon szerettem őtet.

— Majd elfelejted, szívem. Nézd, Marciporembára már úgy sem jöhetsz vissza többé.

— Ceszlausz! — sikította Sztaniszlava és le akart ugrani a szánról.

A sógora még szorosabban ölelte magához.

— Miért is jönnél vissza? — mondta rábeszélő gyöngédséggel Ceszlausz. — Nekem van sok pénzem, azzal új életet kezdünk. Az urad meg akar ölni, én szeretlek, a szeretőd már nem szeret, én imádlak. Nem vagyok én olyan utolsó ember, Sztaniszlava. Vagy igazán csúnyának és gyűlöletesnek találsz ?

Sztaniszlava ránézett Ceszlauszra és könnyein keresztül elmosolyodott.

A sógora megcsókolta és a lovak gyors, biztos trappban vitték őket el a nagy világba.

*

Izgalmas jelenet játszódott le ezalatt az iskolában. Mikor Mátrai megérkezett, felment a szobájába, ledobta a sok téli holmit, kezét mosott és cigarettára gyújtott.

A kapitányék szobájából nevetés és élénk beszélgetés hangzott át hozzá, tehát együtt volt

a társaság és ő előre örült, hogyan fogja elmesélni nekik kalandját.

Rendbeszedve öltözékét, még csak éppen a pénzt akarta eltenni, fogta hát a táskát, az íróasztalra tette, kinyitotta, belenyúlt és . . . ő nem egyszer, háromszor is belenyúlt az ijedségtől dermedten. Az első pillanatokban fel sem tudta fogni, mi történt és mindig újra meg újra a táskát nézte, abban kereste, kutatta szabadságát a rettenetes helyzetből. Végre dühösen rázta, cibálta, felfordította és a sok koronás, kétkoronás, tíz- és húszfilléres csörömpölve gurult szét a szobában, de a rajzok, a papírpénz, az ezresek és százasok sehol sem voltak.

Az igazgató tette! Ki tette volna más?

A főhadnagy kirohant a folyosóra, de aztán tanácstalanul állt meg. A Tilda asszony nevetését hallotta és ez elkergette a kapitány ajtajától.

— Meg kell fognom a gazembert — suttogta és ökölbe szorult a keze. Aztán hirtelen elhatározással belépett a Veres szobájába.

A fiatalembert ott találta és gyorsan elbeszélte a történeteket:

— Úgy-e, mindig mondtam, hogy az egy bandita? — fejezte be előadását. — De csak csípjem el a gazembert!

— Ha ő tette, nem értem, hogy tehette — mondta Veres.

— Éhenkórász, piszkos, ronda lengyel népség, fel kellene égetnünk az egész Galíciát — dühöngött Mátrai. — Mi lesz velem? A pénzt azt megkapom hazulról, de a tervek . . . Főbelövöm magam. Ó a disznó kutya . . .

— Kérlek, én azt hiszem, most intézkednünk kellene elsősorban — szólt közbe Veres, aztán

kiszólt a folyosóra és a szolgájának adta rendeleteit. — Gyorsan nyergeljük meg a főhadnagy úr lovát, a szolgája lovára majd én ülök. A postásfiú is jöjjön a lovával, ő ismeri az utat. Két altiszt a boltos szánkóján indul velünk azonnal. — Te, — fordult aztán Mátraihoz — hát az igazgató öccse hol van?

— A Pavlik lovait vezette haza Pirek Ádám-mal, az semmit sem tehetett, én egy percig sem tévesztettem szem elől.

— Akkor gyerünk — mondta Veres és öt perc múlva már a város felé lovagoltak.

— Csak azt nem értem, — mondta útközben Mátrainak — hogy nem képzelte ő, hogy azonnal gyanakszol rá? Meg volt az az ember örülve? Csodálkozni fogok, ha ilyen egyszerűen nyakon csípjük. Hihetetlen az egész.

— Eh mit, — felelte türelmetlenül a főhadnagy — ostoba lengyel, ezeknek életszükségletük a lopás és csalás.

— Ebben tévedsz, az igazgató tanult ember. Nem tudom, valami titok lappang a dologban. Föltéve hogy csakugyan ő tette.

— Már igazán megharagítasz — szólt ingerülten Mátrai. — Hát ki tette volna? Talán bosszúból csinálta, az is lehet, tönkre akart tenni.

— A felesége miatt? Az lehet! Ez mindenestre magyarázat és ez a tett akkor egy elvakult, félőrült ember tette.

— Istenem, — mondta Mátrai, aki hamar megbánta, hogy erre a térre terelődött a társalgás — lehet hogy nem is előre határozta el, csak mikor felborult a szán, meglátta a táskát, az öccse meg én még a hóban feküdtünk, ő kinyitotta, elkábította a sok pénz és meggondolatla-

nul elvette. A pénz! Bánom is én a pénzt! Csak a rajzokat kapjam vissza.

Veres nem felelt.

— Nem gondolod, hogy így is történhetett! — kérdezte ismét Mátrai.

— Lehet, lehet! Nem tudom! — mondta Veres.

A havazás közben elállt, szél kerekedett, némely helyen egész torlaszokat rakott a hóból, hogy térdig süppedtek a lovak. A vihar felkavarta a sok havat és mint finoman szálló élesre fagyott fehér port kergette az urak szemébe.

Már majdnem az országútra értek, mikor a postásfiú felkiáltott!

— Ott megy ni! — és egy fekete, siető alakra mutatott, aki, úgy látszik, még meg sem halotta a lovasok közeledését.

Aztán Veres megint csak úgy találta, hogy nagyon különösen viselkedik az igazgató.

Mátrai első dühös kérdésére átadta a rajzokat és csak a foga között mormogott valamit lengyelül.

Az altiszt lefordította Veresnek, azt mondta:

— Elfogtál kutya! Mindegy. Csak te is adhatnád vissza nekem a feleségemet!

— Hát a pénz! hol a pénz? — ordította a főhadnagy.

— Kell is nekem az ön piszkos pénze — felelte az igazgató.

— Na majd otthon előadod — mondta Mátrai. — Rakjátok fel a szánra.

— Felülök én magam is — szólt szomorúan Luzarovszki Vincenti, aztán felugrott a szánkóra, hogy ropogtak szűk katonaruhájának varrásai.

A két altiszt karon fogta és úgy vezették be lakására, mint egy foglyot.

A társaság már együtt ült a vacsoránál, az öregasszony ijedten, síkongva sírt, Valéria csudálkozva nézett sógorára és Helenka remegve bujt el nagynénje szoknyájába. Nem értettek semmit az egészből, csak arra a nagy, sötét alakra tapadt pillantásuk, ki tegnap ridegen, szó nélkül hagyta el őket és most katonák hozták vissza. Így látták újra azt az embert, kitől legjobban félték a világon.

De az urak is megdöbbenve hagyták abba az evést. Mély csend volt a szobában, ijesztő volt a Luzarovszki Vincenti megjelenése. Hideg borzongás futott végig a kapitányné testén, mikor találkozott pillantása a feketeszakállas, lázas szemű ember tekintetével, ki ott állt az ebédlő ajtajában, mozdulatlanul, mint aki a következő pillanatban rettenetes haraggal készül lecsapni mindenkire, vagy összeroskadni önmagában egy iszonyú bánat súlya alatt.

Ijesztő volt és szánalmas, hatalmas válla meg-rándult, mikor az anyjára nézett, aztán csak állt szűk katonaruhájában, melybe groteszkül szorult bele nagy teste.

— Nos? — kérdezte a kapitány.

Mátrai hivatalos tisztelegéssel állt meg előtte és előadta a történeteket.

— Hm... hm... — mondta a kapitány. — Hát most mit tegyünk?... Hm... Én azt hiszem, legjobb lesz... hm... hm... Mit gondoltok, urak?

Senki sem felelt, a jelenet megbénította a társaságot.

— Én meg vagyok győződve róla, — szólta ismét a kapitány — én el vagyok határozva,

hogy egyedül helyes az, ha . . . hm . . . hm . . .
Hát te mit gondolsz? — fordult Vereshez. — Te ott voltál!

— Kapitány úr, kérlek, — mondta Veres — én nem értem az egészet, miután azonban a rajzok megkerültek, a pénzt meg a főhadnagy úr pótolhatja, legjobban, ha az egészet elintéztettek tekintjük.

— És a majdnem tizenötezer korona, az semmi? — kérdezte Wolf.

— Azt mondja, hogy a pénzhez ő nem nyúlt — mondta Veres. — Ha zajt csapunk, a dologból a főhadnagy úrnak lesz kellemetlensége, a lényeg mégis az, hogy a rajzok megkerültek, a többit még meggondolhatjuk.

— Milyen pénz? Én édes Jézusom! — sikította az öregasszony.

— Legjobb lenne talán, ha a családtagok elhagynák a szobát — mondta Mátrai. — Különbösen is meg kell motozni ezt az embert, a hóba csak nem ásta el a pénzt. Esetleg valami barátjának adta le útközben. Veres jól adja! Az igazgató azt mondja, nem ő vette el és a hadnagy úr elintéztetteknek tekinti az ügyet.

— Igen, igen, meg kell motozni, hm . . . hm . . .
— szólott bölesen a kapitány. — Tilda, menj szobádba! — Ezt büszkén tette hozzá és nagyon finomnak, ötletesnek találta a fordulatot.

Míg a kapitányné vette kabátját és elhagyta a szobát, remegő anyjához fordult az igazgató:

— Ceszlausz hol van?

— Még nem jött haza — szipogta az öregasszony.

— Ceszlausz, Ceszlausz, ó Szűz Máriám, mi van az urammal? — nyöszörgött Valéria és

Helenkával egyszerre tört ki keserves zokogásba.

— Még nem jött haza! — ismételte tompán az igazgató. — Hát Sztaniszlava hol van?

— Sztaniszlava a tanítónékhoz ment látogatóba — felelte az anyja és mindig ijedtebben nézett fiára.

— Már régen?

— Bizony jó régen — nyögte az öregasszony és reszketett, mint a nyárfalevél, mert most megmozdult az igazgató, megrendült, egyet tántorodott, aztán a ruhaszekrényhez ment lassú lépésekkel, úgy, mintha saját sötét sorsa volna, mely nyugodt biztossággal közeledik és készül összemorzsolni mindent.

Kitárta a szekrény ajtaját. A Sztaniszlava bundácskája nem volt ott, hiányzott kalapja, a vasárnapi ruhája, nagykendője, üres volt az ingek helye és eltűnt az ura kopott, fekete utazótáskája is.

— Mi ez? — kiáltotta az igazgató.

Hányszor nyult be egy-egy közömbös ruhadarabért ugyanabba a nyikorgó ajtajú, barna sifonba és most borzasztó végzetét vette ki belőle. Ezt azonban csak ő tudta, senki más.

— Minket igazán nem érdekel az ön családi perpatvara — mondta megvető gúnnyal Mátrai. — Inkább adja elő a pénzemet!

— Most már értem, mindent értek — nyögte tompán az igazgató, aztán becsukta a szekrényajtót, mintha eltemetné a multat és azt, ami történt. Nyikorgott a szekrény és minden nyikorgása egy-egy súlyos göröngy volt, mely egy nagy sírba, az ő szegény, zord, lágy szívébe hullott.

Az asztal mellett állt Luzarovszki Vincenti.

— Hol a pénzem? Adja elő a pénzemet, mélyen tisztelt igazgató úr — ismételte Mátrai.

Az igazgató végigmérte a főhadnagyot:

— Biztosítom, ön többel tartozik nekem, mint én önnek.

Mátrai zavartan sütötte le a szemét és most először jutott eszébe Sztaniszlava, talán mégis jobb lenne, ha feledésbe merülne az ügy. Többet is költöttem már asszonyra az életben, gondolta, és szokott könnyelműségével hajlandó volt ilyenformán elkönyvelni a kalandot.

— Ami a pénzt illeti, — szólalt meg a kapitány az igazgatóhoz fordulva — talán jobb lenne, ha önként megmondaná, hová tette, mint... hm... hm...

— A pénzt, a pénzt! — ordította a szegény meggyötört ember. — A pénzt adjam elő, azt a nyomorult pénzt. Hát nincs, nincs, nincs, hát nekem is elvitte mindenemet. Hát megettem, hát vágják ki belőlem, hát öljenek meg, hát... hát... Átkozott, átkozott pénz és átkozott, akié volt, aki ide hozta...

Egy székre roskadt Luzarovszki Vincenti, ráborult az asztalra, hogy ismét ropogtak hatalmas testén a szűk katonaruha ócska varrásai.

És úgy maradt mozdulatlanul.

ÁGNESZKA ELMENT.

Reggel hét óra volt, egy vonat döcögött be a kis galíciai állomásra. Az inspekciós hadnagy káromkodva kelt fel az irodában elhelyezett matrácáról. Ködös januári reggel volt, még alig világosodott, egy petróleumlámpa utoisókat pislogott és kellemetlen szaggal töltötte meg a szűk kis helyiséget. A hadnagy nagyot nyújtózott, felvette kabátját, végigsimított borzas, vörös fején, aztán vette a sapkáját és kiment végigjárni a vonatot.

— Na mi ujság? — kérdezte álmotól rekedtes hangon a kalauztól.

— Dobre rano pan Leutnant, sok menekültet hozunk Gorlicéből.

— A fene ette volna meg — mondta a hadnagy, aztán a finoman permetező ködben egyszerre köszönetre emelte kezét a sapkájához. Néhány lengyel legionárista szállt ki egy elsőosztályos kocsiból. Egy nagyon fiatal kapitány, hosszú lengyel bundában, amely jellegzetesen van derékban ráncbaszedve, hogy gyönvörűen érvényesül alul gazdag prémszegélye. Az adjutánsa, egy alig húszéves fiú jött mellette, fején a lengyel lovasság magas, négyszögletes csákJával, kis mentéje panyókára vetve lógott a vállán és mellén viselte a vitézségi érdemkeresztet.

Öten voltak összesen. Egyikük felvilágosítást kért az ügyeletes hadnagytól aziránt, hogy hol tölthetik azt a két órát, amely továbbutazásukig rendelkezésükre áll.

A hadnagy udvariasan adott felvilágosítást, aztán felugrott a kis hadivonat legelső kocsi-jába.

Az állomás a hadtápkörzetben volt és a parancsnokság szigorúan végigjárt minden vonatot, hogy megvizsgálja az utasok igazolványait.

Az első és második osztályban kevesen ültek, néhány tiszt, akik igen haragudtak a zaklatásért, egy-egy jobbmódú menekült, meg egy csinos, fiatal asszony. A hadnagy kérdésére elmondta, hogy az urát látogatta meg, ki a szomszéd város hadikórházában orvos és most hazafelé igyekszik Bécsbe. Az arca ki volt sírva, még meglátszottak a búcsúzás nyomai és amint most kiejtette a férje nevét, ismét előntötte szemét a könny.

A hadnagy megnézte igazolványát, aztán folytatta útját a harmadik osztályok felé.

Ott már más világ volt, a fülkék tömve-tele voltak átutazó katonákkal, könnyű sebesültekkel, emberekkel, akik közül nem egy már hónapok óta nem mosakodott és akik fullasztó búzzal töltötték meg a levegőt.

A menekülők szerényen húzódtak meg batyuikon, anyák szoptatták és csitítgatták síró csecsemőiket, egy öreg asszony pedig összekuporodva, ijedten hajolt két kosár fölé, melyeknek egyikében egy macskát, másikban néhány tyúkot rejtegetvén, remegő hangon intette csendre őket.

Pájeszes lengyel zsidók ültek az egyik sarok-

ban és egymás szájából kapva ki a szót, szünetlenül beszéltek érthetetlen, zagyva nyelvükön. Közben iszonyú foghagymaszagot terjesztettek és egyik közülök bámulatos élelmességgel pálinkát árult a katonáknak hatalmas üvegekből, amelyek végtelen bőségben kerültek elő piszkos batyujából.

A hadnagy az álmatlan éjszaka után, szédelegve folytatta a vizsgálatot, a gyomra felfordult és néha utálattal eltelve orrához szorította zsebkendőjét.

Végre elért az utolsó kocsihoz. Minthogy a kis vonaton nem lehetett átjárni egyik kocsiból a másikba, a hadnagy leszállt, előbb tele szívta magát friss levegővel, aztán elszántan nyitotta ki a mocskos harmadik osztály sárga faajtáját.

A koci összes utasai az első fülkében voltak összezsúfolva. Háttal álltak az ajtónak és körülfogtak valamit, mit a hadnagy nem láthatott. Utat nyitott magának a katonák, suttogó nők és kíváncsian ágaskodó gyermekek között és egyszerre egy férfi testébe ütközött, aki halaványan, élettelenül feküdt a piszkos koci földjén. Egy még egészen fiatal leányka térdelt mellette, hosszú hajfonata előre hullott a vállára, két kezével görcsösen kapaszkodott a férfi merev testébe és gyengéd neveken, zokogva szólította.

A hadnagy egy darabig megdöbbenve nézte a szomorú jelenetet és csak azután kérdezte meg, hogy mi történt.

A leányka ráemelte kerek, kék szemét és ijedt hangon gyorsan kezdett mesélni:

— A papa, a szegény papa! Gorlicéből jövünk, menekülünk az oroszok elől. Tegnap még

egészen jól volt, csak nagyon sírt szegény, mikor ott kellett hagynunk az üzletet, a fűszereket sem vihettük el. Az üzletben mindent lehetett kapni és a sok szép holmi most odaveszett. Ó Istenem, papa, szegény papa... Az imént leest az ülésről és azóta nem mozdul. Papa, papa!

Kis vörös kezével simogatni kezdte a férfi beesett arcát, de az apja nem tért életre, csak néha, néha rándult meg kínosan fakó arca.

— Ne sírjon, kisasszony, — szólalt meg a hadnagy — azonnal hívok egy orvost, aztán leszállnak a vonatról és itt maradnak, míg a papa meggyógyul. Nálunk az indóházban van egy vöröskeresztes állomás, majd meglátja, minden rendbejön.

A hadnagy szétkergette a bámészkodókat, aztán sietve ment a harmadik osztályú váróteremben berendezett kötözőhely felé. A borotváltarcú, magyar doktor éppen egy átutazó katonát kötözött és a hadnagy jelentésére sietve fejezte be munkáját. Mire azonban dr. Juhász Péter eljutott az eszméletlen lengyelhez, már csak a szívszélütés által bekövetkezett halált tudta megállapítani.

— Hogy hívják a papát? — kérdezte a doktor gyenge kis lengyel tudományával a leánytól.

— Stachak Jacenti!

— És kegyedet?

— Ágneszka! Úgy-e meggyógyul a papa? Úgy-e igen, doktor úr? Kérem, kérem, gyógyítsa meg.

— A papa nagyon beteg, kisasszony, de mindent el fogunk követni...

— Meghalt! — sikította a leány, aztán ráhelyezte kezét a halott szíve tájára. — Meghalt!

— sikoltotta újból. — Már nem ver, érzem, nem ver a szíve. Meghalt! Ó Istenem meghalt. Szegény Franciska, halva viszem el neked a papánkat. Bár én is meghalnék!

Rádobta magát az apjára és keservesen zokogott a mocskos harmadik osztály földjén.

Juhász meghatottan nézte a kerekarcú, szőke, csinos kis teremtetést, aki valami hihetetlenül kihívó kopottsággal volt öltözve.

— Mit tegyünk? — kérdezte halkán a hadnagy.

— Mindenesetre hamarosan le kell őket szállítanunk — mondta a doktor, aztán a leány fölé hajolt, megérintette a vállát és gyengéden szólította őt: — Ágneszka!

— Hagyjanak el, hagyjanak el, meg akarok halni én is, papa, szegény papa!

A doktor felemelte a földről a kislányt, szép, tarka zsebkendőjével megtörülte arcát, szemét és valami férfiasan félszeg, kedves mozdulattal kezébe nyomta a lila zsebkendőt.

— Köszönöm, — szipogta Ágneszka — az cnyémet elvesztettem.

— Na lássa, na lássa — mondta a doktor, aztán kézenfogta a leányt. — Most jöjjön velem szépen, Ágneszka. A szegény papa meghalt, de mi nem hagyjuk el magát, ne féljen. Itt nem maradhat, mert a vonat tovább megy. Majd levesszük a szegény papát is. Akkor visszamehet hozzá, de most jöjjön velem okosan.

A doktor nagyon rosszul beszélt lengyelül, de Ágneszka megértette, és ha nem értette volna, akkor is bizonyosan engedelmesen ment volna vele az indóház felé, elég volt belenéznie a doktor fiatal, komoly arcába. Kis vörös keze ott

pihent a férfi ápolt, fehér kezében és úgy mentek együtt az orvosi szoba felé.

Az elsősztályú várótermet rendezték be orvosi szobának, fel volt írva kívül az ajtajára egy nagy vörös kereszt alatt. A kis helyiség zöld cserépkályhájában már égett a tűz és egy szanitékatona meg a doktor szolgálja éppen lerakták a székeket az asztalok tetejéről a frissen felmosott padlóra.

Két hosszú asztal állt a szobában, a fal mellett egy ágy volt elhelyezve az éjjeli szolgálót teljesítő doktor számára, az előtt állt az egyik asztal, a másik vele párhuzamosan a szoba közepén. Itt étkeztek az orvosok, az állomás tisztikara és az átutazó beteg tiszték is. A szoba sarkában zöld légyfüggönnyel ellátott polcon tartották az edényeket, kenyeret, sonkát, rumot, cukrot, evibakot, szóval élelmiszereket, melyeknek kéznél kell lenniök mindig. Az ablak és ajtó közötti helyet elfoglalta a kis vidéki várótermek tükörasztala, a groteszkül mutató, nagy tükörrel. A tükör keskeny asztal-káján most duruzsolva égett három nagy kanna alatt a spirituszlámpa.

— Üljön le, Ágneszka — mondta a doktor.

A kislány szerényen foglalt helyet az egyik nagy asztal mellett, kíváncsian körülnézett, majd ismét karjára hajtotta fejét és újból sírni kezdett.

— Ne sírjon, kisleány. Most kap majd reggelit. Mit iszik, kávé, vagy teát? — kérdezte a doktor.

— Semmit! — zokogta Ágneszka.

— Tehát akkor kávé!

— Nem, herbatát!

— Szóval teát. Tomasz, teát a kisasszony-

nak! — fordult a tisztiszolgájához és már ott is állt a tea a leány előtt, lengyel szokás szerint pohárban.

— Most én megyek és intézkedem. Addig igya meg szépen a teáját és egyék is valamit, Ágneszka. Mire visszajövök, össze kell magát szednie, hogy komolyan beszélhessünk egymással — mondta a doktor és otthagya Ágneszkát, aki engedelmesen nekilátott reggelijének.

*

Stachak Jacentit elhelyezték az állomás melletti vöröskeresztes barakk halottaskamrájában és Juhász visszatért Ágneszkához, ki, miután reggelijét elfogyasztotta, más foglalkozás híján ismét csendesen sírdogált bele a nagy, lila zsebkendőbe.

Juhász a leány kis batyuját egy székre tette, aztán leült melléje, gyengéden lehúzta szeméről a zsebkendőt, két ujját a leányka álla alá helyezte, felemelte fejét és belenézett kisírt szemébe.

— Nézze, Ágneszka, — mondta — most már ne sírjon, nekünk okosan kell egymással beszélünk, hogy aztán tudjuk, mit tegyünk. Amint hallom, Gorlicéből jöttek, a szegény papának üzlete volt és most menekülnie kellett. A papánál csak nagyon kevés pénzt találtunk. Hova akartak utazni?

— Ó Istenem, kérem, — kezdte mesélni Ágneszka — az üzlet nem jól ment, a papának nem volt pénze. Régen, mikor a mama élt, egészen másként volt, akkor volt pénzünk és én a városban voltam benn zárdában, nagyon jól tanultam és a mama akarta is, hogy tanítónó legyek, de aztán minden megváltozott. Most

Franciska küldött néha pénzt. Franciska gazdag, üzletben van, sokat keres, Bielitzben lakik. Hozzá akartunk menni, ő küld mindig ruhát nekem. Még a cipője is éppen jó. Franciska nem tudta, hogy jövünk, de papa azt mondta, hogy legjobb, ha hozzá megyünk. Talán én is tudok majd pénzt keresni az üzletben, ahol Franciska van, addig meg ő segíyez minket. Nagyon jó szíve van Franciskának. Még kislány voltam, mikor elment, már nem emlékszem rá jól, de szép, nagy haja van, azt tudom. Sokszor tíz forintot is küldött egyszerre, de haza sohasem jött.

— Ki az a Franciska? — kérdezte a doktor.

— A testvérem.

— Hát maga hány éves, kislány?

— Március másodikán leszek tizennyolc.

Juhász végigsimított könnyen hátrakefélt, selymes, barna haján, egy pillanatig gondolkozott, aztán megfogta Ágneszka hidegtől vörös kezét.

— Nézze, kislányom, egyedül nem engedhetem tovább utazni, de majd a délutáni vonattal én beviszem Bielitzbe és elvezetem Franciska kisasszonyhoz. Addig jöjjön fel velem az emeletre, az egyik tisztiszoba üres, ott rendbeszedi magát és ott is maradhat ebédig. Majd alszik egyet, úgy-e?

— A papát szeretném látni — mondta a leány.

— No jó, hát jöjjön előbb a papához.

Ágneszka még egy hosszút, keserveset zokogott az apjára borulva, aztán felállt és egészen tiszta, megvigasztalódott pillantással nézett a doktorra.

Juhászt nagyon meghatotta engedelmes, ártatlan, kék szeme, rózsás arca, szőke, borzas

hajfonata és az a sok apró haj, amely a nedves, ködös levegőtől csapzottan hullott homlokába. Kurta fekete selyemszoknya volt rajta és egyszerű, szürke kötött jobbkája alól egy piros bársonyblúz kandikált elő. Áttört harisnyája kicsit rongyos volt, magassarkú, fekete lakkcipőjére pedig egy nagy, közönséges folt volt varrva, melyet falusi vargák raknak a parasztok csizmáira.

Juhász újra a kezébe vette a különös kis teremtés kezét és felvezette az állomási épület emeletére, hol a nőtlen állomásfőnök lakásának két szobáját az átutazó beteg tiszték részére rendezték be.

Miután ellátta az alvásra vonatkozó szigorú intelmekkel, a doktor egyedül hagyta Ágneszkát kis batyujával, spárgával átkötött, rozoga utazókosarával és azzal a lehetetlen piros bársony sapka- vagy kalapfélével, amely még előkerült a vasúti kocsi hálójából.

Juhász gondolkozva ment le a lépcsőn, aztán belépett az orvosi szobába.

Mindenki ott volt, az állomásfőnök, Pietrovits főhadnagy, az állomás katonai parancsnoka, két sebesüléséből már felgyógyult átutazó tiszt, a doktor mellé beosztott két medikus és a szép Korcsinszki Adalbert, a sebesült legionár, az állomás kedvence, a legszebb szőke fiú, a gazdag Loengrin.

Az inspekciós hadnagy sem feküdt még le, ébrentartotta a kíváncsiság. Örömmel fogadta a doktort.

— Na, drága doktor úr, én felfedeztem és te elraboltad a leányzót, ez igazán nem járja.

— Ne bántsad a doktor urat, — mondta Pietrovits főhadnagy — olyan kedvesen vezette kezén-

fogva a kis ismeretlent, mintha holmi egész pici gyermek lenne és nem egy viruló hajadon. Te doktor úr, hány éves?

— Tizennyolcadikban van.

— És most hova rejtetted?

— Fenn van az üres szobában, átöltözik.

— Ah úgy! ilyen szép szomszédságot kapunk, csinos a kicsike — mondta könnyen megérthető hangsúlyozással az egyik beteg tiszt.

Juhász komolyan nézett rá, aztán egy csésze teát kért a szolgájától.

— Na és most mi lesz? — kérdezte a főhadnagy, mikor látta, hogy a doktor nyugodtan lát neki reggelijének és nem szándékozik mesélni.

A doktor felemelte fejét és megszólalt melódikus hangján. Bármit mondott is, folyékonyan, kiformáltan mondta, előadásra készen és így a leglényegtelenebb dolog is fontos, komoly lett az ő szájában.

— Először is — kezdte — gondunk lesz arra, hogy a holttestet elszállítsák. A fiatal leány délutánig itt marad, velünk is fog ebédelni, ha a gyászára való tekintettel nem óhajt inkább egyedül lenni. Abban az esetben, ha velünk tartana, reménylem, tisztelni fogjátok bánatát és úgy bántok vele, mint egy gondjainkra bízott, ártatlan, fiatal leánnyal illik, kinek van ugyan valami zárdai neveltsége és tanultsága, de azért mégis egy falusi kereskedő félművelt leánya. Úgy-e számíthatok rátok? A délutáni vonattal tovább utazik Bielitzbe, ami eredetileg is utazásának végcélja volt. A nővére valami üzletben alkalmazott, ott bizonyosan kap foglalkozást Ágneszka is. Én elkísérem, egye-

dül nem bocsáthatom útjára, ha már egyszer idehozta a sors.

Az egyik tiszt közben valamit súgott a másik fűlébe, az nevetett is rá, de a többiek nagy tisztelettel hallgatták végig a doktort.

— Én azt hiszem, legjobb, ha az egészre alszom egyet — mondta a vörös hadnagy és ment, hogy kipihenje az átvirrasztott éjszaka fáradalmait, miután végre kíváncsisága ki volt elégítve.

— A holttest-ügyet majd elintézem, — ajánlkozott Pietrovits főhadnagy — te meg, doktor úr, gondoldj a kisleánnyal, igazán kedves, mikor a te korodban úgy beszél az ember egy majdnem tizenhétéves leányról, mint egy öreg bölcs, vagy egy fiatal nagyapa.

— Nem úgy, hanem mint egy nagyon nemes-szívű, igazán jó ember — szólalt meg Korcsinszki, a legionárista.

Korcsinszki négy hét óta volt az állomáson. Kórházból jövet, egy üdülőhely felé utaztában állt meg pihenni, de aztán úgy megszerette az állomást és ott úgy megszerették őt, hogy ott ragadt egész gyógyulása idejére. Már csak alig-alig bicegett és nagy buzgalommal segédkezett Juhásznak. Korcsinszki gazdag fiú volt, de passzióból orvosnak készült, Lembergben végezte az egyetemet és most boldogan állt be tanítványnak Juhászhoz. A doktorra különben is mint minden tekintetben követendő eszményképre nézett és éppen olyan szeretett volna lenni, mint ő. Harminnégy éves korában neves orvos, férje egy gyönyörű fiatal asszonynak és apja két fiúnak, ennél többet nem kívánt magának Korcsinszki, az idealista lengyel.

Juhász befejezte reggelijét és kiment az állo-

más elé. Korcsinszki követte. A Perronon a reggel érkezett legionáristák álltak indulni készülő vonatjuk előtt és a doktor észrevette, hogy kettő a tisztek közül igen jól mulat és nevetve néz fel az emeletre.

Ágneszka! — jutott rögtön eszébe és nem kis elkeseredéssel eltelve a férfiak ellen, kik az ilyen ártatlan kis teremtéstől sem tudnak nyugodni, indult a lépcső felé, hogy védence után nézzen, mikor üdén, frissen megjelent Ágneszka. Átöltözött, nyilván díszbe, mert most egy lehetetlen zöld bársonyruha volt rajta, arany csipkéekkel. A haját kislányosan fonatba fonta, de a füle mellé egy hatalmas szalagesokrot kötött és elől az apró hajakat mind a homlokába sütötte. Kicsit naiv volt, kicsit kihívó, kacér vagy gyerekes, ki milyen szemmél nézte. A doktort kellemetlenül érintette és emberbaráti szívének egész melegére szüksége volt, hogy elnyomja ezt az érzést.

Korcsinszki nevetségesnek találta a látványt, elmosolyodott, de aztán eszébe jutott a leány helyzete és meghatódva mutatkozott be neki.

Ágneszka mosolyogva nézett rá, aztán lopva, huncutul a Perronon álló tisztekre, végül pedig kereken, tisztán, ártatlanul a doktorra.

— Legionáristák, úgy-e, legionáristák? Még sohasem láttam legionáristákat — mondta lelkesedve és a tisztekre mutatott.

— Én is legionárista vagyok, kisasszony — fordult hozzá Korcsinszki.

— A legionáristák mind hősök, a szegény papa mondta — lelkesedett a leány.

Korcsinszkit mulattatta a dolog, a tiszteket is, kik minden szót hallottak.

— Én — jelentette ki Ágneszka — igen sze-

retem a legionáristákat. — Félig lehúnyt pil-lája alól körüljártatta szemét az idegen tiszte-ken, aztán bámulattal eltelve megpihentette Korcsinszkin, végül pedig szelíden kérdezte a doktortól:

— Úgy-e nem tetszik haragudni, amiért nem aludtam és lejöttem? Fenn olyan egyedül voltam.

Délután elutazott Ágneszka a doktorral és este nagyban folyt a tarokk a kis orvosi szo-bában. A hadnagy játszott, az állomásfőnök, Pietrovits főhadnagy és az egyik orvosnöven-dék. A többiek kibiceltek és közbe-közbe, a galíciai szokásokhoz híven, vudkit kértek a tisztiszolgáktól. Korcsinszki a vaságy szélén ült, gitárját pengette és néha dalolt hozzá. Kicsit idegenszerű és előkelő volt ebben a tár-saságban, de azért ő volt a közkedvenc, min-denki vágyott barátságára, hiszen független volt és nagyon gazdag.

Félnyolcra járt az idő, a szolgák vacsorához kezdtek teríteni, Pietrovits főhadnagy általános derűtség, kiabálás, asztalsapkodás közben el-fogta az állomásfőnök huszonegyesét és Korcsinszki éppen győzelmi indulót vert ki a gi-tárján, mikor egyszerre autótülkölést hallottak, aztán kinyílt az ajtó és beléptek Ágneszka meg a doktor.

A tarokk abbanmaradt, a huszonegyfogás el-vesztette minden varázsát, Korcsinszki letette a gitárt és mindenki várakozásteljesen nézett a doktorra.

Juhász elsősorban is arra felelt, amit egyik kíváncsian rászegzett szempár sem kérdezett tőle:

— Az őrnagy autójával találkoztunk a városban, az hozott haza, így jöhettünk ilyen korán.

— Na és aztán? — kérdezte a főhadnagy.

— Majd későbbben beszélünk róla — mondta Juhász és Ágneszkához fordult, aki szerényen állt az ajtóban.

— Most menjen fel szépen a szobájába, Ágneszka. A szakácsné visz magának vacsorát, aztán feküdjék le azonnal. Bizonyosan nagyon fáradt.

— Dobre noc — kívánt engedelmesen jóéjszakát Ágneszka, körülnézett a szobában, Korcsinszkira rá is mosolygott, aztán ment.

— Drága doktor úr, beszélj már — mondta türelmetlenül a főhadnagy, mikor Ágneszka betette maga mögött az ajtót. — Mi történt? Megöl a kíváncsiság.

— Rögtön, rögtön, a dolog sem nem olyan örvedetes, sem nem olyan mulatságos, mint hiszitek. Juhász levetette köpönyegét, megkérdezte, hogy a délutáni posta nem hozott-e neki levelet, aztán leült az asztal mellé, ujjait hajába mélyesztette és elgondolkozva húzta őket keresztül egynéhányszor selymes sörényén.

A szobában már óriási volt a feszültség és mindenki őt nézte.

— Na tudod, doktor úr, ami sok, az sok, — szólalt meg Pietrovits — ez már emberkínzás, ha meg akarsz ölni, ölj meg egyszerre, de ne apró részletekben. Nem találtátok meg az állítólagos nővért?...

— Aki üzletben van — vihogta az egyik tiszt.

— Mondtam már, hogy ami történt, egyáltalán nem mulatságos — szólalt meg végre a doktor. Halkan beszélt, gyorsan, mint aki túl

akar esni minél előbb kellemetlen mondanivalóján.

— Ágneszka testvérét megtaláltuk, a kislány pontosan meg tudta mondani címét. Ágneszka mindjárt meg is ismerte a nővérét, aki előbb nagyon megijedt, mert egyáltalán nem volt elkészülve erre a látogatásra, aztán sírni kezdett, később pedig igen örült a kis hugának. Jó leány lehet szegény!... Na és végül bevallotta, hogy egyáltalán nem olyan az életmódja, hogy magánál tarthatná a nővérét.

— Üzletben van szóval — jegyezte meg ismét halkán a tiszt.

A vörös hadnagy nevetett, a másik beteg tiszt is. Korcsinszki belecsapott a gitárjába és különösen nézett rájuk.

Juhász úgy tett, mintha nem hallotta volna és folytatta mondanivalóit:

— A leány sírt és könyörgött, hogy mentsem meg Ágneszkát. Nehezére eshetett a vallomás és talán nehezen vált meg a hugától is. Ez az egész történet, amint már megjegyeztem volt, egyáltalán nem olyan mulatságos, mint az urak hiszik, sokkal közönségesebb annál, hogysem mulatságos lehetne. Én pedig mit tehettem volna egyebet, visszahoztam Ágneszkát.

— És a kislány tudja, miről van szó? — kérdezte a főhadnagy.

— Azt hiszem, igen, mert egyáltalán nem kérdezősködött.

— Nagyon el volt keseredve szegényke, mikor el kellett válnia a nénjétől? — érdeklődött Korcsinszki.

— Tulajdonképpen nem, nagyon sírt ugyan, de aztán hamar megvigasztalódott. Egyáltalán különös szenvedélyes és mégis hideg, kis szíve

lehet. Olyan odaadással tud zokogni, beleveti magát a bánatába, aztán hirtelenül és váratlanul eltűnik szomorúsága. Végre az apja csak ma halt meg és már talán rá sem gondol többé. Különben ki tudja, ki tud belátni egy szívbe? Különösen egy fiatal leány szívébe, akit kiismerni sohasem lehet. No de ez nem tartozik ide, én visszahoztam, mert nem tehettem egyebet és most egyelőre itt is kell maradnia. Okos kis teremtés, azt hiszem, alkalmazkodó és jó is. Ha módomban lesz, majd elhelyezem valahol, hogy tanuljon még valami hasznos dolgot. Amíg azonban itt kell maradnia, nagyon kérek mindnyájatokat, bánjatok vele úgy, mint egy fiatal leánnyal, kinek jövője, sorsa szent előttetek, mint a nővéretekkel, mint egy boldogtalan és elhagyatott kisleánnyal.

— Ő lesz a mi leányunk! — lelkesedett a főhadnagy. — Az állomás leánya! — Aztán lassan, szégyenlősen belenyúlt a zsebébe, kivette tárcáját és húsz koronát tett le a doktor elé.

— Tessék, itt van a leányunknak. Azt hiszem, mindenekelőtt arról kell gondoskodnunk, hogy valami más ruhát kapjon lehetetlen öltözékei helyett, amelyeken nagyon meglátszik, hogy nővérétől örökölte őket. Szóval az új ruhára!

— Éljen — mondta Korcsinszki és ő is a tárcája után nyúlt.

A vörös hadnagy is elővette a pénzét, aztán látszott, hogy soká tanakodik az adomány nagyságáról, egy ötkoronás, meg egy tízkoronás papírpénz feküdt egymás mellett, de végül nagylelkűen a tízkoronásra határozta el magát.

Az állomásfőnök meg a két medikus is hozzájárultak a gyűjtéshez.

A két tiszt egymásra nézett, az egyik igent

intett, a másik helyeslőleg bólintott hozzá és mindketten a zsebükbe nyúltak.

Csend volt ismét a szobában, az urak szó nélkül, restelkedve adtak, amint a férfiak szoktak. Juhász meghatottan nézte őket, aztán tréfálkozva mondta:

— Üdvözlöm az Ágneszka hét új papáját.

— Éljen — szólott a vörös hadnagy.

— Mi meg téged, a főatyát — mondta Pietrovits. Majd kiszólt a szolgáljuknak: — Vino, vudki, — parancsolta. — Hogy igyunk is valamit.

— Éljen, éljen — és összekoccantak a poharak.

*

Stachak Jacentit eltemették és Ágneszka ott maradt az állomáson. Megkapta új ruháját, sötétkéket fehér gallérral és egyszerű kis kabátját hozzá.

Senkinek sem jutott eszébe, hogy feketét kellene viselnie és Ágneszka nem kérte a gyászruhát.

Stachak Jacentit elföldelték és elfeledték az új apák és sohasem jutott eszükbe, hogy számonkérjék Ágneszkától azt a természetes bánatot, amely sohasem csillant meg a szemében. Ők nem csodálkoztak azon, hogy a kislány nem szomorú! Miért is lett volna az? Nekik Stachak Jacenti semmit sem jelentett, miért siratná hát ez a viruló teremtés, az állomás leánya, az ő gyermekük? Ezek az egészséges, fiatal egoizmus-sal teli férfiak, kiket a sors már hónapok óta élszakított családjuktól, szerelmüktől, otthonuktól, szerették Ágneszka üde szépségét és hálások voltak minden derűs, csengő kacagásáért.

Mindannyian természetesnek találták, hogy Ágneszka nem szomorú!... De a doktor, a mélyrelátó emberbarát?... Ó a doktorral más-ként állt a dolog. A doktor, de csak a doktor, gyakran találta Ágneszkát egy sarokban gubbasztva, búsan, egyedül.

Juhász olyankor megsimogatta fejét és gyé-
geden kérdezte, hogy mi baja?

— A szegény papára gondoltam — felelte
sírva Ágneszka, mert ő tudta, hogyan kell vi-
selkednie, és sokkal okosabb volt és sokkal ke-
vésbé gyermek, mint a papái gondolták.

Szerették Ágneszkát nagyon, kényeztették és
dédelgették.

— Ő a mi árva, esiesergő kis vadmadarunk,
hozzánk sodorta a háború vihara, most a mienk
és nem adjuk senkinek — így mondta Pietro-
vits Miklós tartalékos főhadnagy úr.

Nagyon kedves volt, mikor egy este, a váro-
ból jövet, az állomásfőnök egy nagy dobozzal
hána alatt jelent meg az orvosi szobában és
aztán sok selyempapír közül, a doboz mélyéből
egy fehér blúzt halásztak ki kövér ujjai. Talán
ez volt az első női ruhadarab, amelyet életében
vett.

Ügyetlenül tartotta magasra, valami diadal-
mas félszegséggel, aztán büszkén nézett végig az
urakon és odaadta Ágneszkának.

— Nesze, aranyos galambom, neked hoztam.

Ágneszka ujjongva szaladt el, hogy megpró-
bálja, az urak az ajtóban álltak és úgy kiabál-
tak utána:

— Gyorsan jöjjön vissza!

— Biztosan jó lesz!

— Siessen, Ágneszka!

Egyikük sem hallotta, hogy koesi állt meg az

állomás előtt és néhány pillanat múlva a szomszéd lengyel földbirtokost meg a feleségét vezette Juhász az orvosi szoba felé, kik a félóra múlva induló vonattal akartak Bielitzbe utazni.

— Mi történt? — kérdezte a gróf, mikor meglátta a kiabáló és gesztikuláló urakat.

— Semmi, — nevetett a doktor — csak a leányunk kapott új ruhát.

— A leányuk?

Benn a szobában tea mellett Juhász elmondta Ágneszka történetét. Kisvártatva aztán nyílt az ajtó, Ágneszka bedugta a fejét és azt mondta:

— Kukk, papák, itt vagyok.

Az urak felugráltak és elébe szaladtak, a leány ismét becsukta az ajtót, de az urak felrántották és behúzták a szobába a nevető Ágneszkát.

— Olyanok, mint a gyerekek — jegyezte meg mosolyogva a doktor.

A vörös hadnagy fogta a leány két kezét és úgy hintáztatta maga előtt.

— Jaj, be csinos valaki! — mondta.

— Úgy-e? De azért ne szorítsa tönkre a csuklómát, meg sem engedi, hogy megköszönjem a blúzomat. Ahelyett hogy dícséri, jobb lenne, ha venne egyet maga is. Világoskéket! Jó? Igérje meg! — kacérkodott Ágneszka. — Aztán ráütött a hadnagy kezére. — Menjen már, ha mondom! Viktor papát kell megjutalmaznom!

Egyet perdült és ott állt az állomásfőnök előtt:

— Viktor papa, köszönöm a blúzt, maga aranyos. Most kap egy pusztit.

— No de ilyet, ezért igazán érdemes ruházni a mezők lilomát! — mondta a hadnagy.

Ágneszka megeirógatta a főnök úr nem éppen frissen borotvált állát és lábujjhegyre állt, hogy megadja az ígért csókot, de ezt már a doktor is sokalta és közbeszólt:

— Jöjjön, Ágneszka, hagy mutassam be.

Ágneszka csak most látta meg az idegeneket, egyszerre elkomolyodott és zavartan, elpirulva pukkerizett a grófné előtt.

A grófné lorgnonján át vizsgálta a leányt, néhány kérdést intézett hozzá, keztyűs kezével megveregette arcát, aztán németül azt mondta a doktornak, hogy gyönyörű, nemes szívre valló cselekedet, amit a leánnyal tesznek, de Lieber Freund, talán mégis jobb lenne elhelyezni valami intézetben, vagy árvaházban. Bielitzben például van egy menhely szegény leányok számára, ahol kitűnő szobalányokat nevelnek belőlük, a meine Pepi is onnan került ki.

Az urak összenéztek és egyszerre utálták a grófnét ezért a kijelentéséért.

— Talán mégis kár lenne érte — jegyezte meg a doktor és megsimogatta szemével Ágneszkát, aki halkán, kipirulva beszélgetett Korcsinszkival.

A grófné is odanézett, aztán gögösen és tartózkodón mondta:

— Wie sie denken!

A vonat jött, tovább indult a téli alkonyatban és a gróf szemben ült a feleségével egy elsőosztályú fülkében.

— Mit szól ahhoz a búbajos kis vadvirághoz? — kérdezte a feleségétől. — Igazi lengyel szépség. Szőke, kékszemű, karcsú, hajlékony... az ajka milyen piros, mint a cseresznye, igen,

éppen mint a cseresznye, kicsit duzzogó a szája, ha nem nevet. Csak a lengyel nőknek van ingerlő, édes szájuk. Gyönyörű teremtés lesz belőle. És milyen huncut, étellel teli kis boszorka.

— Affektált és kacér, minden komédia nála — mondta a grófné. — Milyen érdekes, hogy a férfiak ezt sohasem veszik észre, mindig figyelmeztetni kell őket rá és akkor sem hiszik el. Maga egészen szerelmes bele, Leonard. Nem szégyenli, hogy minden raffinált kis fruska befonja öt perc alatt?

— Na hallja, édesem, ez igazán sok. Affektált, kacér, raffinált, mondja maga. Gyermekek, ártatlan, naiv kis teremtés, higgye el nekem.

— Engedje meg barátom, én ehhez jobban értek. Az a lány nagyon kitanult. Persze, ezt maga nem veszi észre és azok az urak sem. Én megfigyeltem, mikor bejött, mikor ráütött annak a vörös embernek a kezére, aki a karját ráncigálta, mikor csókot kínált annak a kövér nem tudom kinek és közben azt a csinos fiút nézte, azt az izé... hogy is hívják?... valami Adalbert. Az különben szép fiú, igazi úr, nekem van szemem.

— A legionárista tetszik magának? Az egy felfujt, elbizakodott majom. Ami pedig a kislányt illeti, ma chère, magát az befolyásolja, amit a nővéréről hallott és ez nem szép.

— Igazán nem érdemli meg az egész dolog, hogy ennyit tárgyaljuk — mondta a grófné és beleburkolódzott a bundájába.

A férje azt gondolta, hogy az asszonyok mind irigyek és tovább utaztak Bielitz felé.

Nagyon hideg idők jártak februárban, aztán 28-án hajnalban egyszerre havazni kezdett, apró, kemény, kis fagyott csillagok hullottak mindig sűrűbben.

A reggeli vonat megérkezett. Ágneszka kigrott az ágyból, éjjel soha egy vonat sem keltette fel, de ez a félnyolcas a mindennapi ébresztője volt.

Az ablakba állt és a függöny mögül kikandikálva, megállapította, hogy havazik. A főhadnagy is előkerült az irodából és Ágneszka igen mulatott Petrovits papán, olyan furesán ásított és nyújtózkodott. De aztán egyszerre elfelejtette úgy a havazást, mint a főhadnagyot, mert egész váratlanul valaki sokkal érdekesebb szállt ki a kis vicinálisból.

Egy fiatal nő, még pedig csinos fiatal nő. Rövid szoknyát viselt, fűzős cipőt, kis bundát, fején prémsapka volt, amelyen kedvesen pihentek meg a fehér pelyhek.

— Ki lehet? — gondolta Ágneszka.

A rejtélyes idegen aztán ott állt a főhadnagy előtt, éppen az Ágneszka ablaka alatt.

Ágneszka magára kapta kendőjét, kinyitotta az ablakot, hogy hallja a beszélgetést és igen csalódott, mikor német szó ütötte meg fülét.

Ezt persze nem értette, csak azt látta, hogy a főhadnagy megnézte a hölgy utazási igazolványát és hamar tanácskozásba elegyedett vele.

Ágneszka egy idő múlva megúnta a számára néma játékot bámulni, inkább öltözködni kezdett, hogy minél előbb lemelessen és értesüljön a történetekről.

Nagyon sietett, még a rendesen elengedhetetlen szalagját sem kötötte a füle mellé, csak

magára kápta ruháját és rohant le a lépcsőn, egyenesen neki a főhadnagynak.

— Pietrovits papa, ki ő?

— Micsoda ő, galambocska?

— Hát ő, aki most érkezett.

— Úgy! Hát már láttad? Leskelődtünk? Azért a korai felkelés? Kíváncsiság bűnnek fele, Ágneszka.

— Mondja már gyorsan, ne vicceljen.

— Ő egy hölgy, aki a reggeli vonattal érkezett.

— Minek kínoz, kérem szépen? — és Ágneszka toppintott a lábával.

— De hát mit mondjak neked, aranyos?

— Hogy hívják, asszony vagy lány?... Honnan jött, hova megy? Most hol van? és...

— Elég, elég, egyszerre úgyis csak egy kérdésre tudok válaszolni. A vezetéknevét nem jegyeztem meg, keresztnéve Edit, asszony, csinos, ó nagyon csinos...

— Azt nem kérdeztem — szólt közbe Ágneszka.

— Honnan jött? Gyorsan, gyorsan tovább.

— Pestről jött, te kíváncsi kis cica te. Az urához megy, az ura W.-ben van, egyelőre ott is marad, tréntiszt, tartalékos hadnagy és most felhasználják az alkalmat arra, hogy találkozzanak. Amint tudod, három óránál tovább tart, míg a vonat eldöcög odáig, autón az út alig húsz perc, azért innen autóval akart menni, de az autó tévedésből vagy miből nem várja és szegény kicsi asszony nem mehet tovább. Én azt tanácsoltam neki, hogy legyen türelemmel, míg Juhász felkel és ő bizonyosan ad neki kocsit.

— Ó, ma soká eltart, míg a doktor papa fel-

kel, mert nincs betegünk. Még várhat kilenc óráig is.

— Az igaz és ez nagyon keserves lesz a szegény asszonykának, miután már tegnap reggel óta utazik és már hat hónapja nem látta az urát. Ilyenkor sokat jelent másfél órai várakozás.

— Mondja meg neki, Pietrovits papa, hogy fogadja részvéteket — jelentette ki gúnyosan Ágneszka. — Különben jelenleg hol tartózkodik?

— Benn ül a kötözőben, tekintve hogy az orvosi szoba még nincs kitakarítva. Meg vagy elégedve, kicsi bogár?

— Meg! — felelte röviden Ágneszka, aztán otthagya a főhadnagyot, kiszaladt az állomási épület mögé, hova a kötöző ablakai nyíltak és onnan nézett be a nagyszobába.

A szobában huszonnégy szalmazsák volt egymás mellett a földön, mindeniken lószórpárna és egy rendesen összehajtogatott takaró, az átutazó beteg legénység számára. Miután rendes körülmények között ez volt a harmadik osztályú váróterem, a szoba közepén egy nehéz fapad volt beépítve lerakodóhelynek. Azon ült az asszony a táskái mellett, lábait keresztbe rakta és térdére könyökölve, kezébe helyezte állát. A fátyolát levette, kezén nem volt keztyű. Ágneszka jól látta, hogy szép, finom, fehér keze van és nagyon, nagyon csinos arca, de azért neki egyáltalán nem tetszett.

Egy hosszú asztal állt még a szobában, rajta egyszerű kis sterilizátor, üvegek és különböző műszerek. Három katona ült a fal melletti padon, akik kötőzésre vártak és két ütött-kopott piszkos baka gubbasztott a sarokban.

Egyszerre azonban megváltozott a szoba képe, nyílt az ajtó és füttyörészve belépett Korcsinszki. Ágneszka látta, hogy füttyült, aztán hirtelen abbahagyta, rábámult az idegen asszonyra és nagy tisztelettel köszönt. Ó, akkor már haragudni kezdett Ágneszka és nagyon figyelt Adalbert minden mozdulatára.

Az asszony egy pillanatra felemelte fejét, bólintott, aztán ismét tenyerébe helyezte állát és Korcsinszki sorba bekötözte a három könnyen sebesült katonát.

A leány kinn a leshelyén úgy érezte, hogy ez a művelet ma sokkal tovább tart, mint rendszeren, és igaza is volt, mert miután elkészült a kötözéssel, Korcsinszki még a két átutazó katonával is beszédbe elegyedett, miközben hetykén veregette lovaglópálcájával csizmája szárát.

— Túrhetetlen, — gondolta Ágneszka — s az asszonyért csinálja mindezt, azért az utálatosért.

Végre kiment Korcsinszki és a leány megkönnyebbült, de azért elhatározta, hogy most már igazán résen lesz. Ott maradt leshelyén, pedig fázni kezdett nagyon és a haja is tele lett hóval.

Edit asszony sonkászsemlyét vett ki táskájából, szép lassan megette, aztán az órájára nézett, felállt és kiment a perronra.

Ágneszka egy pillanat alatt szintén ott termett, besurrant az orvosi szobába és annak az ablakából leskelődött tovább.

Az asszony fel és alá sétált, aztán elékerült valahonnan Pietrovits főhadnagy és megállította járkálásában.

Ezt látta Ágneszka, de hogy mit beszélnek, az, sajnós, nem jutott tudomására.

A főhadnagy megkérdezte Edit asszonytól, hogy parancsol-e valamit?

— Nem, köszönöm, semmit, — felelte rá ő — csak nagyon várom a doktor urat, már elmúlt kilenc óra és miután egész éjjel utaztam, fáradt vagyok. Benn ülve, félek, elalszom, azért inkább sétálok a friss levegőn.

— Szegény nagyságos asszony. Magam sem értem, hol marad ilyen sokáig a doktor úr, az igaz, hogy nagyon náthás, talán azt kúrálja. Parancsoljon bejönni az orvosi szobába, most már rend van ott is és talán innék egy csésze teát. Ugy-e nem utasítja vissza?

— Ó, egyáltalán nem, sőt igen hálás leszek érte.

A főhadnagy bevezette az asszonyt a szobába és Ágneszka egyszerre szemtől-szembe állt vele. Pietrovits bemutatta a leányt, teát rendelt a vendég számára és éppen bocsánatot kért, hogy most már mennie kell, mikor belépett Koresinszki.

— Ejnye be jó, hogy jössz — mondta a főhadnagy. — Gyere, bemutatlak önagyságának, gondoskodjál róla, hogy kapjon reggelit. Ágneszka, te is ügyeskedjél.

Ágneszka szeme szikrát szórt a haragtól, elvonult a szoba sötét sarkába és onnan vetett dühös pillantásokat az asszonyra, aki kettesben ült Adalberttel az asztal mellett, beszélgetett és mulatott vele, miközben Tomasz kiszolgálta őket. A legionárista élénken mesélt valamit, Ágneszka megint egy szót sem értett az egészről. Ezen igazán meg kellett pukkadnia.

Ezalatt a szép lengyel megkérdezte a csinos idegentől, hogy tulajdonképpen mire vár?

Az asszony előadta ügyeit, mire Korcsinszki nevetni kezdett:

— Istenem, de hiszen akkor már régen elme-
hetett volna nagyságos asszony. Miért nem
szólt, mikor először találkoztunk a kötözőben?
Én is befogathatok a kegyed számára minden
további nélkül. Nem is értem a főhadnagy urat,
persze nem akar beleelegyedni a vöröskeresztes
rész dolgaiba. Kár, hogy nem fordult mindjárt
hozzám.

— Honnan tudtam volna én, hogy minden
így van? — mondta az asszony. — Vagy talán
meg kellett volna sejtenem, hogy ön az én galí-
ciai védangyalom?

— Ó, nagyságos asszonyom!... — Korcsinszki
kicsit elpirult, aztán a szolgálhoz fordult. —
Menjen, Tomasz, és fogasson be a kis kocsiba.

Ekkor megjelent a vörös hadnagy, az állomás-
főnök és a két orvosnövendék. Most már egy
kicsit megkönnyebbült Ágneszka. A vörös had-
nagy meg is próbált kedveskedni a leánynak,
de ő minden közeledést ridegen utasított el és
így a társaság egészen megfélemezett jelen-
létéről, ami megint mérhetetlen keserűséggel
töltötte el féltékeny kis lelkét.

Húsz perc múlva jelentette Tomasz, hogy a
kocsi előállt, Edit asszony elbúcsúzott az urak-
tól, Ágneszkának is kezet nyújtott és végre el-
ment. De az utolsó gyötrelmem még hátra volt a
kislány számára, mert Adalbert sajátkezűleg
rakta fel a kocsira az idegen táskáit, vállára
tette útiköpenyegét, becsavarta lábát a taka-
róba és aztán egy hosszú kézszorítás után
váltak csak el.

Az asszony vissza is nézett, mikor a koci már elindult, mosolygott és kezével intett Adalbertnek, aki kinn állt még az állomás előtt, sapkáját lengetve a távozó után.

— Ó, a kígyó! — gondolta Ágneszka, aztán felszaladt a szobájába, magára zárta az ajtót, ráborult az ágyára és zokogott.

Hiába hívták! Mert az állomás környéke reggeltől estig visszhangzott már a nevéből: Ágneszka, Ágneszka!

Egész nap így hívogatták, valakinek mindig volt rá szüksége a sok apa közül. Mikor sebesültek voltak, azok is nagyon örültek, ha láthatták, ha nevetett és ugrált körülöttük.

Ágneszkának nem volt semmi dolga és semmi gondja, ő mindig kéznél volt, ha szólították:

— Ágneszka, jöjjön sétálni!

— Kicsi bogár, gyere, mesélj!

— Rossz kedvem van, galamboeska, vidítson fel.

— Ágneszka, nem akar kocsikázni?

— Gyere, aranyos, adok csokoládét.

— Hozzám jöjjön inkább és annyi cukrot hozatok, hogy még maga sem bírja megenni.

— Maga hűtelen lett hozzám, Ágneszka!

— Ágneszka, Ágneszka!

És Ágneszka kacagott derűsen, csengőn.

Egész nap semmit sem csinált a kislány, de a doktortól azért mindig munkát kért.

Juhász olyankor kicsit zavarba jött, aztán adott neki harisnyát foltozni, kötszert varrni, műszert takarítani. Ágneszka köszönettel fogadta, látszólag szörnyű buzgalommal neki is látott a dolognak, mikor azonban a doktor már hátat fordított, mindig talált valakit a szanitécék, tisztiszolgák vagy sebesültek között, aki

örökös titoktartás terhe alatt elvégezte helyette az önként vállalt munkát.

Ilyen okos volt Ágneszka! De azért ő csak nevetni szeretett, meg dalolni. Nézni a szép Adalbertet és elpirulni, ha a legionárlista rámosolygott.

*

Pár nap mulva már pompásan lehetett szánkózni. Majdnem méteres hó hullott és keményre fagyott a nagy hidegben. Márciusban jött el az igazi tél!

Gyönyörű napja volt Ágneszkának. Két papája elvitte szánkózni, aztán be a kis városkába, amely tíz perenyire volt az állomástól. Kapott egy pár új cipőt és sétálhatott a piac körül kis lengyel bundácskájában, amely a Korcsinszki ajándéka volt. A piszkos galíciai fészket betakarta fehéren a hó és olyan csinos lett apró, emeletes házaival, mintha valami óriás gyermekjátékszekrényből rakták volna ki.

Ágneszka fölöttébb élvezte a kirándulást, már régen nem volt benn a városban és most alig fért a bőrébe. Az urakat mulattatta jókedve, végigjárták vele az összes boltokat és már alkonyodott, mire visszatértek az állomásra.

Ágneszka leugrott a szánkóról és szaladt, hogy élményeit elmesélje a többi apáknak, különösen a fűszerkereskedőről, Leon Kankolról akart mesélni, akinél cukrot és csokoládétvettek. Eddig mindig a doktorral volt a városban és korántsem mulatott olyan jól, mint aznap. Leon Kankolt sem ismerte, a kövér, pirosarcú, pojácamodorú, kicsit rendesen részeg kereskedőt. Ma is, mikor bementek hozzá,

mindjárt előszedett egy üveg vudkit, meg egy poharat. Aztán legelőbb ő ivott, majd ismét teletöltötte és akkor Ágneszkának nyújtotta a pohárkát. Utána jött a főhadnagy és végül Korcsinszki. Mikor Korcsinszki letette az üres poharat, Kankol újra megtöltötte és most Ágneszkának kellett legelőbb innia, hogy aztán átnyújtsa a poharat annak, akit ő választ a három férfi közül. Ágneszka beledugta nyelvehegyét az édes cseresznyepálinkába és nevetve, kipirulva adta oda Korcsinszkinak.

Ezeket akarta elmesélni Ágneszka és megmutatni új cipőjét, de mikor berontott az orvosi szobába, iszonyú csalódás érte, mert az asztal mellett, az urak között, ott ült egy idegen, fiatal asszony és teázott.

Amint meglátta Korcsinszkit, azonnal letette poharát, felállt és mindkét kezét nyújtotta a fiatalember felé.

— Na, végre megérkezett, — mondta, aztán a férjéhez fordult — Imris, itt az őrangyalom, neki köszönhetem, hogy eljutottam hozzád. A multkor itt utaztam át egy téli hajnalon és ennek az úrnak köszönhetem, hogy nem fagytam meg. Köszönjük meg neki.

Ágneszka ijedt szemekkel nézett körül, aztán könnyörögve, szerelmesen Korcsinszkira, de hiába, mert mire Juhász bemutatta neki a férjet, a legionárista már ledobta köpenyegét és ott ült az asszony mellett.

A kislány csak állt és nézett, ott felejtette magát kabátban, kalapban. A vörös hadnagy észrevette.

— Na, mi az, gyermek, mit bámulunk? — kérdezte, aztán végignézve Ágneszkán, meglátta az új cipőt. — Ejnye be gyönyörű cipel-

lője van a leányunknak. Valami remek. Mutassa, kicsike!

— Békét hagyjon, ha jót akar — mondta dühösen Ágneszka, aztán halkán kérdezte: — Mit akarnak ezek itt?

— Micsoda ezek?

— Hát ez az asszony! — suttogta dühösen a leány.

A hadnagy ránézett az idegen hölgyre, aki nagyon élénken diskurált Korcsinszkiival és nevetni kezdett:

— Eljöttek megköszönni a kocsit, amelyet Adalbert bocsájtott önagysága rendelkezésére multkor, mikor átutazott a kora hajnalon. Én igen kedvesnek találom részükről ezt a látogatást. Maga nem, kis aranyos, vagy talán féltékeny?

— Békét hagyjon, maga kiállhatatlan — sziszegte Ágneszka, de aztán fojtogatni kezdte torkát a keserűség, orrcimpája veszedelmesen remegett. Könnyek gyűltek szemébe és kiszaladt a szobából.

— Kicsi csacsi — gondolta a hadnagy és igen jól mulatott a dolgon.

Egy félóra mulva elmentek az idegenek és miután ezt a szokatlan eseményt kellőképpen megbeszélték az urak, keresni kezdték Ágneszkát.

— Ágneszka! Ágneszka! — kiabálták, mint a gyerekek, akik elvesztették játékszerüket.

— Ágneszka! Ágneszka! — de Ágneszka nem jött elő.

— Bizonyosan elbujt valahová duzzogni, — jegyezte meg egy idő mulva a hadnagy — nagyon haragos volt a kicsi bogár. Bántotta az idegen hölgy jelenléte, aki egy órára igénybe

vette érdeklődésünket. Legjobban szerette volna kikaparni a szemét, de a Loengrinét is, féltékeny volt, mondhatom.

— Csak nem olyan ostoba — mondta Korcsinszki, de aztán elővette kis villanylámpáját és Ágneszka keresésére indult.

A szobájában nem volt, a konyhában sem, a doktor szobáját is üresen találta, az irodát szintén, de mikor benyitott a kötözőszobába, heves zokogást hallott az egyik sarokból.

Végigjártatta kis lámpájának fénykévését a nagy szobán, amelynek egyik matrácán feküdt Ágneszka és sírt.

Korcsinszki odaszaladt.

— Ágneszka, Ágneszka, mi baja? Szóljon, kislány, ki bántotta?

Ágneszka nem felelt, keservesen, szenvedélyesen sírt. Kis testét rázta a zokogás, el-elesüklött a hangja és hallzott, hogy egész belsejét feláztatták már a könnyek.

Korcsinszki lehajolt hozzá és megérintette a vállát.

— Ágneszka, kérem...

De a leány lerázta kezét válláról, felkapta fejét és szenvedélyesen, lihegve, fuldokolva mondta:

— Hagyjon békét, mindennek maga az oka... menjen, menjen. Meg akarok halni, engedjen meghalni... maga gonosz. — Aztán újra a matrácra dobta magát és még erősebben zokogott.

Korcsinszki melléje ült a matrác szélére:

— De Ágneszka, kicsike, mi baja? Maga a mi kislányunk és jaj annak, aki bántotta. Legyen okos, Ágneszka. Mondja, mit vétettem? Minek vagyok az oka?

— Mindennek, mindennek maga az oka, — zokogta a leány — maga gonosz, maga szívtelen.

— De, édes Ágneszka, egy órával ezelőtt még a legjobb barátok voltunk. Tudtommal azóta semmi gonoszságot sem követtem el. No, Ágneszka, szedje össze magát szépen.

Koresinszki simogatni kezdte az Ágneszka haját, de ő ellökte kezét.

— Hagyjon el, hagyjon el. Menjen, nem akarom látni.

— De miért, az Istenért? Maga az én jó kislányom...

— Én nem vagyok a maga lánya — mondta Ágneszka, aztán felült, letörülte könnyeit és nagyon határozott hangon folytatta: — Menjen ki és hagyjon békén, ha mondom. Magához sohasem szólok többé ez életben. Menjen ahhoz az utálatos asszonyhoz, úgysis azt szereti, engem nem szeret, engem senki sem szeret a világon.

Ágneszkának ismét megeredtek a könnyei és Koresinszki most már nem tudta, nevéssen-e vagy bosszankodják.

— De, Ágneszka, én igazán nem értem magát. Hát ez a baja, ilyen kicsi csacsi maga? A hadnagynak nem akartam elhinni. Azt sem tudom, mit mondjak magának. Eddig mindig okos, jó kislány volt, ilyet nem vártam magától. Felejt-sük el, az lesz a legjobb. Nem gondolja, Ágneszka? Törülje le szépen a könnyeit és menjünk a többiekhez. Na, jöjjön. Már úgysis csak egypár napig leszek itt, aztán berukkolok ismét és nem bosszantom többé.

Ágneszka egyenesen ült a matrácra, Koresinszki feléje fordult és lehúzta kezét arcáról. Csak egy kis villanylámpa világított, amely ott

égett mellettük. Szembenéztek egymással és Ágneszka dagadt, kisírt arccal, vörös orral ijedten szipogta:

— Maga el akar menni? Istenem, Istenem, én olyan boldogtalan vagyok.

— Ugyan, ugyan, kicsike!... Na, legyen most már jó és jöjjön, az urak azt fogják gondolni, hogy mindketten elmentünk — mondta Korcsinszki, aztán megfogta a leány kezét, hogy felsegítse; de abban a pillanatban, egészen váratlanul, Ágneszka elrántotta kezét, két karját a legionárista nyaka köré fonta és szenvedélyesen suttogta:

— Szeretlek, szeretlek!

Korcsinszki le akarta rázni magáról, de Ágneszka teljes erejéből belekapaszkodott és elkezdte csókolni az ajkát. A fiú elkapta a fejét. Ágneszka hozzásímult és egy ügyes mozdulattal egyszerre az ölébe kúszott.

Korcsinszki küzdött a leánnyal:

— Ágneszka, hagyjon! Ágneszka, mit akar?

— Szeretlek, szeretlek! Még sohasem éreztem, amit most érzek, Istenem! Tudom végre, mi az szeretni. Látod, szerelmem... — idézte Ágneszka kedvence könyvéből, aztán két kezébe kapta a legionárista fejét, ujjait hajába mélyesztette, ajkát ajkára tette és úgy beszélt hozzá.

— De, Ágneszka édes, nem szabad, engedjen el, engedjen el — mondta Korcsinszki ijedten.

— Én engedjelek? Soha, soha sem engedlek el többé!

Ágneszka csókolni kezdte a legionáristát hevesen, forrón, hosszan. A lámpát véletlenül lelökte lábával, sötét lett a szobában, még közelebb húzódott Korcsinszkihoz, akinek védeke-

zése most ölelés lett, egy pillanatra elvesztette fejét és magához szorította a leányt.

— Úgy, úgy, ölelj csak, félek egyedül — susogta Ágneszka.

Olyan volt, mint egy kis megvadult cica, kitanult, ravasz és még ártatlan, alig felébredt női ösztönének ellenállhatatlan erejével kapaszkodott bele abba, akit szeretett.

— Ágneszka, kicsi leány, eressz el, édes, kis Ágneszkám, légy jó, nézd. Kérlek, eressz el, nem lehet, eressz el, aranyos Ágneszka, eressz, eressz... — könnyögött újra Korcsinszki, meleg lett a hangja, tompa, simogató, minden megváltozott körülöttük, a sötétség más lett, mint rendesen, az ablakon beszűrődő fény is idegen, ők abban a távoli világban voltak már, hova egy ölelésben jut el két ember és honnan visszajönni csak együtt lehet.

— Erressz el, kicsi leány, eressz el! — nyögte Korcsinszki elfojtottan, szerelmesen, mintha csak azt mondta volna: imádlak, imádlak! És ez a lágy, behízelt hang volt csak az övé igazán, az, amit mondott, már nem, azt úgy mondta, mintha egy gépezet diktálta volna, a Korcsinszki Adalbert kötelességérzetének alig-alig működő gépezete. Ez a kötelességérzet még egyszer és utoljára vállon ragadta őt és Korcsinszki fel is akart állni, de már nem volt ereje hozzá.

Ágneszka átfonta nyakát, megbujt az ölében, forró kis arcát arcához szorította, édes, kényeztető szavakkal szólítottá és egyre csak azt sutogta:

— Ne hagyj el, ne hagyj el, szeretlek!

Aztán lassan megengedett az ölelése, már nem szorította magához a legionáristát, fiatal

karja lágyan pihent a nyaka körül és szomjasan, bágyadtan nyitotta feléje ajkait.

Koresinszki már nem védekezett, váratlanul omlott rá ez a meleg, szerelmes, selymes kis macska, aki úgy csábított, mint egy kitanult nő és úgy hullott az ölébe, mint egy rózsaszín, tavaszi virág. Magához szorította a leányt vadul, megsimogatta haját, arcát és a nagy, idegen sötétség betakarta őket.

— Ágneszka, Ágneszka, kicsi Ágneszkám!

Este a szobájában ült Koresinszki egyedül. A vacsorához nem ment le, azt izente, feje fáj, csak ült a sötétben és nézett maga elé, vagy fel és alá sétált nyugtalanul.

Tíz órakor jöttek fel a többiek és akkor behallatszott hozzá Ágneszka csengő kacagása. Összerezcent, mintha húsába vágta volna, nem értette, keserűséggel töltötte el, egy elrontott élet sivár képe jelent meg előtte és a halálra gondolt, mint egyetlen és utolsó menedékére.

Ez a gondolat azonban nem volt komoly, Koresinszki büszkén kapta fel a fejét. Ha baj, csak nekem baj. — Mindegy, már nem lehet rajta segíteni — mondta hangosan.

Aztán megvárta, míg minden elcsendesedett és akkor átment a doktorhoz.

Juhász az íróasztala mellett ült, egy petróleumlámpa égett előtte, kedvesen világítva meg felesége képét, kis fiait, meg az ő komoly fejét. Másképpen félhomály volt a szobában, csak ez a kis fénysziget élt és világított az éjszakában. Lefekvés előtt minden este levelet írt a doktor haza. Erre nem gondolt Koresinszki, csak akkor jutott eszébe, mikor az ajtócsukódásra megfordult Juhász és letette tollát.

— Na, mi az, hogy vagyunk? Még mindig fáj a fejed? Orvosságért jöttél? — kérdezte a doktor. — Meg akartalak látogatni, csak még nem fejeztem be a leveletem.

— Bocsáss meg, doktor úr, hogy zavarlak, de fontos mondanivalóm van.

— Kérlek, foglalj helyet.

Juhász egy székre mutatott az íróasztal mellett. Korcsinszki leült, aztán végigjártatta tekintetét a doktor kis fiainak képén, a felesége nyugodt, szép, komoly arcán, a sűrűn teleírt levélpapíroson és egyszerre nagyon szégyellte, hogy ő fel fogja dűlni ezt a békés családi együttlétet, amely élt, mosolygott a képeken, a levélben, a doktor szemében, hogy összekapcsolja őket a nagy távolságon át is, a petróleumlámpa fényében.

Hallgatva ült egy ideig, nem tudta, hogyan fogjon bele a kínos vallomásba és már jobban szeretett volna elszaladni messze, hogy soha egyetlen szót se kelljen elmondania abból, ami történt.

A doktor figyelmesen vizsgálta Korcsinszki arcát.

— Nos, fiam, mi baj? Sápadt vagy és szomorú, halljuk mi történt, talán tudok rajtad segíteni.

— Olyan nehéz neked szomorúságot okozni, doktor úr — mondta halkan Korcsinszki.

Szemben ültek egymással, Juhász komolyan nézett a legionáristára, a nagy kötelességtudó, önmagával és a világgal megelégedett ember ingerlő öntudatával. És ha magának nem is tudott róla világosan számot adni, Korcsinszkit is bosszanthatta a doktor nemesen elnéző pillantása, mert egyszerre felébredt egész betyár-

becsülete és nyugodtan, folyékonyan, úgy amint magában kiformálta, elmondta a történeteket.

Mikor aztán mindent bevallott már, egyszerre összetört ismét. Nem mert a doktorra nézni, nem mert a szobában körültekinteni, mert tele volt a levegő is azzal, hogy ő és Ágneszka!... Borzasztó!

— Borzasztó! — mondta Juhász is, mint a szegény fiú gyötrő gondolatainak megsemmisítő visszhangja. Aztán elhallgatott a doktor, össze kellett magát szednie, ő sohasem jött indulatba, most is uralkodni akart a haragján, amely ránehezedett a gondolataira és goromba szemrehányásokat készült diktálni neki.

Mire ismét megszólalt, már nyugodt volt a hangja és szokott diszkréten nyomatékos modorában mondta:

— Én vagyok az oka annak, ami történt. Nekem tudnom kellett volna, hogy egy fiatal leányt nem bízhatok ennyi könnyelmű férfi becsületézésére, akik...

— Doktor úr, kérlek, — vágott szavába szenvedélyesen Koresinszki — csak ezt ne mondd, csak ezt ne. Ettől félttem, ez fáj a legjobban. Tudod, mennyire szeretlek téged. Nekem senkim sincs a világon, úgy tisztellek, mint fiúk az apjukat, jobban szeretlek, mintha bátyám volnál... Doktor úr, ne mondd azt, csak azt ne. Én nem okolom Ágneszkát, azt állítja, szeret, belém kapaszkodott, de bizonyosan nem tudta, mit akar, nekem kellett volna erősnek lennem. Elvesztettem a fejemet, doktor úr, hidd el, olyan kevés dolgom volt még nőkkel és most egy ilyen szép, fiatal teremtség az ölemben... Nem, nem is akarok rágondolni. De azzal teljesen tisztában vagyok, hogy mit kell tennem.

Vállalom a következményeket. Holnap este elmegyek innen, bevonulok az ezredemhez, nem látom többé Ágneszkát, de esküszöm, ha élve hazakerülök, feleségül veszem. Ezzel tartozom neki, magamnak és nektek is mindnyájatoknak.

— Te feleségül veszed azt a leányt?

— Igen, én feleségül veszem. Miért ne. Tudod, hogy gazdag vagyok, teljesen független, senkim sincs a világon, húszéves koromban nagykorúsítottak, azt teszem, amit akarok. Ő jó, kedves kis teremtés, szeret engem, bizonyosan boldogok leszünk együtt.

Korcsinszki nagyon elszántan, bátran beszélt, de azért mérhetetlen, elfojtott keserőség volt a hangjában és a doktor meghatottan nézte őt.

— Szegény fiú, — mondta — de hiszen te csak huszonkét éves vagy.

— Nézd, doktor úr, ne beszéljünk erről. Én holnap megmondom a leánynak... szóval én holnap eljegyzem Ágneszkát és este elutazom. Mielőtt elmennék, megcsinálom a végrendeletet, átadom neked, ha el találok esni, minden vagyonom az övé. Most csak arra kérlek, tartsd magadnál addig, taníttassad, adj meg neki mindent, bánj vele úgy, mint az én menyasszonyommal, azt akarom, hogy igazi úri hölgy váljék belőle, mert... mert szeretném, ha szeretni tudnám egyszer. Igen, — mondta keserű kacagással — én feleségül veszem Stachak Ágneszkát! Miért ne jusson a mi nagy, komoly kastélyunkba egyszer egy fűszeres leánya is, akit bolond fejjel, ész nélkül... Ó én csapnivaló örült!

Néhányszor végigment a szobán, aztán ismét ott állt Juhász előtt.

— Bocsáss meg, doktor úr, és gondold meg,

hogy néhány órával ezelőtt még egészen másnak képzeltem a jövőmet. Azt hittem, orvos leszek és aztán elveszek feleségül egy nagyon okos, nagyon szép nőt. Olyat, mint a te feleséged, vagy az a fiatal asszony, aki ma járt itt. Istenem, az csak ma volt, szinte hihetetlen.

Korcsinszki az ablakhoz ment és kinézett a fehér éjszakába. A doktor nagyon sajnálta, de egyáltalán nem szándékozott tervéről lebeszélni. Magától értetődőnek találta és nagyrabecsülte a legionáristát, bár eleve ezt még ettől az idealista lengyeltől sem várta volna el. Valahol talán a lelke mélyén egy kis megkönnyebbülés is felütötte fejét, mert ő nemes fellobbanással magára vállalta annak idején Ágneszkát, de tulajdonképpen még keveset gondolt jövőjével és most egyszerre megoldódott a kérdés szépen, magától. A doktor nagyon jó ember volt és az olyanok a legkegyetlenebbek tudnak lenni, mert magukat önfeláldozóknak hiszik és azért szívesen áldoznak fel másokat is. Az természetes, hogy Korcsinszki elveszi Ágneszkát és a doktor most már a leányra gondolt nemes szánalommal.

— Vajjon mit csinál most szegényke? — kérdezte egyszerre.

Korcsinszki összerezsent és megfordult.

Juhásznak tovább mozgott képzelete és hirtelen maga előtt látta Ágneszkát, amint kevéssel azelőtt szemben ült vele és jóízűen vacsorázott.

— Milyen érdekes, — jegyezte meg a visszaemlékezés hatása alatt — hogy a kicsin egyáltalán semmi sem látszott meg a vacsoránál.

Korcsinszkit kellemetlenül érintette ez a megfigyelés, fülébe is csendült az Ágneszka esti

kacagása, de el akarta űzni ezeket a benyomásokat, nem volt bátorsága hozzá elemezni a leány eljárását, ösztönszerűleg érezte, hogy az ránézve nem lenne kellemes. Különben is, túlzott becsületességével, magát okolta mindazért, ami történt.

— Istenem, — mondta — ő még olyan fiatal! Azt hiszem, úgy mint ő, csak egy nagyon romlott, vagy egy egészen ártatlan nő viselkedhetik. Te tudod legjobban, milyen gyerek. Ő szeret engem és mikor megtudta, hogy nemsokára elmegyek, belémkapaszkodott kétségbeesetten. Nem tudta ő, mit akar és talán most sem egészen tudja, mi történt vele. Szegény kis leány, odakínálta magát öntudatlanul és én... No de ne beszéljünk arról, ami volt, tárgyaljunk inkább a jövőről.

*

Míg a két férfi aggódva virrasztott Ágneszka jövője felett, a dráma hősnője, összecsavarkozva a paplan alatt, egy gyertya világa mellett, a Pierre Louys Aphroditéjét olvasta, valami rossz, lengyel fordításban.

Ez a könyv volt apai öröksége, ezt találták a Stachak Jacenti kabátja zsebében és Ágneszka eltette emlékül. Senki sem érdeklődött az elrongyolódott könyv iránt és így nem is sejtették az apák, mit olvasgat minden este fogadott leányuk. Ők egyáltalán nem ismerték az Ágneszka gondolat- és képzeletvilágát, életfelfogását és ifjúkori tapasztalatait. Pedig azok a zűrzavaros ábrándok, gondolatok és tapasztalatok már nagyon sokat megjárta az élet mélységeiből.

Ágneszka jól tudta, hogy az apja kicsapongó életet élt és sokszor hallott otthon a falujokban ilyenforma megjegyzéseket: — Persze, Stachak Jacentitől egyetlen nőszemély sem maradhat békén! Igy nem is gyűlhet vagy on a házhoz, elúszik a Krisztus pénze is! Anyádat is ez vitte sírba, Ágneszka! — Egyszer, mikor eldicselkedett vele, hogy Franciska megint milyen gyönyörű ruhát küldött neki, meg húsz koronát, a tanítóné vállat vont és gúnyosan mondta az urának: — Hallod, milyen jól keres Franciska az üzletben? Hiába, nem esik messze az alma a fájától!

Ezt akkor nem egészen értette meg Ágneszka, de mióta Franciskánál járt Bielitzben, azóta tisztában volt az ügyek állásával és tudta, hogy mindez valószínűleg az apja beleegyezésével és jóváhagyásából történt. Neki sem volt a dolog ellen semmi kifogása, csak az anyagi résszel volt elégedetlen.

Olvasmányai alapján úgy képzelte a dolgot, hogy a nő szereti a férfiakat és ezért cserében sok selyemruhát kap, gyémánt fülbevalót, szobaleányt, nagy csipkés ágyat és mindennap fodrászné fésüli meg a haját.

Ágneszka tapasztalta már mindezt kicsiben, nem olyan ragyogó formában, amint a maga számára álmodta. Hányszor látta, hogy az apja gyönyörű selyemkendőket hozott haza a városból, szalagokat, gyűrűt, meg fülbevalót, amelyek aztán eltűntek nyomtalanul.

S még egy rettenetes jelenetre is emlékezett gyermekkorából, mikor felébredve éjjel a szegény anyja zokogására, látta, amint ő jajgatva, szitkozódva, sírva tépett darabokra egy virágos bársonyszoknyát, az apja pedig fel és alá járt

a szobában és könyörögve csitította a feleségét, aki folyton azt kiabálta: — Így teszel tönkre minket, koldusbotra jutunk! Mi lesz a gyerekekből? Mi lesz belőlem? Hol a hozományom? Add vissza a pénzemet. Nincs, úgy-e? Nincs, nincs, nincs! Még el sem mehetek, még itt sem hagyhatlak!

Persze, mikor az asszony meghalt, még rosszabbra fordult a dolog, de akkor már jól tudta Ágneszka, mit jelentett a rongyokra tépett bársonyszoknya, és egészen tisztában volt vele, miért kell nekik nyomorogniok, mikor reggeltől estig tömve-tele volt az üzlet.

De mire minderre rájött, rájött arra is, hogy sokat ér a nagy szőke haja, fehér nyaka és fényes kék szeme... Mennyivel szebb volt ő, mint a kresznadolnai tanítóné, kihez áthajtották egy szép napon utolsó tehenüket.

A boltajtóból nézett utána Ágneszka és büszkén gondolta el, hogy ő egy tehénért nem szeretne egy olyan szegény, kopott embert, mint az apja.

Ágneszka a sáros, piszkos Gorlicén a mesebeli herceget várta, aki megváltja és elviszi valami fényes palotába, amelyet még eddig sohasem látott, amely idegen és távolálló volt, mint a tündérmesék ígéretei, de közel jött hozzá úgy, mint a mesék csodái a tarkaképzletű gyermekekhez, és nézete szerint nagyon megillette azt a kékszemű leányt, aki szőkén mosolygott feléje törött tükre mélyéből, százszor szebben, üdébben, mint a zsiroshajú kresznadolnai tanítóné.

Kicsit csalódott volt, mikor tisztába jött a Franciska helyzetével és látta kopott szobáját,

bordóterítős ágycát, a régi díványt és a rongyos bársonyszéket, amelyen ülve, sárga selyemruhában siratta elvesztett életét a nénje.

De hát ő majd jobban fogja csinálni. Az biztos, hogy az élet csak akkor szép, ha az ember szeret, a férfiak szeretnek és tönkremennek, a nők szeretnek és gazdagok lesznek, finomak, elragadóak, mint a Pierre Louys rongyos könyvében Crysis, az antik kurtizán.

Azzal, ami az este történt, teljesen meg volt elégedve Ágneszka, úgy érezte, hogy pompásan csinálta a dolgát. Eddig soha észre sem vette őt Korcsinszki, csak jó volt hozzá, mint a többiek, és most egyszerre milyen édes szavakat mondott neki: — Ágneszka, drága!... Pici virág!... Kis mindenem!

A legionárista szerette, bizonyos, hogy szerette, már nem tud nélküle élni! Egy ilyen szép, gazdag és előkelő férfi nem tud már élni nélküle, Ágneszka nélkül!

Majd megszakadt a szíve a boldogságtól és mikor vacsora után felment a szobájába, gyorsan lefeküdt, éppen úgy, mint eszményképe, Crysis.

Crysis az ágyán hevert, a haja volt egyetlen takarója és egy hosszú aranytűvel lyukasztgatta zöld kis párnáját. Ágneszkának nem volt aranytűje, sem zöld vánkosa és ez kissé elszomorította, de haja volt neki is, úgy mint Crysisnek.

„A Crysis haja fényes volt és dús, puha, mint egy vörös-sárga bunda, hosszabb, mint a madár szárnyai, lágy, gazdag, élő, tele melegséggel. Beletakarta félig a hátát, elterült mezítelen melle alatt és még a térde körül is ragyogott,

dús, gömbölyű fürtökben. Ebbe az értékes takaróba csavarodott bele a fiatal nő...“

Így olvasta a könyvében Ágneszka és istenien romlott, fiatal naivitással így várta Korcsinszkit.

Azt hitte, okvetlenül el fog jönni, szerelem-től ittasan, beletemeti majd arcát hajába és átéli azt a mámoros éjszakát, melyről annyiszor olvasott, amely sejtelmesen hívogatta.

Aztán holnap reggel elmennek innen. A legionárista otthagyja a katonaságot és ők egy nagy városba szöknek, ahol selyemülékes autóban járnak be az utcákat. Fényes üzletekben fognak vásárolni és ő mindent megvehet, ami csak jól esik, ruhát, ékszert és apró selyemcipőket. Szobalánya is lesz, mint a finom, úri hölgyeknek, aki megfésüli nagy haját, illatos fürdőt készít számára márványkádban, míg ő finom csipkék között fog heverni rózsaszínű párnákon délig.

Egyelőre egyszerű, keskeny, fehér ágyn feküdt Ágneszka nyitott hajjal és várta Korcsinszkit, de Korcsinszki nem jött. Éjfélkor sírni kezdett keservesen. — Ez csúnya volt tőle, nagyon csúnya — gondolta haragosan. — Nem is érdemli meg, hogy szeressem!

Kimászott az ágyból, befonta haját és aztán azzal nyugtatta meg magát, hogy a legionárista bizonyosan csak itt nem akarta az állomáson, félt, hogy rajtakapják. Talán igaza is volt, holnap úgyis minden másként lesz, holnap elmennek messze, valahova, ahol paloták vannak, színházak és mindaz a csoda, amit ő még nem látott soha! Talán Bécsbe! Sőt biztosan Bécsbe, semmi esetre sem Bielitzbe!...

Míg elkészült a hajfonatával, teljesen meg-

vigasztalódott Ágneszka és mialatt Korcsinszki a végrendeletét írta, ő kipirult arccal olvasott Crysis szépségéről.

*

Másnap vasárnap volt. Ágneszka kiesinosította magát, amennyire lehetett, de a reggelenél sem találkozott Korcsinszkival és igen haragos volt, mikor Juhász kijelentette, hogy most templomba mennek ketten.

Gyönyörű idő volt, keményre fagyott a téli világ és a sok fehér hó csillogott, ragyogott a napfényben. Gyalog mentek át a városon, fel a kis hegyre, melynek tetejében állt a karmelita kolostor és a templom, Galícia leglátogatottabb zarándokhelye, az egész város jövedelmi forrása és fenntartója. Tulajdonképpen a sáros, kis fészeknek jóformán minden lakója abból élt, amit a nyári hónapokban a jámbor zarándoktól sikerült zsarolniok. Júniustól októberig mindenki kiadta fölösleges szobáit, olyankor zsúfolva voltak az üzletek és egész esztendőben elég volt kenyérre az a pénz, amit a kolostor képével diszített emléktárgyakból lehetett keresni. A templom körül is piszkos, egyemeletes házak álltak, amelyekben télen át csak az éhező férgek tanyáztak és vártak a melegvérű zarándokokra, hogy jóllakjanak, akárcsak a háztulajdonosok.

A doktor gondolkozott, Ágneszka duzzogott, mert úgy érezte, hogy ez a komoly kirándulás egyáltalán nem illik életének legragyogóbb napjához.

Mikor kiértek a városból és már a hóval rakott fenyőfák között mentek a hegyoldalban, megszólalt a doktor:

— Ágneszka, kis lányom, mindent tudok. Korcsinszki tegnap bevallotta nekem a történeteket. Szomorú dolog, de azért nem kell búsulnod, sem aggódnod a jövőd miatt. Nagy szerencse ért, gyermekem, mert háború után Korcsinszki feleségül vesz téged. Ma este visszamegy a harctérre, reméljük, egészséggel tér vissza, de ő minden eshetőségre való tekintettel gondoskodott rólad. Te egyelőre itt maradsz nálam és most már nincs más kötelességed, mint tanulni, művelődni, hogy jó és nemes légy, méltó ahhoz, akit szeretsz és akinek boldogságáért mindent el kell követned. Megértettél, Ágneszka?

— Meg, köszönöm! — felelte Ágneszka, de tulajdonképpen az egészségből csak az érdekelte, hogy Korcsinszki visszamegy a harctérre és ő továbbra is itt marad az állomáson, úgy mint eddig, a kis kék ruhában, szűk szobájában és minden tündérálma semmivé lett. A háború után... Istenem, mikor lesz az! Sírni szeretett volna, rettenetes, keserves csalódásában.

Juhász is elkedvetlenedett, egy remegő, sírásra kész arcocskát látott, ő pedig emberbaráti szívének egész melegével készült erre a beszélgetésre, boldog meglepéssel közölte a nagy újságot Ágneszkával, mintha ezt is neki köszönhetné és valami túláradó örömmre várt a leány részéről. Igen csalódott volt, Ágneszka könnyeit törülgette titokban és a doktor komoran hallgatott.

Így értek fel a templomhoz, az egész út az állomástól alig tartott egy félórát és már benn álltak a hatalmas vasrácsos kapu mögött, amely a vörösfedeles kolostort és a nagy templomudvart zárta el a külvilágtól. Egy kőszent állt

magas talapzaton az udvar közepén és kétoldalt kőárkádok alatt gyóntatószék gyóntatószék mellett. Mennyi emberi bűn, szomorú vallomás, megbánás és kétségbeesés kísértett ott, a most üres barna, faragott térdeplők körül.

Erre gondolt Korcsinszki, míg a csikorgó hőszyonyegen járt fel és alá és várta menyasszonyát.

Ágneszka egészen felindult, mikor meglátta a legionáristát, feléje szaladt és karjába kapaszkodott. De Korcsinszki komoly maradt, vallásos volt, mint a lengyelek legtöbbsze, a templom közelsége ünnepélyes érzéseket ébresztett benne, komoly, nemes és szomorú gondolatokat.

— Jöjj, Ágneszka, — mondta a lánynak — most már az én kis menyasszonyom vagy, imádkozzunk együtt a jövőnkért.

Felmentek a templomhoz vezető széles lépcsőn. Juhász utánuk nézett, aztán elindult lassan hazafelé.

A jegyespár bennállt a magasboltozatú templomban, melynek szép, régi freskóit valami hihetetlenül élénk színekkel mázolták át, renoválás cím alatt.

— Jaj de gyönyörű! — suttogta Ágneszka.

Istenem, gondolta keserűen Korcsinszki, neki ez az ízléstelenség tetszik és én feleségül fogom venni.

Kézen fogta a bámuló Ágneszkát és bevette egy kis oldalkápolnába. Az már igazán szép volt, régi, pompás, kovácsoltvas ajtaja nyitva állt, az oltáron egy egyszerű, fából faragott szűz Mária szorította magához a gyermek Jézust, a kupola színes ablakain át beszűrődött a napsugár és amint Ágneszkára hullott

a lila fény, hogy beburkolja kis alakját, ő is olyan megható és fiatal volt.

Korcsinszki átkarolta derekát.

— Ágneszkám, bocsáss meg nekem, esküszöm itt az oltár előtt, hogyha visszajövök, feleségül veszek. Imádkozzál a jövőnkért, Ágneszka.

Ágneszka engedelmesen térdelt le az oltár elé, kinn harangozni kezdtek a misére és a leány imádkozott. Kérte a jóságos szent Szűzet, hogy ne engedje elmenni Korcsinszkit, hogy ne majd a háború után, hanem most mindjárt legyenek boldogok, nagyon boldogok, és miközben rózsafüzérének gyöngyeit pergetve, az angyali üdvözlötet mormolta, szerelemre gondolt Ágneszka, csipkére, ruhákra, drágakövekre és divatos, magas frizurára. Lila fény csókolgatta szőke haját és igazán csodálatos, hogy a fa-Mária nem mosolygott el azon, amit ez a bűnöslelkű kicsi leány olyan nagy odaadással kért tőle.

A misét nem várták meg, lábujjhegyen mentek végig az ájtatosan imádkozók tömegén, aztán kinn voltak ismét a templom lépcsőjén.

Ahogy ott álltak a templom lépcsőjén, előttük messze terült el a hegyes-völgyes, fenyőerdős, havas világ, a kis város rendetlen utcáival, és az állomáshoz vezető fehér út. A hosszú, négy méter magas vaskerítés közé beépített kőoszlopokon embernagyságú szentek álltak, hátat hozzájuk. Szent Antal felemelte liliumát, szent Benedek pásztorbotjával dicsekedett, szent Cecilia feje fölött ragyogott a réz dicsfény, így álltak ott tizennégyen egymás mellett, már száz éve, vagy még régebben és messze néztek a hegyek felé.

Különös kép volt, amint szürke kőalakjuk odarajzolódott a kék égre, a templom lépcsőjé-

ról nézve magasabbak voltak, mint a környék összes fái és mint minden hegy a távolban. Ott álltak mindig éberren, őrizték a templomot, a várost, a hívő lelkeket... Vajjon tudomást szerettek-e arról, hogy túl a hegyeken, nem is olyan messze, ágyúk bömböltek, vér folyt és emberek haltak meg? Hogy ők mit gondoltak, az kifizérhetetlen, de Koresinszkinak most az jutott eszébe. A háború jelent meg előtte, ahová visszamegy és ahonnan talán soha haza nem tér, hogy feleségül vegye Ágneszkát.

Szomorúan nézett a kislányra, megfogta kezét és úgy indultak el lefelé a hegyoldalra.

Koresinszki beszélni kezdett az otthonáról, a kastélyról, a hosszú folyosókról, a nagy teremről, az ősök képeiről, aztán a gazdaságról, munkás jövőjükről és Ágneszka gyönyörű kötelességeiről.

Tarka képek játszottak a fehér havon Ágneszka szeme előtt, de azért csak félig hallgatott arra, amit Koresinszki mondott, a legionárista ujjáival játszott közben, aztán válaszul a hosszú előadásra hozzásimult és édesen, szerelmesen susogta:

— Ma még meg sem csókoltál, te csúnya!

— Most nem is lehet, Ágneszka, majd ha visszajöttem. Légy jó, míg nem leszek itt, gondold rám, tanulj sokat, fogadj szót a doktor úrnak, szeretném, ha egy szép, okos, jó leány várna rám, mikor hazatérek.

— Ne menj el, ne menj el, vagy vigyél magaddal engem is.

Koresinszkit meghiúsította ez a nagy ragaszkodás.

— Nem lehet, Ágneszka, tudod, hogy nem lehet.

A leány tovább csacsogott:

— Mondd, aztán mi most igazán jegyesek vagyunk? Megmondjuk mindenkinek?

— Meg, ma délben.

— Ó be boldog vagyok! És gyűrűt is kapok?

— Azt most nem, de hisz az mellékes is. Nem gondolod, kicsike?

— Ó Istenem, hát semmit sem akarsz nekem jegyajándékba adni?

Ágneszka elkedvetlenedett.

— Milyen gyerek — gondolta Korcsinszki és nagyon öregnek érezte magát hozzá képest. Az persze álmában sem jutott volna eszébe, hogy talán ő a gyerek, egy nagylelkű, tapasztalatlan, jó fiú.

Ebédnél közölték nagy titkukat az urakkal, akik nem ismervén az előzményeket, kicsit csodálkozva néztek Korcsinszkira és utóbb egymás között szegről-végre meg is tárgyalták az ügyet, de ott, akkor, hamar leküzdötték meglepetésüket és az újságra éhes emberek lelkesedésével ittak az ifjú pár egészségére.

Korcsinszkit vejüknek szólították és egyszerre másnak, érdekesnek, idegennek látták Ágneszkát, aki ilyen nagy dolgot tudott elérni.

Juhász okosan, jóságosan mosolygott, mint egy igazi apa, teljesen meg volt elégedve magával. Íme egy nő, akit kihúztam a mocsárból és megmentettem egy tiszta boldogság számára — gondolta nagylelkűen. Neki, mint elszántan nemesszívű férfinak, a legfontosabb volt mindig, ha részt vett az emberi színjáték egy-egy felvonásában, hogy az ő szerepe kivétel nélkül az önfeláldozó jóbaráté legyen és a végén mindig valami apoteózis-félében lássa saját magát.

Korcsinszki vergődött, szenvedett, szégyelte

magát, de ha a doktorra nézett, egyszerre ő is átérezte azt a kedves, felületes önelégültséget, amely a kötelességteljesítés, a legkényelmesebb emberi boldogság tudatából fakad. Magas, fiatal, büszke homlokán elsimultak a szomorú ráncok, ha arra gondolt, hogy annak a jó, nemesszívű embernek megtarthatta barátságát, annak az embernek, kinek tisztessége igazán szeplőtlen volt és ki ennek a tisztességnek szent nevében mázsás súllyal nehezedett rá embertársaira.

Ágneszkára alig mert ránézni Korcsinszki, a kis lány evett, ivott, fecsegett, tréfálgozott az urakkal. Az elfogultságnak legparányibb nyoma sem látszott meg rajta, kedves volt, mint mindig, de neki már nem tetszett, kínoztá minden szava, gyötörte a nevetése, közönségesnek találta kicsit kövér, gyerekes kezét és sehogyan sem bírta beleélni magát a gondolatba, hogy ez a rózsásarcú, csinos kis lengyel lány az ő menyasszonya.

Petrovits papa felköszöntötte a jegyespárt és rendkívül fontosnak érezte magát:

— Igaz örömmel, teljes megnyugvással bízunk rád, édes fiam, a kislányunk jövőjét — mondta beszéde végén. — Rózsás felhők fedik el még szemeitek előtt az eljövendő boldogság tiszta egét, de azoknak a felhőknek üde fénye már sejtelmes pírban ég arcotokon és egy fiatal szerelem egész tavaszát hordjátok a szívetekben. Minden jót kívánok nektek! Éljen a jegyespár!

— Ó be szép volt — mondta Ágneszka.

Viktor papa, az állomásfőnök a doktor jószágáról tartott egy hosszú beszédet, Juhász örömmel köszönte meg, keblére ölelte Korcsinszkit

és már hitt maga is a legionárista boldogságában.

Az ő látását elhomályosította saját jószágának tudata, fülét betömte magasztos gondolatnak hárfazenéje, hogy ne lássa csak az emberek tetteit, ne hallja csak hangosan mondott konvencionális szavaikat és semmit se kelljen megsejtenie abból a véres, sáros, nehezen megjárható útból, amely ezektől a tettektől és szavaktól a lelkükbe vezet.

Az eljegyzési ebédnél mindenki vidám volt, Ágneszka arca ragyogott, Koresinszki teljesítette kötelességét úgy, mint egy férfához illik... Nem gyönyörű mindez?

Az este leszállt, a vonat bedöcögött az állomásra, Koresinszki megcsókolta zokogó Ágneszkáját, kezét szorította az urakkal sorban, ő újra megölelte és fiának szólította!... Nem megható?

A vonat elindult az éjszakában, egy kocsi sarkában fáradtan húnnya le szemét a szép, fiatal legionárista és azt gondolta, hogy ránézést igazán legjobb lenne elesni a harctéren!... Ki tudta ezt és mi köze ehhez a doktornak?

*

Az állomáson maradt minden a régiben, a tavasz is eljött, elolvadt a nagy hó, majdnem észrevétlenül tűnt el a méteres, fehér takaró.

Ágneszka tavaszi ruhát kért a doktortól, megkapta. Kalapot kívánt, választhatott magának azt is. Cipőt, harisnyát, új szalagokat a hajába, mindent, amit csak akart, most már úgy vásároltak neki, mint a Koresinszki menyasszonyának. De mindent olyan egyszerűt, kislányosat, semmit abból, amit ő szeretett volna. Juhász-

nak szigorú ízlése volt és Ágneszka elégedetlenül jött vele haza Bielitzből.

Sokszor egyedül ült a napfényen, gondolkodott a helyzetéről és imádkozott. Az urak is olyan tartózkodóan bántak vele, Pietrovits papa már nem tegezte, a vörös hadnagy nem kapott a keze után, nem játszott hajfonatával és sohasem fogta át többé derekát, mert ő most már a Korcsinszki menyasszonya, egy nagy kastély leendő úrnője, előkelő hölgy, akire komoly, szent feladatok várnak, mint feleségre és anyára.

Így mondták neki. Juhász pedig német órákat adott Ágneszkának és a városból egy csomag komoly könyv érkezett számára.

Ágneszka félt a doktortól és esténként elkeseredetten magolta leckéjét: *der Tisch, die Tür, das Bett. Der Tisch ist braun. Haben sie meine Schwester getroffen? Nein, aber Herr Schulz steht vor der Tür!*

Ágneszka magolt, ásított, nyújtzkodott, aztán undorral vágta földhöz könyvét és füzetét.

— Iszonyú, borzasztó, hát azért dobtam oda neki a tisztaságomat, hogy most németül tanuljak? — gondolta kétségbeesetten és nagyon örült, hogy ilyen súlyos szavakban tudta át-gondolni keserűségét.

Sóhajtvá vette elő ilyenkor a Pierre Louys könyvét és újra meg újra elolvasta.

Crysis öltözködött!

Ágneszka vele fürdött a fehér medence átlátszó, tiszta vizében. Ott állt mellette az ágy előtt vizesen és szóltak Djalának, a rabszolgánőnek:

„Száráts meg!”

Borzongva ültek le a hideg márványszékbe és úgy parancsolták:

„Fésülj meg!”

És amikor arany tűk tartották már hosszú hajukat a zöld szalagok között, komolyan, halk hangon susogták:

„Fessél ki.”

Aztán elkészültek teljes szépségükben mind a ketten és mosolyogva mondták a hindu nőnek:

„Énekelj nekünk!”

Djala Crysis varázsáról énekelt, minden tagjáról külön-külön. Ágneszka pedig elfelejtette az összes német szavakat, és míg Galíciára rászállt az este, ő magába szívta ennek a könyvnek gonosz varázsát, amely megmérgezte fogékony, könnyelmű, kis lelkét, olyan csábítónak, ragyogónak rajzolta a bűnt és minden szerelmet.

Egy este aztán teljesen kétségbeesett Ágneszka, mert a doktor német óra után azzal a hírrel lepte meg, hogy nemsokára látogatóba jön a felesége és azután, ha hazatér, egy hét múlva, magával viszi Ágneszkát is.

— Azt hiszem, kislány, ez lesz a legjobb. Korcsinszkinak megírtam már, ő is örül a tervnek. A feleségem most falun lakik a szüleinél, ott láthatsz majd kastélyt és gazdaságot. Hozaunk számodra egy nevelőnőt is, aki tanítani fog sok minden szépre és jóra. Na, örülsz, Ágneszka?

Nem, Ágneszka egyáltalán nem örült. Hogy ő most falura menjen és nevelőnőt kapjon! Hogy is ne!

A doktornak szokása szerint engedelmesen azt mondta:

— Igenis, köszönöm! — De aztán bezárkózott szobájába és azon töprengett, hogyan lehetne mindettől legkönnyebben szabadulni.

— Meg kell szöknie, az biztos — gondolta. — Valami nagy városba... Bécsbe! Ott biztosan boldogulna is, hiszen már tud németül is egy keveset. Csak hogy jut el odáig?... Nincs pénze. Mulatságos, hogy a gazdag Korcsinszki menyasszonyának nincs pénze. Juhásztól nem kérhet, mindjárt tudni akarja, mire kell. Szerezni fog tehát. De hogyan? No ezen nem akadt fenn, ahogy a kresznadolnai tanítóné tehenet szerzett az apjától, ahogy a nők meg szoktak szerezni valamit. De kihez forduljon?... A vörös hadnagy jutott eszébe. A vörös hadnagy azt mondta, hogy vasárnap sokat nyert kártyán... Ő régen tetszett a hadnagynak, az biztos. Most is tetszik, csak leplezi. Annak csak egy kis hízelgés kell! És még hozzá egész csinos ember is. Ez igazán pompás eszme!... Aztán mennyit kérjen tőle? Száz koronát! Annyit csak ad neki, ha kártyán nyerte úgylis és ha a kresznadolnai tanítóné egy tehenet kapott az apjától, a gorlicei koreszmárosné meg két zsák lisztet. Ezt biztosan tudta Ágneszka!... A száz korona elég lesz Bécsig!... Ott aztán úgylis minden másképpen lesz. Száz korona rengeteg pénz!...

Ágneszka a tükréhez ment, lebontotta haját, átfésülte sokszor, amíg fényesen omlott vállaira, aztán besurrant a hadnagy sötét szobájába, leült az ágy szélére és várt.

Tíz óra után, mint rendesen, feljöttek az urak, a hadnagy kicsit már ki is nyitotta az ajtót, de aztán megállt, kezében a kilinccsel és visszaszólt:

— Szervusz, főhadnagy úr, szegény, te ma inspekciós vagy. No de vigasztalódjál, gyönyörű holdfényes az éjjel, ábrándozhatsz!

Ágneszka hallotta, hogy Pietrovits ásít.

— Mennyivel jobb lenne lefeküdni — mormogta kelletlenül. — Csak egy éjszakára, ott-hon, a jó, megszokott vackomban.

— De nő is legyen, mi? — nevetett a hadnagy. — No, jó éjszakát, főhadnagy úr!

Bement a szobába és füttyörészve lámpát gyújtott.

Ágneszka szívdobogva várta meg, míg világos lett, aztán ránevetett a bámuló hadnagra és kacéran mondta:

— Itt nő is van ám, hadnagy úr!

— Ágneszka, menjen szépen lefeküdni, ez igazán ostoba tréfa és egyáltalán nem illik magához. Mit akar itt?

— Sok mindent — mondta Ágneszka és lóbálta a lábait.

— Na, ki vele gyorsan, mit akar? — kérdezte újból a hadnagy.

A leány felállt, odament a férfihoz, aki még mindig az asztal mellett állt zsebretett kezekkel, belekapaszkodott karjába, hozzásimult és halkán, ostobán kezdett hízelegni:

— Úgy-e, én tetszem magának? Tudom, tudom régen. Én is szeretem ám magát nagyon. Akarja, hogy a magáé legyek? Mit ad érte? Száz koronát ad, úgy-e?

A hadnagy lerázta magáról a leányt és most már haragosan mondta:

— Ágneszka, maga megbolondult. Maga nem tudja, mit beszél. Nekem nem tetszik, én magát nem szeretem, maga a Korcsinszki menyaszszonya és viselkedjék úgy, amint egy tiszt-

séges leányhoz illik. Minek kell magának száz korona? Istenem, nem szégyenli magát idejönni hozzám és száz koronáért... Menjen, kérem, a szobájába, ha rögtön nem megy, megmondom a doktor úrnak és megírom Korszinszkinak. Ha elgondolom, hogy az a szegény fiú szereti magát! Légjobb lenne azonnal tudatni vele, hogy maga milyen finom kis nő. Így nem fogja feleségül venni.

— Bánom is én — felelte Ágneszka és rántott egyet a vállán.

A hadnagy szeplős arca vörös lett a haragtól:

— Hát mit akar maga tulajdonképen? Én azt gondoltam mindig, hogy egy ártatlan, jó kislány. Hajlandó lettem volna elhinni, hogy ezt is csak ostobaságból csinálta és nem tudja, mit beszélt. De ilyet? Nem bánja! Hát maga nem szereti azt a fiút? Feleljen!

— Ó, nagyon szeretem, elhiheti — mondta Ágneszka. — Maga nem is tudja, hogy mennyire szeretem.

— Na lássa, maga kis csacsi. Menjen, feküdjék le okosan és többé soha, sohasem szabad ilyesmit tennie. Képzelve csak el, hogy milyen nagy szerenese érte. Ott szedtük fel a harmadik osztály piszkos földjén és most az Adalbert menyasszonya. Meggondolta ezt már maga, Ágneszka? Magának semmi szüksége száz koronára. Biztosan megint puccra kellene. Megvan magának úgyis mindene. Nem, igazán fel sem bírom fogni ezt a dolgot... Maga idejön hozzám éjnek idején, egyszerűen idejön és felkínálja magát száz koronáért... Ágneszka! Ágneszka!... Na de most az egyszer elfelejttem. Menjen aludni és gondolkozzék egy kicsit

azon a nagy szerencsén, amely magát érte. Igyekeztek minél jobbnak lenni, hogy meg is érdemelje.

— Hogy teljesítsem nagy és szent kötelességemet — gondolta keserűen Ágneszka.

— Megértett engem? — kérdezte a hadnagy, aki nagyon meg volt elégedve magával, meg a dikciójával. Eddig csak rekrutáknak tarthatott morálprédikációt és ez most sokkal szebb volt.

— Meg, — mondta Ágneszka — köszönöm! Jó éjszakát!... — és kisompolygott a szobából.

Minden nap egy örökkévalóság volt Ágneszka számára, egy szürke örökkévalóság, míg képzeletében, a messze távolban tarkán, virágosan táncolt az élet. Eltáncolt mellette, míg ő ott ült az állomás előtt, zsebében a Koresinszki közömbös hangú, szűkszavú levelezőlapjával, amely jelentette neki, hogy a vőlegénye egészséges és kéri őt, legyen jó, fogadjon szót a nemesszívű doktornénak, akitől olyan páratlanul szép eselekedet, hogy őt magával akarja vinni.

Ágneszka nem bírt nyugtalanságával, valahányszor üzte, hajtotta el innen. Mióta a Koresinszkié lett és egy pillanatra már-már valóra válni látta azt a pompás ábrándot, mellyel még a gorlicei piszkos boltban vigasztalta magát, valahányszor egy asszonyért, vagy leányért üres lett a kasszájuk, azóta nem tudott bele-törődni nyugodt sorsába.

Ő nem akarta, hogy Koresinszki feleségül vegye, a ragyogó, dédelgetett kedvese akart lenni, semmi más. Egész nap kötelességekről prédikáltak neki, mikor ő szeretni akart, élni, táncolni, dalolni, csókolni fényben és örömben. A férfiak adják oda érte mindenüket, kama-

tostul, ajándékozzák vissza neki azt, amit az apja két kézzel szórt a környék összes asszonyainak ölébe.

Minden nap várta szabadítóját, azt a mesebeli hereceget, akitől egyelőre megkaphatja száz koronáját. Bomlott kis agya csak egy módot tudott kitalálni annak megszerzésére és nem is törte fejét más lehetőségen.

Egy szép tavaszi estén hetyke modorú, esinos tiszt érkezett az állomásra. Hajnali négy órakor szándékozott továbbutazni, a haretérről jött és szabadságra ment Bécsbe.

Vacsoránál keservesen panaszkodott, hogy a háború kitörése óta nem volt otthon és azóta jóformán nem látott nőt.

— Ez borzasztó állapot, — jegyezte meg — ahelyett hogy cigarettát kap az ember, bizonyisten jobb lenne nőket...

A doktor szigorúan nézett rá, az idegen főhadnagy el is hallgatott, de aztán végignézett az urakon, elkönyvelte az Ágneszka kacér pillantását és gúnyosan gondolta: — Könnyű nektek, ti adoptálás ürügye alatt ugyancsak jól el vagytok látva.

Aznap éjjel a vörös hadnagy volt inspekciós. Három óra felé egy vonat ment el és ő éppen vissza akart térni az irodába, mikor észrevette, hogy az Ágneszka szobájában világosság van.

Először nem értette a dolgot, aztán megijedt, hogy talán valami baja van a kislánynak, felment tehát az emeletre és már kopogni akart az ajtaján, mikor halk beszélgetést és elfojtott kacagást hallott a szobából.

Erre a folyosó végére osont és ott várta a fejleményeket.

Néhány pere múlva az idegen tiszt jött ki Ágneszkától és eltűnt a saját szobájában.

A hadnagyot végtelen düh fogta el, az első pillanatban Koresinszkira gondolt és azt hitte, okvetlenül meg kell fojtania azt a gazembert.

Már indult is a tiszt szobája felé, de az Ágneszka ajtaja előtt hirtelen megállt, mert eszébe jutott saját esete, maga előtt látta Ágneszkát nyitott hajjal, amint az ágya szélén ült, lábait lóbálva, és menten lecsillapult az idegen ellen érzett rettenetes haragja.

— Haszontalan teremtés — gondolta. — Bizonyosan vele is úgy tett, mint velem, legjobb, ha holnap mindent elmondok a doktornak és Koresinszki megszabadul tőle. Ezt már igazán nem lehet eltűrni.

A hadnagy lement az állomás elé és félnegy után megjelent az idegen tiszt is útrakészen. Mikor találkoztak és kezet fogtak, mintegy parancsszóra egyszerre néztek fel az Ágneszka ablakára, amely még mindig világos volt. Az idegen főhadnagy ásított.

— Álmos vagy? — kérdezte a hadnagy. — Persze, keveset aludtál.

— Nem olyan nagyon keveset, hiszen tíz óra után már lefeküdtünk.

— Persze, igaz, és aki a saját szobájába vonult vissza, hogy alvással töltse az éjjelt, az bizonyosan ki is pihente magát.

— Mi, mit mondasz?

— Semmit, csak úgy elgondoltam, hogy milyen is lehet az, mikor az ember eltéveszti az ajtókat és úgy véletlenül egy szép fiatal leányhoz...

— Kérlek, engedj meg, én tiltakozom...

— No, no, megpróbálsz tiltakozni, ne fáraszszad magad, láttalak kijönni tőle három órakor.

Az idegen tiszt megdöbbsent és megállt, elkészülve a legrosszabbra. Fáradtan, unottan legyintett. Mi lesz ebből? A hadnagy most valami gorombaságot mond biztosan és egy becsületbeli ügy borzasztó lesz így hajnalban.

De a hadnagy semmit sem szólt, és ameny nyire az állomás előtti lámpa gyér világánál látni lehetett, mintha gúnyosan mosolygott volna egy keveset. Eszerint semmi esetre sem volt dühös, a tiszt tehát megnyugodott és kezdte előadni a történeteket:

— Becsületszavamra mondom, ő hívott be, és arra is esküszöm, hogy először leráztam magamról. Semmi kedvem sem volt a dologhoz. Fogalmad sincs róla, hogy hízelgett és könyörgött. Mikor aztán már benn voltam nála, elmondta nekem, hogyan került ide, hogy ti nagyon jók vagytok hozzá és ő nagyon szeret benneteket, hogy valami legionáristának a kedvесе is volt...

— Ó, az álnok kis boszorka — vágott szavába a hadnagy.

— Kérlek, — folytatta a másik — én csak ismétlem, amit ő mondott. Ő állítólag imádta is azt a fiút, de, sajnos, visszament a harctérre. „Nagyon sokat búsultam és sírtam eleinte, — így mesélte a kisleány — de aztán jött a hadnagy úr, ő már régen szeretett, nekem is tetszett és az övé lettem.“

— Igazán hallatlan. Ez egy valóságos kis szörnyeteg. Hogy mi milyen ökrök voltunk mindannyian, élünkön a doktorral!... Most én esküszöm neked, hogy soha egy ujjal sem nyúltam hozzá. Ő a legionárista menyasszonya volt,

az a fiú belebolondult és hebehurgyán eljegyezte. Mi mindannyian dédelgettük és szeretjük Ágneszkát, de úgy, mint egy bájos kisleányt és még egy tisztátalan gondolattal sem közeledtünk feléje, ő pedig most... Ez hihetetlen! Mit képzelsz az a kis nő tulajdonképpen és mit akar, azt szeretném tudni? No de mesélj tovább, elhited, hogy a dolog igen érdekel. És te elhitted ezeket az örült hazugságokat?

Az idegen tiszt nagyon megkönnyebbült, hogy ilyenformán már bizonyosan nem lesz kellemetlensége és buzgón folytatta:

— Persze, hogy elhittem. Kérlek, mit is! . . . Ti itt vagytok sokan férfiak, köztetek él egy csinos kis teremtes, aki még nem is takarékoskodik kegyeivel, nem természetes-e tehát, ha elfogadjátok, amit a sors kínál. Én sajnálom, ami történt, sajnáltam, mihelyst megtörtént. Tudod, az ilyesmikkel hogyan szokott lenni. Ő végre is a tiétek.

— Mondtam már, hogy tévedsz — mondta ingerülten a hadnagy.

— Ami téged illet, természetesen meg vagyok róla győződve, de viszont te is hidd, hogy egész bizonyosan nem én voltam az első, aki ölembe vettem Ágneszka kisasszonyt. Különben is nagyon megzsarolt, száz koronát akart az ügyért mindenáron. Ilyen drágán még nem fizettem meg női bájakat soha.

— És te adtál neki?

— Mondtam már, kedves barátom, hogy nagyon bántam a dolgot és ez lágyszívűvé tett. A harctéren hónapok óta nem volt alkalmam könnyelműsködni, ő meg olyan szívtépően könyörgött és zokogott, hogy nem tudtam ellenállni. Azt mesélte, hogy egy rossz útra tévedt

nővére van, aki beteg, annak akarja küldeni. Tölettek nem kérhet, mert ti nem is tudtok Franciskáról és ő nem meri a dolgot bevallani.

— Na megállj, raffinált kis kutya, holnap majd elintézem a dolgodat — mondta a hadnagy és ismét felnézett az Ágneszka ablakára, de a szoba már sötét volt.

Négy órakor elutazott az idegen tiszt, a hadnagy pedig bement a petróleumszagú irodába, hogy még aludjék egy keveset reggelig.

*

A két hadnagy többször felnézett Ágneszka ablakára, de azt mégsem láthatták, ami a szobában történt. Nem láthatták Ágneszkát, kezében a régen óhajtott százkoronással, melyet mint mérhetetlen kincsét dédelgetett és úgy szorította szívéhez, mint ragyogó jövőjének biztos zálogát.

Aztán csomagolni kezdett gyorsan. Felvette legjobb ruháját, a többi belegyömösölte rozoga utazókosarába, gondatlanul, össze-vissza, hiszen ezek az egyszerű rongyoeskák már semmit sem jelentettek számára, aki a csipkék, selymek és uszályok világába indult.

Szépen megfésülte szőke haját, feltűzte kalapját, aztán jól megnézte magát kis tükrében minden oldalról. Végre sohasem tudni, már útközben is akadhat valami nagyszerű kalandja.

Mikor elég szépnek találta magát, kitépett egy lapot német szöszedetéből, aztán nevetve dobta félre a füzetet, melyből néhány órája még kétségbeesetten magolta leckéjét.

Csak egy pillanatig gondolkozott Ágneszka és gyorsan írni kezdett kusza betűivel a kitépett irkalapra:

„Én most elmegyek. Köszönöm, amit velem tettek. Sajnálom, hogy el kell hagynom magukat, de itt tovább nem maradhatok. Ne keressenek, ha visszahoznának, ismét megszöknék. Van sok pénzem, száz korona, a hadnagy úr adta, aki tegnap érkezett. Adalbertet csókolom, ő édes volt, szeretem nagyon. Én nem akarok a felesége lenni, én olyan akarok lenni, mint a nővérem, a Franciska, aki rossz útra tért, de azért egészen más, olyan, mint Crysis. A könyvemmet itt hagyom, adják emlékebe Adalbertnek. Ebből is láthatja, hogy milyen nagyon imádom őt. Ha szeret Adalbert, jöjjön utánam, a címet megtudja Franciskától. Ne haragudjanak!

Ágneszka.“

A levelet az asztalon hagyta, melléje tette az Aphroditét, de még egyszer és utoljára, csak úgy taláalomra felcsapta:

„Crysis kezébe vette legyezőjét és hanyag léptekkel eltávozott.“

Ezt olvasta Ágneszka, felkacagott örömeiben, becsapta a könyvet, egy csókot dobott feléje, aztán az ablakhoz ment és lenézett a perronra. Láttá a két hadnagy sötét alakját a lámpa mellett és egy pillanat alatt kész volt haditervével.

Egyszerűen lelopózik a barak mellé, a kosara nem nehéz, könnyen elviszi odáig, ott meghúzódik addig, míg az idegen főhadnagy beszállt, a vörös hadnagy meg a vonatot vizsgálja és akkor felugrik valamelyik kocsiba.

Ágneszka kezébe vette kis táskáját, eloltotta a lámpát, felkapta utazókosarát, az egyetlen darabot, melyet elvitt a Gorlicéből magával hozott holmik közül, aztán óvatosan végigosont a sötét folyosón és le a lépcsőn. A perronon pár

pillanatra egy irányban állt a hadnagyokkal egy távolabbi lámpa alatt, kicsit megijedt és óvatosan lépett bele a halavány fénykörbe, de az urak éppen akkor néztek fel már elsötétült ablakára és így nem látták elsuhanó alakját. Mire arra fordultak, már biztonságban volt Ágneszka és eltűnt még az utána táncoló, nyugtalan kis árnyéka is, melyet már a következő lámpa kergetett árulónak a nyomába.

*

Másnap reggel kisült minden és a doktor emberbaráti szíve kemény döfést kapott. Feldúltan ült az Ágneszka szobájában, kezében a levéllel, redőkbe vonta homlokát, idegesen simogatta selymes haját és hallgatta a vörös hadnagy elbeszélését.

— Mindannyian félreismertük, Ágneszka kihasználta és kijátszotta minket. Raffinált, gonosz kis kutya, csúnyán becsapott — fejezte be előadását a hadnagy.

A doktort nagyon bántotta az, amit a hadnagy mondott. Végre is könnyű egy gyalogsági tisztnek bevallani, cinikus mosollyal, hogy egy tizenhétéves leány kijátszotta és becsapta, de hogy áll ezzel szemben egy emberismerő pszichiáter, ő, doktor Juhász Péter.

— Kérlek szépen, hagyj magamra. Gondolkoznom kell a teendőkön — mondta leverten.

— Amint parancsolod, de kérlek, doktor úr, ne vedd lelkedre a dolgot, igazán nem érdemli meg. Mi mindent megtettünk Ágneszkáért, az élet tálcán kínálta neki a szerencsét, szebb sorsot nem is álmodhatott volna magának annál, amely rá várt. Ő nem fogadta el, kézzel-lábbal kapálódzott ellene, legyen az akarata szerint.

Vissza csak nem hozhatod, kellemetlenséged lenne vele lépten-nyomon. Erőszakkal még soha senkit sem lehetett a jó úton megtartani. A vére hajtotta, a nénje is ilyen, úgy látszik, már erre születtek.

— Persze, a vér, a hajlam! — elmélkedett Juhász. — Először jött Koresinszki, aztán veled próbálta meg, végül a hadnagy! . . . De most már vajjon mi lesz belőle, szegényből?

— Úgy, hát Koresinszki is ilyenformán járt vele? — érdeklődött a hadnagy. — Gondolhatam volna és az a jó, naiv fiú bűnbánóan eljegyezte. Majdnem hihetetlen. Ilyenek vagytok ti, idealisták. Milyen jó, hogy Koresinszki megszabadult tőle, képes lett volna feleségül venni a ronlott kis fűszereslányt, mert bolond fővei engedett csábításainak. Pompás. Úgyes kis béka a mi Ágneszkánk! Ne is aggódj érte, doktor úr, az ilyenek mindig boldogulnak. Különböben pedig neked igazán senkid és semmid az a lány.

A hadnagy menni készült.

— Kérlek alásan, — szólt utána a doktor — légy olyan szíves és egyelőre ne szólj semmit az uraknak. Magam akarom közölni velük, ha már tisztán látom a helyzetet.

Ez már nagy csapás volt a hadnagyra nézvést. Ennyi mondanivalót elhallgatni nehéz és keserves feladat. Álmos is volt, de tudta, hogy lehetetlen elaludni, amíg ilyen súlyos titok nyomja a lelkét. A napon ülve ásítózott, szívta egyik cigarettát a másik után és magában szidta erősen a doktort.

No de nem kellett nagyon soká várnia. Egy félóra múlva megjelent Juhász, már visszanyerve teljes lelki egyensúlyát.

— Igaz bizony, — jegyezte meg halkan a főhadnagy — Ágneszka elment!

Már többé nem voltak erkölcsbírák, az állomásfőnök megjegyzése szíven találta őket és egyszerre egy csomó gyászoló apa ült csak együtt, elvesztett gyermekük neve csendült fülükbe és sok vidám nevetés.

Ágneszka! Ágneszka!

Elhagyott lett az állomás, egy név hiányzott a levegőből és egy szőke haj az aranysugaras áprilisból.

Rossz volt, gonosz volt, elvetemült!

Hát a jellemét szerették ők? Nem, nem! A nevető arcát, simogató kezét, esengő kacagását, hosszú hajfonatát, röpködő szoknyácskáját, Ágneszkát szóval, aki elhagyta őket.

Leverten széledtek el az elhagyott apák és számukra most már az egész tavasz csak a Viktor papa szomorúan dörmögő hangjával volt tele:

— Ágneszka elment!

